

Κείμενο 1

Πολιτισμός της εικόνας ή βλέπω, άρα υπάρχω

Κείμενο της Τασούλας Καραϊσκάκη, εφημερίδα Καθημερινή, στήλη «Απόψεις», 21.8.2022.

Οι εικόνες είναι η καρδιά του σημερινού επίγειου παραδείσου. Τρέφονται με ανθρώπινες πραγματικότητες, περικλείουν όλο το σφρίγος της γήινης ζωής, προσφέρουν εικονικά ό,τι δεν μπορεί να καταναλωθεί έμπρακτα. Κατακυριεύουν πεδία υποσκάπτοντας και απωθώντας άλλες κουλτούρες – της γραφής, του λόγου, της σκέψης, του φιλοσοφικού στοχασμού.

Βρίθουν εικόνων, στατικών και κινούμενων, τα τηλέφωνα των ανθρώπων. Με την ενθρόνιση της ψηφιακής κάμερας στα κινητά, το αλλοτινό προνόμιο του επαγγελματία να διαχειρίζεται χιλιάδες καρέ απέβη προνόμιο όλων, πυροδοτώντας τη μεγαλύτερη επανάσταση στην καθημερινότητα των ανθρώπων. Να λαμβάνουν και να δημοσιοποιούν έναν ποταμό φωτογραφιών –το '80 λαμβάνονταν έξι δισ. φωτογραφίες τον χρόνο, σήμερα ο ίδιος αριθμός συλλέγεται σε τρεις ημέρες–, στιγμιότυπα που ψυχαγωγούν, συγκινούν, εκπλήσσουν, αναστατώνουν, γαληνεύουν, οργίζουν, πονούν, αγγίζουν κάτι βαθύτερο, ένα αναπάντεχο νόημα, ένα σκίρτημα αναγνώρισης, μια λάμψη κατανόησης, σε μια ατμόσφαιρα γλυκύτητας ή σκληρότητας, μυστηρίου ή φωτός. Στιγμές ζωής που χάθηκαν για πάντα είναι εκεί, αλλά δεν θρηνούμε. Όλη η ζωή μας είναι εκεί. Είδωλα ζωής είναι εκεί. Ζουν στη θέση μας, μας παρηγορούν για όσα μας λείπουν αποσπώντας μας από εκείνα που μας έχουν δοθεί. Προτρέπουν στη μίμηση, παρέχουν το πρότυπο στην αναζήτηση της ευτυχίας. Καταπραΰνουν τις μη πραγματοποιησίμες επιθυμίες, διεγείρουν τις ικανοποιήσιμες. Ενσωματώνουν στην κοινωνική ζωή. Ή παγιδεύουν μεταξύ πραγματικού και φανταστικού σε ένα είδος πρόσκαιρης υπνοβασίας.

Έλκουν και απωθούν. Δίνουν και μαζί παίρνουν, μεταμορφώνοντας σταδιακά τη ζωή σε μια εκτεταμένη ιστορία εικόνων και αρκετούς από τους αλλοτινούς κυνηγούς της γνώσης σε καταναλωτές οπτικών προϊόντων. Οι όλο και πιο εξελιγμένες τεχνολογίες ψηφιακής απεικόνισης και οπτικής ανάλυσης εξασκούν την ανθρώπινη όραση. Όμως, πόσο ευρύς είναι αυτός ο οπτικός γραμματισμός σε σύγκριση με τον γλωσσικό; Έγινε το μάτι πιο ικανό να συλλαμβάνει στην εικόνα σημεία που ερμηνεύουν δυσδιάκριτα σύμβολα και υλικά ίχνη, αφανείς συνθήκες, εμπειρίες, κοσμοθεωρίες, αξίες, να εντοπίζει στοιχεία που επηρεάζουν το θυμικό, τη φαντασία, τα όνειρα, τις φαντασιώσεις των θεατών;

Περνάμε γρήγορα από τη διήγηση στη θέαση, από τις 7.000 γλώσσες του κόσμου στη μία κοινή της εικόνας, από την κυριαρχία της γραφής σε εκείνη της οθόνης, που τα περιέχει όλα, κείμενα, ομιλία, εικόνες. Ποτέ δεν θα πάψουμε να επικοινωνούμε με τον λόγο. Όμως, πόσο θα αλλάξει η γραφή –άρα και οι σχέσεις μας με τη γνώση–, από τον σταδιακό εκτοπισμό της από την εικόνα; Άλλος είναι ο κόσμος που περιγράφεται με λέξεις από εκείνον που αναπαρίσταται με εικόνες. Πόσο η μετάβαση από το χαρτί στην οθόνη επηρεάζει, πέρα από τη σφαίρα της επικοινωνίας, τις σχέσεις εξουσίας; Είναι το ίδιο να ρέουν οι ιδέες ακέραιες μέσα από τις γραμμές της σελίδας και να συντομογραφούνται σε μορφή κουκκίδων; Να γίνονται μια σηματοδοτημένη ολιγόλογη πληροφορία; Δεν τροποποιείται το βάθος των εννοιών, η δομή του λόγου, οι δίαυλοι σκέψης; Ο Βιτγκενστάιν παρομοίαζε τη σκέψη με την κολύμβηση: «Όπως το σώμα πρέπει να νικήσει την άνωση ώστε να καταδυθεί, την ίδια προσπάθεια πρέπει να καταβάλει και ο σκεπτόμενος νους». Η θέαση της εικόνας δεν απαιτεί μόχθο. Πόσο η επικοινωνία, όχι με λέξεις, αλλά με emojis ρηχαίνει τα γνωστικά βάθη; Τα emojis, από 76 το 1995 θα φτάσουν τα 3.491 μοναδικά (χωρίς τις παραλλαγές) το 2023.

Οι εικόνες δεν είναι κάτι απλό, που μόνο ψυχαγωγεί και στερεώνει είδωλα και μύθους, που αποκαλύπτει και ανακουφίζει· παράλληλα μεταφέρουν στερεότυπα, προκαταλήψεις, ιδεοληψίες, ακόμη και τυφλώνουν πνευματικά, έτσι ώστε να μη θέλεις να δεις πραγματικά. Είναι το παράθυρο, αυτή η ιδεολογική οπτική αναπηρία, στη χειραγώγηση της οπτικής πληροφορίας, στον έλεγχο της πραγματικότητας, που δεν συνοδοιπορεί πάντα με τα είδωλά της. Και το πιο κοινό βλέμμα εισάγει θέσεις. Όλοι, ηθελημένα ή αθέλητα, γινόμαστε δράστες και θύματα ενός οφθαλμοκεντρισμού που μοιάζει, ενίοτε, να εγκλωβίζει τον νου σε ένα σκοτεινό σπήλαιο όπως εκείνο του Πλάτωνα, όπου οι αλυσοδεμένοι φυλακισμένοι είναι σε θέση να βλέπουν στον τοίχο να περνούν μόνο οι σκιές της πραγματικής ζωής τους. Όπως και στο σπήλαιο, υπάρχουν λύσεις, έξοδοι στο φως. Ο ήλιος είναι πάντα εκεί. Ένας κόσμος κατανοητός όσο και ακατανόητος.

Κείμενο 2

Κείμενο 3

Από το βιβλίο του Διονύση Καψάλη «Μέρες αργίας» (εκδ. Άγρα, 1995) το σονέτο αρ. 4 επί συνόλου 25 σονέτων.

IV

Ο ουρανός δεν έχει άλλες ιστορίες,
άλλο σκοτάδι, φως κρυφό που δεν ειπώθη,
άλλη ψυχή να του χαλάμε για να κλώθει
πολέμους, έρωτες, λαμπρές εκεχειρίες.

Όμως απόψε που είχε θέατρο να φύγει,
πορφύρας άπλωμα για την υπόκλισή του,
με πυρπολεί το φως με δάφνες του απροσίτου,
όλα ισχύουν και μια δόξα τα τυλίγει.

Όλα πυργώνουν, πάλι πέφτουν, και βραδιάζει
στα χρονικά του έρωτα και του θανάτου,
σκόνη και σκύβαλα, συντρίμματα και χνώτα·

ένα μικρό παιδί μες στα σκεπάσματά του
ανοίγει πάλι λίγο κόσμο και διαβάζει
πριν κοιμηθεί σ' ένα παράπονο από φώτα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Η κυριαρχία της εικόνας, σύμφωνα με το Κείμενο 1, έχει δύο όψεις, μία αρνητική και μία θετική. Να παρουσιάσεις σε 70 περίπου λέξεις τα χαρακτηριστικά της αρνητικής όψης.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Η εικόνα του Κειμένου 2 αναπαριστά κάποιες από τις θέσεις του Κειμένου 1. Ποιες είναι αυτές οι θέσεις; Να απαντήσεις σε 50-60 λέξεις, αξιοποιώντας και τα δύο κείμενα.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Να εξετάσεις τον βαθμό στον οποίο αποδεικνύεται ικανοποιητικά – πειστικά η θέση που διατυπώνεται στον πρόλογο του Κειμένου 1, τεκμηριώνοντας την απάντησή σου.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 η συγγραφέας διατυπώνει τις σκέψεις της με τη μορφή ερωτήσεων. Ποια η λειτουργία των ερωτήσεων αυτών ως προς το επικοινωνιακό αποτέλεσμα;

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Τι συμβολίζει, κατά τη γνώμη σου, το φως στο Κείμενο 3, ποια στάση φαίνεται να παίρνει απέναντί του ο αφηγητής και με ποια εκφραστικά μέσα αποτυπώνεται αυτή η στάση; Ανάπτυξε την ερμηνεία σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Να υποθέσεις ότι συμμετέχεις ως εκπρόσωπος της μαθητικής κοινότητας του σχολείου σου σε συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου της περιοχής σου με θέμα συζήτησης τη δαπάνη που πρέπει να κάνει ο δήμος για τον εμπλουτισμό της σχολικής βιβλιοθήκης με νέες εκδόσεις βιβλίων. Σε 300-350 λέξεις να εκθέσεις τεκμηριωμένα τη θέση σου για το αίτημα του σχολείου σου. Στην ομιλία σου μπορείς να αξιοποιήσεις στοιχεία από τα κείμενα αναφοράς.

Μονάδες 30

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Οι απαντήσεις εντοπίζονται στις παραγράφους 3, 4 και 5.

Τα χαρακτηριστικά της αρνητικής όψης:

- Έγιναν οι άνθρωποι από κυνηγοί της γνώσης καταναλωτές οπτικών προϊόντων.
- Κυριαρχεί η εικόνα παραμερίζοντας το γραπτό κείμενο, με κίνδυνο οι εικόνες να αναπαριστούν έναν κόσμο διαφορετικό από τον πραγματικό με επίδραση στην επικοινωνία και στις σχέσεις εξουσίας.
- Το βάθος των εννοιών, η δομή του λόγου, οι δίαυλοι σκέψης τροποποιούνται.
- Οι εικόνες μεταφέρουν στερεότυπα, προκαταλήψεις, ιδεοληψίες, ακόμη και τυφλώνουν πνευματικά και οδηγούν στον έλεγχο της πραγματικότητας.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

- Οι εικόνες κατακυριεύουν διάφορα πεδία, υποσκάπτοντας και απωθώντας άλλες κουλτούρες – της γραφής, του λόγου, της σκέψης.
- Οι εικόνες γίνονται μια σηματοδοτημένη ολιγόλογη πληροφορία.
- Εμείς γινόμαστε δράστες και θύματα ενός οφθαλμοκεντρισμού που μοιάζει να εγκλωβίζει τον νου.

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Αποδεικνύεται ικανοποιητικά – πειστικά η θέση που διατυπώνεται στον πρόλογο· ανακοινώνονται οι δύο όψεις που διαπιστώνονται από την κυριαρχία της εικόνας στη σύγχρονη εποχή:

- 1^η όψη: «περικλείουν όλο το σφρίγος της γήινης ζωής»,
- 2^η όψη: «υποσκάπτοντας και απωθώντας άλλες κουλτούρες – της γραφής, του λόγου, της σκέψης».

Οι δύο αυτές όψεις αναπτύσσονται στις παραγράφους που ακολουθούν: η 1^η όψη στη 2^η παράγραφο όπου παρουσιάζονται κυρίως τα θετικά στοιχεία → «στιγμιότυπα που ψυχαγωγούν, συγκινούν...», ενώ η 2^η όψη παρουσιάζεται σε όλες τις υπόλοιπες παραγράφους → «Άλλος είναι ο κόσμος που περιγράφεται με λέξεις από εκείνον που αναπαρίσταται με εικόνες».

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Η λειτουργία των ερωτήσεων ως προς το επικοινωνιακό αποτέλεσμα:

- ✓ Η ερώτηση υπονοεί την αρνητική επίδραση της εικόνας → η συντάκτρια του κειμένου προσπαθεί να κατευθύνει τη σκέψη του δέκτη σε αυτή την πορεία, να τον κινητοποιήσει, ώστε να αντιληφθεί τις διαστάσεις της αρνητικής επίδρασης που έχει η κυριαρχία της εικόνας.
- ✓ Είναι αποτελεσματική αυτή η τεχνική, διότι η ερώτηση οδηγεί τον δέκτη στο σημείο να διαμορφώσει μία απάντηση με την οποία θα επιβεβαιώσει τη θέση του πομπού.
- ✓ Η ερώτηση γεννά προβληματισμό στον αναγνώστη, δίνει τροφή για σκέψη αναφορικά με τις αρνητικές επιδράσεις της εικόνας.

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Το φως συμβολίζει:

- ✓ τη γνώση,
- ✓ την αλήθεια,
- ✓ τη ζωή, ό,τι κινητοποιεί τον κόσμο και τον άνθρωπο για αληθινή ζωή.

Η στάση του αφηγητή απέναντι στο φως:

το αντιμετωπίζει ως κάτι ιερό, ως την υπέρτατη δύναμη που κινητοποιεί τον κόσμο και αποκαλύπτει την αλήθεια του.

Εκφραστικά μέσα αποτύπωσης αυτής της στάσης ζωής:

- ✓ φως κρυφό που δεν ειπώθη - μεταφορά,
- ✓ με πυρπολεί το φως με δάφνες του απροσίτου - προσωποποίηση,
- ✓ πριν κοιμηθεί σ' ένα παράπονο από φώτα - εικόνα υπερρεαλιστική/ανατρεπτική.

Ο μαθητής/ η μαθήτρια διατυπώνει ελεύθερα τις σκέψεις και τους προβληματισμούς του/ της, ανάλογα με τον παραστατικό του/ της κύκλο και τα βιώματά του/ της.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

- Κειμενικό είδος: ομιλία (αναμένονται τα χαρακτηριστικά στοιχεία της ομιλίας: προσφώνηση, αποφώνηση, β' πληθυντικό πρόσωπο -όταν απευθύνεται προς το

ακροατήριο κ.τ.λ.).

- Συντάκτης: ο μαθητής/ η μαθήτρια.
- Αποδέκτης: το δημοτικό συμβούλιο της πόλης.
- Ύφος λόγου: τυπικό και επίσημο (β' και γ' πρόσωπο), που δεν αποκλείει, ωστόσο, τη χρήση α' ενικού προσώπου κατά τη διατύπωση προσωπικής τοποθέτησης.
- Γλώσσα: αναφορική λειτουργία, προσεγμένο λεξιλόγιο.

Ενδεικτικοί άξονες απάντησης:

- Η κυριαρχία της εικόνας τη σύγχρονη εποχή έχει παραγκωνίσει το γραπτό κείμενο.
- Συγκροτεί η εικόνα μια στρεβλή ή παραπλανητική αντίληψη για τον κόσμο.
- Το γραπτό κείμενο αποκαλύπτει τη συνθετότητα του κόσμου και της γνώσης.
- Οι νέοι πρέπει να ασκηθούν στην αντίληψη όλων των όψεων της ζωής, για να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες της ζωής τους αποτελεσματικά.
- Ο καλύτερος τρόπος γι' αυτή την άσκηση είναι η μελέτη βιβλίων.
- Το βιβλίο συνιστά μείζον πολιτισμικό αγαθό και συντελεί στην καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων.
- Η σχολική βιβλιοθήκη πρέπει να εφοδιαστεί με νέες εκδόσεις, ώστε να ελκύσει τους μαθητές στη μελέτη αυτών των βιβλίων.
- Η ανανέωση της σχολικής βιβλιοθήκης θα αποτελέσει ένα νέο παράθυρο στον κόσμο της γνώσης, της αλήθειας και της ζωής για τους μελλοντικούς πολίτες, δηλαδή τους νεαρούς μαθητές και τις νεαρές μαθήτριές μας.
- Η δαπάνη για την αγορά βιβλίων είναι μία προσφορά μορφωτικών αγαθών προς τους νέους δημότες, επομένως, επένδυση στο μέλλον του τόπου μας.

Σημείωση: Ο μαθητής / η μαθήτρια μπορεί και πρέπει να αντλήσει στοιχεία και από τα κείμενα αναφοράς – ό,τι κρίνει πως εξυπηρετεί την επιχειρηματολογία ή την τεκμηρίωσή της.

Κείμενο 1

Γονείς – έφηβοι: επανάσταση ή αρμονική συμπόρευση;

Απόσπασμα από ομιλία της Χρύσα Τζουμάκα-Μπακούλα, Αναπληρώτριας καθηγήτριας Παιδιατρικής Πανεπιστημίου Αθηνών που δημοσιεύτηκε ως κομμάτι πρακτικών συνεδρίου στο περιοδικό Ιατρικά, 4 Μαρτίου 2003, σσ. 48-49.

Ο μύθος πως ο έφηβος επαναστατεί εναντίον κάθε μορφής εξουσίας δε φαίνεται να ισχύει. Ερευνητικά δεδομένα συγκλίνουν στο γεγονός ότι, όταν ο γονιός βασίζει την απαίτησή του σε γνήσιο ενδιαφέρον για το συμφέρον του παιδιού του, τότε η εξουσία γίνεται εύκολα αποδεκτή. Όταν η απαίτηση βασίζεται στην επιθυμία του γονέα να δείξει κυριαρχία και δύναμη, τότε ο έφηβος την απορρίπτει.[...]

Ο James Baldwin είπε ότι τα παιδιά και οι νέοι πάντοτε δυσανασχετούν στις παραινήσεις των μεγάλων, αλλά και πάντοτε μιμούνται με απόλυτη επιτυχία τη συμπεριφορά τους. Οι έφηβοι δε μπορούν να μεγαλώσουν και να αυτονομηθούν, χωρίς να απορρίψουν και να αμφισβητήσουν. Η διαδικασία της ωρίμανσης είναι από τη φύση της συγκρουσιακή. Η ύπαρξη διαλόγου δε σημαίνει πως δεν υπάρχει καμιά εξουσία ή πως οι γονείς μπορεί να φέρονται σαν συνομήλικοι με τα παιδιά τους. Γιατί η οικογένεια είναι το μεγάλο εργαστήριο, όπου ο έφηβος μαθαίνει να διαπραγματεύεται κάτω από συνθήκες άνισης δύναμης, όπως θα χρειαστεί να το κάνει αργότερα στην κοινωνία, τη ζωή.

Όμως, αγαπητοί φίλες και φίλοι, η οικογένεια δε γίνεται να λειτουργήσει μ' αυτόν τον καταλυτικό και πυροσβεστικό τρόπο στην έκρηξη της εφηβείας, αν δεν έχει μάθει να λειτουργεί με τον ίδιο τρόπο από τη βρεφική και παιδική ηλικία των εφήβων. Οι γονείς δε γνωρίζονται για πρώτη φορά με τα παιδιά τους στην εφηβεία. Οι σχέσεις τους χτίζονται αμοιβαία σε κάθε στάδιο ανάπτυξης και εξέλιξης των παιδιών. Όσο πιο έγκαιρα οι σχέσεις αυτές παγιώνονται και από τις δύο πλευρές, τόσο η προπαρασκευαστική περίοδος για την εφηβεία εγγυάται την άμβλυνση αντιπαραθέσεων και εντάσεων.[...]

Στρωματοποιημένη δειγματοληπτική έρευνα στην Αθήνα από το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών το 1988 έδειξε ότι:

- Και τα αγόρια και τα κορίτσια ηλικίας 15-19 και 20-24 ετών στη συντριπτική τους πλειονότητα (μέχρι και 91%) δηλώνουν ότι έχουν καλές σχέσεις και με τους δύο γονείς, ιδιαίτερα τα αγόρια της μικρότερης ηλικίας.

- Οι πιο συχνές «συγκρούσεις» γονέων-εφήβων εστιάζονται στη σεξουαλική δραστηριότητα και συμπεριφορά, κυρίως των κοριτσιών, σε θέματα σπουδών ή εργασίας, κυρίως των αγοριών, στη διασκέδαση και επιλογή φίλων (αυστηρότεροι οι πατεράδες στα κορίτσια).
- Οι γονείς είναι εκείνοι που εμπιστεύονται κατεξοχήν οι έφηβοι, κυρίως τα αγόρια, για τις δύσκολες αποφάσεις τους και προσδοκούν στήριξη και βοήθεια από αυτούς, ενώ παράλληλα δικαιολογούν απολύτως το ενδιαφέρον και την αυστηρή τους στάση. [...]

Κείμενο 2

Όλοι οι γονείς είναι δειλοί

Είναι τελικά η υπερβολική προστασία ένα είδος κακοποίησης;

Το κείμενο αποτελεί άρθρο της Παπαδημητρίου Λένας και δημοσιεύθηκε στο ΒΗmagazino την Κυριακή 01 Μαρτίου 2015. Διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Το εκπαιδευτικό ριάλιτι «World's Worst Mom»¹ προβάλλεται στο DiscoveryLifeChannel. Το εμπνεύστηκε η Λενόρ Σκενάζι, η δημοσιογράφος από τη Νέα Υόρκη που κέρδισε επάξια τον προαναφερθέντα τίτλο το 2008, όταν τόλμησε να ομολογήσει ότι άφησε τον εννιάχρονο γιο της να μπει μόνος του στο μετρό. Μαινόμενοι γεννήτορες έπεσαν πάνω της να τη «λιντσάρουν» και κάπως έτσι πυροδοτήθηκε το ντιμπέιτ για την ανελευθερία των σύγχρονων παιδιών. Σιγά σιγά η καμπάνια «εγρήγορσης» της Σκενάζι άρχισε να κερδίζει έδαφος. Στο «World's Worst Mom» η ίδια παρεμβαίνει, για να συνετίσει γονείς που «πνίγουν» τα παιδιά τους μέσα σε τόνους χαρτί αεροπλάστ².

Αυτοί οι γονείς είναι πλέον ο κανόνας. Οι ειδικοί προειδοποιούν ότι τα σημερινά υπερπροστατευμένα παιδιά της Δύσης μεγαλώνουν χωρίς τα στοιχειώδη διδάγματα επιβίωσης. Μπορεί να έχουν πλείστες ακαδημαϊκές δεξιότητες, αλλά δεν είναι «streetsmart»³. Ήτοι ένα εννιάχρονο αγόρι σήμερα μπορεί να παίζει στα δάχτυλα το MP4⁴ ή το iPad, αλλά οι γονείς του τρέμουν να το αφήσουν έστω και για μισή ώρα μόνο στο σπίτι ή να το στείλουν στο γειτονικό μάρκετ. [...] Η δε απουσία ελεύθερου (όχι κατευθυνόμενου) παιχνιδιού συνδέεται άρρηκτα με την κατάθλιψη και τις αγχώδεις διαταραχές στην παιδική ηλικία (η συχνότητα των οποίων είναι, στις ΗΠΑ τουλάχιστον, πενταπλάσια έως οκταπλάσια σε σχέση με το 1950) και βέβαια με την πανδημία παιδικής παχυσαρκίας και διαβήτη τύπου 2. Τα παιδιά είναι πλέον καταδικασμένα να ζουν κάτω από μια

¹ Η χειρότερη μαμά του κόσμου

² Το περιτύλιγμα με τις φυσαλίδες αέρα που χρησιμοποιείται για το περιτύλιγμα των εύθραυστων δώρων.

³ Περπατημένα, της πιάτσας

⁴ Ηλεκτρονικό παιχνίδι

οργουελική, γονική επίβλεψη (σημειωτέον ότι από τη δεκαετία του '70 έως σήμερα η μέση απόσταση που μπορεί να διανύσει ένα παιδί μόνο του στη Βρετανία μειώθηκε σχεδόν κατά 90%).

Το ντιμπέιτ γύρω από τις παρενέργειες του «helicopter parenting»⁵ τροφοδοτείται διαρκώς. Προ ημερών ο καναδός συγγραφέας Μάικλ Κρίστι έγραψε στους «New York Times» ένα άρθρο με τίτλο «Όλοι οι γονείς είναι δειλοί» στο οποίο περιγράφει την υπερπροστατευτική μητέρα του, η οποία παλεύει να καταπνίξει το πάθος του για το σκέιτμπορντ παθαίνοντας κρίσεις πανικού, όταν ο ίδιος βιώνοντας την εφηβική έξαψη σπάζει σχεδόν νομοτελειακά κνήμες, περόνες, σπονδύλους και δόντια. Στα 17 του αποφασίζει να σπάσει και το γλιτσερό, μητρικό κουκούλι που τον κρατάει παγιδευμένο. Θα ζήσει για πολλά χρόνια μακριά.

Στο δεύτερο ήμισυ του άρθρου του ο Κρίστι σκύβει με συγκατάβαση πάνω από το αμάρτημα της μητρός του, μόλις γεννιέται ο γιος του: «Βγαίνοντας με το παιδικό καρότσι στο κυκλοφοριακό χάος του μεσημεριού, η πόλη έμοιαζε ξαφνικά να δονείται από κινδύνους: αυτοκίνητα που άλλαζαν απότομα πορεία, εν δυνάμει απαγωγείς, τοξικά αέρια και πεταμένες βελόνες».[...].

«Ποτέ δεν πίστευα ότι γονεϊκότητα σημαίνει να μαθαίνεις να ζεις με αυτόν τον αδυσώπητο, οξύ φόβο» καταλήγει.

Παρά ταύτα, η υπερπροστασία παραμένει ένα είδος κακοποίησης. Το ταξίδι πάνω στη σανίδα εγγυάται κινδύνους αλλά και γνώση ζωής.

Κείμενο 3

Τα οικογενειακά πορτραίτα του κυρίου Ντελ

Το ποίημα προέρχεται από την ποιητική συλλογή της Χλόης Κουτσουμπέλη «Οι ομοτράπεζοι της άλλης γης», εκδόσεις Γαβριηλίδης 2016.

Στην οικογένεια μου είμαστε όλοι πορτρέτα.

Ζούμε γαντζωμένοι από καρφιά.

Με πρόσωπα χλωμά και μάτια μαύρα

μαλλιά σε κότσο και παλαιομοδίτικα φουστάνια

σακάκια που μυρίζουν πράσινο σαπούνι.

Καθώς είμαστε κρεμασμένοι σε τοίχους

που χρειάζονται σοβάτισμα,

έξαφνα κάποιος ερωτεύεται

η κορνίζα του ραγίζει

⁵ Ο γονέας – ελικόπτερο (υπερπροστατευτική σχολή γονεϊκότητας)

και κυλάει στο πάτωμα.
Στον τοίχο εμφανίζεται τετράγωνος
ο λεκές της απουσίας.
Ύστερα από λίγο κάποιοι τον ανασύρουν
τον αποκαθιστούν στην αρχική του θέση.
Μόνο τα μάτια του για λίγο αλλάζουν χρώμα.
Μπορεί όμως να' ναι κι απ' την υγρασία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να πυκνώσεις σε περίπου 80 λέξεις το περιεχόμενο των τριών πρώτων παραγράφων του Κειμένου 1.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η βασική θέση που διατυπώνει η συγγραφέας του Κειμένου 2 (μονάδες 4) και ποια, κατά τη γνώμη σου, η πρόθεσή της, ο σκοπός για τον οποίο έγραψε το κείμενο (μονάδες 6); Πιστεύεις ότι οι τρόποι πειθούς που χρησιμοποιεί πραγματώνουν αυτόν τον στόχο; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Με ποιον τρόπο συνδέονται νοηματικά η τρίτη, η τέταρτη και η πέμπτη παράγραφος του κειμένου 2; «Το ντιμπέιτ γύρω ... καταλήγει». (μονάδες 6) Ποια η νοηματική σχέση της τελευταίας παραγράφου με αυτές και με το υπόλοιπο κείμενο; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Να βρεις στο Κείμενο 1 τέσσερις φράσεις με μεταφορική/συνυποδηλωτική λειτουργία της γλώσσας (μονάδες 4) και να δικαιολογήσεις αυτή την επιλογή (μονάδες 4).

β. Να εντοπίσεις στο Κείμενο 1 ένα επίθετο που αποδίδει τη θέση της ομιλήτριας για την περίοδο της εφηβείας και ένα επίθετο με το οποίο αποδίδεται η θέση της για τον ρόλο της οικογένειας (μονάδες 2).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Τι σημαίνει, κατά τη γνώμη σου, ο παραλληλισμός στο Κείμενο 3 των προσώπων της οικογένειας με πορτραίτα για τα συναισθήματα που έτρεφαν και τις σχέσεις μεταξύ τους; Θα ήθελες να είσαι μέλος μιας τέτοιας οικογένειας; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Ως εκπρόσωπος του μαθητικού συμβουλίου του σχολείου σου έχεις προσκληθεί από τη Σχολή Γονέων του δήμου σου σε μια ημερίδα αφιερωμένη στις ορθές γονεϊκές πρακτικές για την αντιμετώπιση της εφηβείας. Να συντάξεις μία ομιλία (350-400 λέξεων) στην οποία, αξιοποιώντας δημιουργικά τα Κείμενα 1 και 2, αναλύεις: α. τους ενδεδειγμένους τρόπους συμπεριφοράς των γονέων, ώστε να έχουν μια αρμονική σχέση με τα παιδιά τους και να τα βοηθήσουν στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν και β. τις προϋποθέσεις ώστε οι γονείς να ανταποκριθούν σ' αυτόν τον ρόλο;

Μονάδες 30

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, είναι αποδεκτή)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Στο χωρίο περιγράφονται οι σχέσεις γονέων εφήβων. Συγκεκριμένα διαπιστώνεται ότι:

- Οι έφηβοι δεν αντιδρούν τόσο στις γονεϊκές εντολές, όταν αυτές γίνονται από αγάπη και ενδιαφέρον και όχι ως επίδειξη ισχύος
- οι συγκρούσεις και η νεανική αντιδραστικότητα παράλληλα με τον διάλογο και την αμφισβήτηση ενυπάρχουν στην πορεία ωρίμανσης, καθώς έτσι αποκτώνται δεξιότητες διαπραγμάτευσης για την ενήλικη ζωή
- καθοριστικό ρόλο για την ποιότητα των σχέσεων στην εφηβική ηλικία διαδραματίζει η σταδιακή δόμηση των σχέσεων από την παιδική ηλικία και η σαφής οριοθέτηση του ρόλου καθεμιάς πλευράς.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 10)

Η βασική θέση της συντάκτριας του κείμενου είναι ότι η υπερπροστατευτική γονεϊκότητα αποτελεί μορφή κακοποίησης των παιδιών, γιατί τους στερεί βασικές δεξιότητες επιβίωσης και κυρίως τη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους με ανεξαρτησία και ελευθερία.

Η στόχευση του κειμένου είναι να ευαισθητοποιήσει τους γονείς και όλους τους αναγνώστες σε σχέση με την υπερπροστατευτικότητα (όπως δείχνει και ο τίτλος του κειμένου) και να τους οδηγήσει σε αναστοχασμό και προβληματισμό για το μοντέλο διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιούν για τα παιδιά τους.

Οι τρόποι πειθούς σχετίζονται με:

1. την επίκληση στην αυθεντία: α) εκπαιδευτικό ριάλιτι της Λενόρ Σκενάζι, β) άρθρο του Μάικλ Κρίστι και προσωπική του μαρτυρία (4η και 5η§), γ) πορίσματα ειδικών (2η§) και

2. την επίκληση στη λογική με τεκμήρια στατιστικά στοιχεία για τη συχνότητα ψυχολογικών και σωματικών προβλημάτων των υπερπροστατευμένων παιδιών και των αποστάσεων που κατά μέσο όρο μπορούν να διανύσουν μόνα τους.

Σαφώς τα στοιχεία αυτά είναι αδιαμφισβήτητα, γιατί είναι ποικίλα, προέρχονται από πολλές χώρες και αποτελούν κάποια από αυτά προϊόντα επιστημονικής έρευνας και παρατήρησης. Κατά συνέπεια εξυπηρετούν την στόχευση του κειμένου.

Ερώτημα 2^ο(μονάδες 10)

Οι τρεις παράγραφοι συνδέονται νοηματικά, γιατί αποτελούν το περιεχόμενο των απόψεων ενός προσώπου (Καναδός συγγραφέας Μάικλ Κρίστι). Βέβαια η τρίτη και η τέταρτη αποτελούν συμπληρωματικές μιας παρουσίασης των δύο ήμισυ ενός άρθρου, στα οποία φαίνεται η διαφορετική οπτική του συγγραφέα για τη γονεϊκότητα, όταν ήταν έφηβος και όταν ήταν γονιός.

Η νοηματική σχέση της τελευταίας παραγράφου με το υπόλοιπο κείμενο και με τις δύο προηγούμενες είναι σχέση γενικού συμπεράσματος που προκύπτει από όλη την πραγμάτευση του θέματος και ταυτόχρονα αποτελεί και τη θέση της συντάκτριας, η οποία έτσι απαντά στον ερωτηματικό τίτλο του κειμένου.

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 15)

α. - Η διαδικασία της ωρίμανσης είναι από τη φύση της συγκρουσιακή (2^η παράγραφος),

- Γιατί η οικογένεια είναι το μεγάλο εργαστήρι (2^η παράγραφος),

- πυροσβεστικό τρόπο στην έκρηξη της εφηβείας (3^η παράγραφος),

- Οι σχέσεις τους χτίζονται αμοιβαία (3^η παράγραφος)

Πρόθεση τη ομιλήτριας με την επιλογή της μεταφορικής λειτουργίας της γλώσσας είναι να αναδείξει το θέμα της ομιλίας της, να τονίσει τον νευραλγικό ρόλο της οικογένειας στην αγωγή των παιδιών, ειδικά στη δύσκολη περίοδο της εφηβείας. Με τη μεταφορική γλώσσα δημιουργείται προβληματισμός στους ακροατές για το θέμα και παράλληλα προωθείται με έμμεσο τρόπο η θέση της ομιλήτριας, προκειμένου να ευαισθητοποιήσει τους αποδέκτες του μηνύματός της και να τους κάνει κοινωνούς/συμμέτοχους των απόψεών της.

β. «Η διαδικασία της ωρίμανσης είναι από τη φύση της συγκρουσιακή» (2^η παράγραφος)

«η οικογένεια δε γίνεται να λειτουργήσει μ' αυτόν τον καταλυτικό και πυροσβεστικό τρόπο ...» (3^η παράγραφος)

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Σημασία παραλληλισμού προσώπων με πορτραίτα: τα πορτραίτα που κρέμονται ακίνητα και ανέκφραστα στον τοίχο συμβολίζουν τις τυπικές (περιγραφή → μαλλιά σε κότσο / παλαιομοδίτικα φουστάνια / πρόσωπα χλωμά και μάτια μαύρα) απρόσωπες και ψυχρές σχέσεις των μελών της οικογένειας μεταξύ τους και την συναισθηματική απομόνωση από τους άλλους, γιατί δεν έχουν εκφραστικότητα ούτε ζωντάνια και ζεστασιά «ζούμε γαντζωμένοι από καρφιά». Όλα είναι σύμφωνα με τους κανόνες ενός παρωχημένου καθωσπρεπισμού (εικόνα → σακάκια που μυρίζουν πράσινο σαπούνι). Η ισοπεδωτική συναισθηματική απουσία διακρίνεται ακόμα στην περίπτωση που κάποιος παρεκκλίνει από τον κανόνα και ερωτευτεί. Τότε το πορτραίτο «σπάει» και η φωτογραφία του προσώπου αλλάζει χρώμα ματιών και ζωντανεύει «μόνο τα μάτια τουχρώμα». Όμως ο κανόνας της συναισθηματικής αποστασιοποίησης και η αυστηρότητα της οικογένειας επιδρά καταλυτικά και επαναφέρει το παράτυπο άτομο στην κανονικότητα «ύστερα από λίγο κάποιοιστην αρχική του θέση».

Ο μαθητής / -τρια, ανάλογα με τα προσωπικά του βιώματα και τον χαρακτήρα του, μπορεί να τοποθετηθεί κριτικά σε αυτό το δυσλειτουργικό μοντέλο οικογένειας και λογικά να μην θέλει να ανήκει ποτέ σ' αυτήν.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Το ζητούμενο κειμενικό είδος είναι προσχεδιασμένος προφορικός λόγος. Επομένως, για να είναι αποτελεσματικό επικοινωνιακά το κείμενο, πρέπει να έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Προσφώνηση (Αγαπητοί παρευρισκόμενοι)
- Αποφώνηση (ευχαριστώ για την προσοχή σας)
- Εναλλαγή ρηματικών προσώπων (α, β, γ)
- Ενδιάμεση απεύθυνση στο ακροατήριο

- Κατάλληλο ύφος ώστε να υπάρξει ευαισθητοποίηση των ακροατών (μεταφορικές εκφράσεις, χρήση προστακτικής ή προτρεπτικής υποτακτικής, ρητορικές ερωτήσεις λελογισμένες).
- Προσοχή στη δημιουργική αξιοποίηση των κειμένων αναφοράς.
- Προσοχή στην τεκμηρίωση των προτάσεων (χρήση ολοκληρωμένων επιχειρημάτων) και στην αποφυγή καταγραφής λίστας ιδεών.

Ενδεικτικοί άξονες της απάντησης:

- **Ενδεδειγμένοι τρόποι συμπεριφοράς των γονέων** (δύο ή τρεις θεωρούνται επαρκείς):
 - Αποφυγή υπερπροστατευτικότητας, γιατί αυτό «πνίγει» το παιδί αλλά ούτε και υπερβολικής χαλαρότητας, γιατί εκλαμβάνεται ως έλλειψη ορίων και αδιαφορία
 - Ψυχραιμία και ηρεμία στις αντιδράσεις, εφόσον το άγχος και ο εκνευρισμός μεταδίδονται και έχουν το αντίθετο αποτέλεσμα
 - Συναισθηματική στήριξη των εφήβων, ελευθερία στη λήψη αποφάσεων που αφορούν επαγγελματικές και μορφωτικές επιλογές με τεκμηρίωση των υπέρ και κατά
 - Διακριτική παρουσία και έλεγχος ώστε από νωρίς να διαπιστωθούν τυχόν παρεκκλίσεις σε παραβατικές συμπεριφορές, εθισμούς ή επικίνδυνες επιλογές σε παρέες και στο διαδίκτυο.
 - Αποφυγή ακραίων απαιτήσεων και τιμωριών
 - Ενεργός συμμετοχή των εφήβων στη λήψη αποφάσεων που αφορούν την οικογένεια ή τα προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίζει.
- **Προϋποθέσεις για να ανταποκριθούν οι γονείς σ' αυτόν τον ρόλο** (τρεις είναι αρκετοί, για να θεωρηθεί η απάντηση πλήρης):
 - Επίγνωση της γονεϊκής ευθύνης / συνυπευθυνότητα στην ανατροφή των παιδιών / ωριμότητα στη λήψη απόφασης για τη δημιουργία οικογένειας
 - Αναζήτηση ενημέρωσης από κρατικούς φορείς ή από ψυχολόγους για τα στάδια της εφηβείας και τις ιδιαιτερότητες των εφήβων / υπέρβαση προκαταλήψεων και στερεοτύπων
 - Ενεργή ακρόαση των παιδιών και γόνιμος διάλογος με υπομονή και ισοτιμία
 - Εξασφάλιση χρόνου και κοινές δραστηριότητες για τη σύσφιξη των σχέσεων και τη δημιουργία ισχυρών συναισθηματικών δεσμών

Κείμενο 1

Σπιναλόγκα: Χρέος της Unesco να την αναδείξει το 2021 ως Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς

Το κείμενο, ελαφρώς διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης, έχει αναρτηθεί στις 17.7.2020 στην ιστοσελίδα της Επιτροπής «Ελλάδα 2021».

Τόπος συνάντησης διαφορετικών πολιτισμών ανά τους αιώνες, σύμβολο αποκλεισμού και ανθρώπινου πόνου, αλλά και μοναδικό παράδειγμα πείσματος και αποφασιστικότητας για ζωή και προκοπή. Η Σπιναλόγκα είναι ένας τόπος που κατέχει μια ξεχωριστή θέση όχι μόνο στην ελληνική, αλλά και στην παγκόσμια ιστορία. Το αίτημα για αναγνώριση από την Unesco ως Μνημείου Παγκόσμιας Κληρονομιάς βρίσκει την απόλυτη συμπαράσταση της Επιτροπής «Ελλάδα 2021».

«19 Ιουνίου 1957. Η τελευταία [άρρωση] των λεπρών ημέρα Τετάρτη». Σε αυτές τις δέκα λέξεις, τις οποίες έγραψε αχνά πάνω στην πόρτα του πάλαι ποτέ φαρμακείου με τη βοήθεια ενός κακοξυσμένου μολυβιού, η τελευταία κάτοικος της Σπιναλόγκα κατάφερε να χωρέσει μια ιστορία ανείπωτου πόνου. Μια ιστορία κοινωνικού αποκλεισμού, απομόνωσης και προκατάληψης που κράτησε για περισσότερα από 50 χρόνια. Οικογένειες χωρίστηκαν με βία σε μια στιγμή, αγαπημένοι χάθηκαν για πάντα, άνθρωποι καταδικάστηκαν σε μια ιδιότυπη φυλακή, για να σώσουν τον πλησίον τους. Ψυχές βίωσαν ζωντανές μια «κάθοδο στον Άδη»...

Κι όμως η Σπιναλόγκα δεν είναι απλώς ένα ακόμη σύμβολο της ανθρώπινης δυστυχίας. Είναι μια μοναδική εκδήλωση σπουδαίων και πανανθρώπινων αξιών οι οποίες σήμερα μοιάζουν πιο επίκαιρες από ποτέ. Η αγάπη για την ελευθερία, το πείσμα για τη ζωή, η ανθεκτικότητα και η έμπρακτη πίστη ότι ο άνθρωπος, υπό οποιεσδήποτε συνθήκες, μπορεί και πρέπει να ανυψώνεται πάνω από την συνθήκη της απλής διαβίωσης και να επιδιώκει συλλογικά το ευ ζην.

Σ' αυτόν τον μικρό και άγονο βράχο κατοίκησαν στο πέρασμα των αιώνων άνθρωποι με πολύ διαφορετικά κοινωνικά, πολιτισμικά και εθνοτικά χαρακτηριστικά. Από τον 16ο έως τον 20ο αιώνα, η Σπιναλόγκα άλλαξε τρεις φορές πληθυσμιακή σύνθεση. Υπήρξε βενετικό φρούριο από το 1579 ως το 1715, οθωμανικό φρούριο και οικισμός από το 1715 ως το 1898 και λεπροκομείο από το 1904 ως το 1957. Τα υλικά κατάλοιπα αυτής της ανθρώπινης δραστηριότητας στο χώρο έχουν συνθέσει ένα

μοναδικό μνημειακό παλίμψηστο¹, όπου συνυπάρχουν τα λαμπρά δημιουργήματα της βενετικής οχυρωματικής αρχιτεκτονικής του 16ου αιώνα, τα γοητευτικά ερείπια ενός οθωμανικού οικισμού του 18ου και 19ου αιώνα και τα κτίρια του 20ού αιώνα. Η Σπιναλόγκα δέχεται κάθε χρόνο περίπου 380.000 επισκέπτες. Κατά τους μήνες Ιούνιο, Ιούλιο και Αύγουστο αποβιβάζονται στη βραχονησίδα περισσότεροι από 4.000 επισκέπτες ημερησίως, γεγονός που καθιστά τη Σπιναλόγκα τον δεύτερο σε επισκεψιμότητα αρχαιολογικό χώρο στην Κρήτη μετά την Κνωσό.

Κείμενο 2

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τον χαιρετισμό που απέστειλε η κυρία Σακελλαροπούλου, Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας, στην παρουσίαση του πρώτου κτιρίου που θα ανεγερθεί στο Ελληνικό και θα στεγάσει τέσσερα σωματεία ΑμεΑ. Πηγή: <https://www.iefimerida.gr>, 19.4.2022.

«Για τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, ιδιαίτερα για τους ανθρώπους με αναπηρία, τους πάσχοντες σε ολόκληρο τον βίο τους, ό,τι και να κάνουμε είναι πάντα λίγο», έλεγε ο Αλβέρτος Σβάιτσερ². Οι δυσκολίες, κάποτε ανυπέρβλητες, που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητά τους οι συμπολίτες μας ΑμεΑ, καθιστούν επιτακτικό χρέος όλων μας τη διαρκή υποστήριξη και φροντίδα τους, όπως και τη συνεχή παροχή αξιόπιστων υπηρεσιών μέσα σε σύγχρονες και κατάλληλα εξοπλισμένες θεραπευτικές μονάδες. Από καιρό τώρα, οι υπηρεσίες Κέντρων Δημέρευσης και Ημερήσιας Φροντίδας τεσσάρων συλλόγων για ενήλικες και παιδιά με αναπηρίες, στεγάζονται σε παλαιές και δυσλειτουργικές εγκαταστάσεις, εντός του Μητροπολιτικού Πάρκου του Ελληνικού. Η απόφαση της εταιρείας [...] να προχωρήσει με δικές της δαπάνες στην ανέγερση ενός πρωτοποριακού κτιριακού συγκροτήματος στον χώρο του πρώην αεροδρομίου για τη στέγαση όλων αυτών των συλλόγων αποτελεί σημαντικό βήμα, τόσο για τους ευάλωτους συνανθρώπους μας και τις οικογένειές τους που συμπάσχουν, όσο και για την ορθή αξιοποίηση της περιοχής, προς όφελος πάντα της ελληνικής κοινωνίας. [...]

¹ Το παλίμψηστο είναι μια περγαμηνή όπου έχει αποξεστεί μια πρώτη εγγραφή, για να χαραχτεί μια άλλη, η οποία δεν κρύβει εντελώς την αρχική, έτσι ώστε να μπορούμε να διαβάζουμε το διαφαινόμενο παλαιό κείμενο πίσω από το νέο. Μεταφορικά μιλώντας, με τη λέξη παλίμψηστα εννοούμε όλα τα έργα που προέρχονται από κάποιο παλαιότερο έργο, μέσω μετασχηματισμού ή μίμησης.

² Γνωστός για το ανθρωπιστικό του έργο, πρόσωπο – σύμβολο του περασμένου αιώνα, καθώς με δωρεές που συγκεντρώνει από πλούσιους της Ευρώπης δημιούργησε νοσοκομείο στο Λαμπαρονέ της Γκαμπόν και αφιέρωσε τη ζωή του στη θεραπεία ασθενών της περιοχής.

Η επικείμενη έναρξη των εργασιών ανέγερσης του συγκροτήματος αυτού, στο πρότυπο των αιεφόρων σχολικών κτιρίων, μας γεμίζει χαρά και αισιοδοξία για το παρόν και το μέλλον των ευάλωτων συμπολιτών μας. Σε καιρούς κρίσης και οξυμένων προκλήσεων, η κοινωνική αλληλεγγύη είναι το πιο ισχυρό μας αντίδοτο. Εύχομαι αυτή η «Κιβωτός» φροντίδας, μάθησης και αγάπης να είναι σύντομα έτοιμη, συμβάλλοντας με την παρουσία της στην κοινωνική, υγειονομική και περιβαλλοντική αναβάθμιση ολόκληρης της περιοχής».

Κείμενο 3

Μια ερμηνεία μοναξιάς

Νικηφόρος Βρεττάκος (1912-1991), από τη συλλογή «Απογευματινό Ηλιοτρόπιο», 1976, στο βιβλίο Η Ελληνική Ποίηση, Ανθολογία και Γραμματολογία, τόμος Δ', εκδ. Σοκόλη, Αθήνα.

Αναρωτιέμαι πώς μπόρεσε κι έμεινε
τόσο μόνος στον κόσμο. Σηκώνεται έπειτα
κι ανοίγει ένα – ένα τα παράθυρα. (Βλέπει
προς όλα τα σημεία το σπίτι):

Σύννεφα

Σύννεφα

Σύννεφα –

Ίσως, λέει, να κατάλαβα τι θα ειπεί
μόνος. Σε μια άκρη της γης που είναι όλη,
απ' τη μί' άκρη ως την άλλη της
λασπωμένη, εσύ να διστάζεις
να ενδώσεις. Να μη θέλεις εσύ
να λερώσεις την Ύπαρξη.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσεις συνοπτικά σε 70 λέξεις την ιστορική διάσταση της Σπιναλόγκα, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να δικαιολογήσεις την επιλογή της άποψης του Αλβέρτου Σβάϊτσερ στην αρχή του Κειμένου 2 σε σχέση με το θέμα του (μονάδες 10) και τη θέση που έχει σε αυτό η Πρόεδρος της Δημοκρατίας στο κείμενο –χαιρετισμό της (μονάδες 5). Να οργανώσεις σε 50-60 λέξεις την απάντησή σου.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να απαντήσεις τεκμηριωμένα με δύο σχετικές αναφορές αν η πρόθεση του συντάκτη στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 είναι να πείσει τον αναγνώστη με βάση τη λογική ή το συναίσθημα.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Να εντοπίσεις και να δικαιολογήσεις με συντομία την επιλογή του ασύνδετου σχήματος λόγου στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 4)

β. «Σε καιρούς κρίσης και οξυμένων προκλήσεων, η κοινωνική αλληλεγγύη είναι το πιο ισχυρό μας αντίδοτο. Εύχομαι αυτή η «Κιβωτός» φροντίδας, μάθησης και αγάπης να είναι σύντομα έτοιμη, συμβάλλοντας με την παρουσία της στην κοινωνική, υγειονομική και περιβαλλοντική αναβάθμιση ολόκληρης της περιοχής».

Να αντικαταστήσεις στο παραπάνω χωρίο του Κειμένου 2 τις υπογραμμισμένες φράσεις με άλλες χωρίς να αλλάξει το νόημα, αλλά η λειτουργία της γλώσσας να γίνει κυριολεκτική από μεταφορική. Παράλληλα, να κάνεις όποια άλλη αλλαγή (σε σύνταξη, γραμματικούς τύπους κ.ά.) κρίνεις απαραίτητη για την ορθή απόδοση του νοήματος (μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια ερμηνεία δίνεται στην μοναξιά στο Κείμενο 3, με ποια εκφραστικά μέσα αυτή αποτυπώνεται (τρεις αναφορές είναι επαρκείς) και ποια είναι η δική σου θέση στο θέμα του κειμένου; Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Σε επιστολή που συντάσσεις εκ μέρους των συμμαθητών της τάξης σου και απευθύνεις προς την επιτροπή της Ουνέσκο, που εγκρίνει την ένταξη μνημείων και περιοχών στην παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά, να επιχειρηματολογήσεις για την ανάγκη να προωθηθεί το αίτημα για την ένταξη της Σπιναλόγκα στον σχετικό κατάλογο μνημείων παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Η επιστολή σου να έχει έκταση 350 περίπου λέξεων και μπορείς να αξιοποιήσεις στοιχεία από τα κείμενα αναφοράς.

Μονάδες 30

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, είναι αποδεκτή.)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Η Σπιναλόγκα:

- Είναι τόπος που συμβολίζει την ανάπτυξη πολιτισμών με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους,
- έχει μείνει κυρίως γνωστή επειδή συμβολίζει την ανθρώπινη δυστυχία, την περιθωριοποίηση και προκατάληψη σε βάρος των λεπρών που για μεγάλο χρονικό διάστημα φιλοξένησε,
- εκφράζει την αγωνιστική διάθεση του ανθρώπου και την επιθυμία του να ζήσει και να δημιουργήσει, ακόμη και υπό αντίξοες γι' αυτόν συνθήκες,
- Πριν λειτουργήσει ως λεπροκομείο για μισό αιώνα υπήρξε βενετικό φρούριο και οθωμανικό κάστρο με οικισμό,
- Εκτός από σύμβολο του ανθρώπινου πόνου είναι χώρος συνύπαρξης ιστορικά ανθρώπων με διαφορετικό πολιτισμό και εθνολογική προέλευση.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

- Η άποψη του Αλβέρτου Σβάϊτσερ, γνωστού ανθρωπιστή, σχετίζεται άμεσα με το θέμα του Κειμένου 2, καθώς ο χαιρετισμός της Προέδρου της Δημοκρατίας αφορά την ανέγερση ενός πρωτοποριακού κτιριακού συγκροτήματος στον χώρο του πρώην αεροδρομίου για τη στέγαση τεσσάρων συλλόγων για ενήλικες και παιδιά με αναπηρίες.
- Η θέση της Προέδρου της Δημοκρατίας είναι ότι η δημιουργία σύγχρονων χώρων στέγασης των ατόμων με ειδικές ανάγκες αποτελεί λόγο για να αισιοδοξούμε ότι σε καιρούς κρίσης η κοινωνική αλληλεγγύη υπάρχει ακόμη και συνιστά το αποτελεσματικότερο και ισχυρότερο αντίδοτο.

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 είναι εμφανής η πρόθεση του συντάκτη να ευαισθητοποιήσει επιστρατεύοντας την επίκληση στο συναίσθημα του δέκτη, καθώς:

- Χρησιμοποιεί την αφήγηση ως μέσο πειθούς, την εξιστόρηση της ιστορίας του τελευταίου συνθήματος από την τελευταία κάτοικο της Σπιναλόγκα,
- Στην παράγραφο παρατηρούνται αξιολογικά επίθετα με τα οποία ο δέκτης κατευθύνεται στην υιοθέτηση θετικών συναισθημάτων για την πράξη της τελευταίας κατοίκου: κακοξυσμένου (μολυβιού), ανείπωτου (πόνου), ιδιότυπη (φυλακή).
- Σε δύο περιπτώσεις το ασύνδετο σχήμα δημιουργεί συναισθηματική φόρτιση, η οποία εντείνεται με λέξεις με ιδιαίτερη σημασιοδότηση (Μια ιστορία κοινωνικού αποκλεισμού, απομόνωσης και προκατάληψης..., Οικογένειες χωρίστηκαν με βία σε μια στιγμή, αγαπημένοι χάθηκαν για πάντα, άνθρωποι καταδικάστηκαν σε μια ιδιότυπη φυλακή, για να σώσουν τον πλησίον τους)

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «Η αγάπη για την ελευθερία, το πείσμα για τη ζωή, η ανθεκτικότητα και η έμπρακτη πίστη ότι ο άνθρωπος, υπό οποιεσδήποτε συνθήκες, μπορεί και πρέπει να ανυψώνεται πάνω από την συνθήκη της απλής διαβίωσης και να επιδιώκει συλλογικά το ευ ζην.»: Με το ασύνδετο σχήμα αποδίδονται με έμφαση οι πανανθρώπινες αξίες που συμβολίζει η Σπιναλόγκα. Το ασύνδετο σχήμα πλαισιώνει το σχήμα άρσης –θέσης που επιλέγεται στην αρχή της παραγράφου, για να δοθεί έμφαση στον ευρύτερο συμβολισμό του χώρου. Είναι εμφανής – σε συνέχεια της προηγούμενης παραγράφου – η προσπάθεια ευαισθητοποίησης του αποδέκτη του μηνύματος.

β. Σε καιρούς κρίσης και οξυμένων προκλήσεων, η κοινωνική αλληλεγγύη είναι το πιο ισχυρό μέτρο για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν συμπολίτες μας.. Εύχομαι αυτό το νέο κτίριο που αποτελεί χώρο προστασίας, ενδιαφέροντος, μάθησης και αγάπης να είναι σύντομα έτοιμο, συμβάλλοντας με την παρουσία του στην κοινωνική, υγειονομική και περιβαλλοντική αναβάθμιση ολόκληρης της περιοχής».

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Η μοναξιά στο Κείμενο 3 ερμηνεύεται ως πράξη αντίστασης σε έναν κόσμο που στο σύνολό του βρίσκεται στη «λάσπη» (βούρκος), δηλαδή στη διαφθορά, ανηθικότητα και κάθε ανάλογη κατάσταση που εκφράζει την εποχή με μελανά χρώματα. Η μοναξιά παίρνει τη διάσταση της διαφορετικής προσέγγισης του κόσμου και της ζωής που τον περιβάλλει, της προσπάθειας του ανθρώπου να κρατήσει αλώβητο τον χαρακτήρα, την Ύπαρξή του.

Κειμενικοί δείκτες: τα παράθυρα (η έξοδος προς τον κόσμο), η επανάληψη της λέξης «Σύννεφα» (η θέα αμφιθεατρικά του σπιτιού που βλέπει προς όλα τα σημεία του ορίζοντα), το β' ενικό ρηματικό πρόσωπο (προβληματισμός, διάλογος με τον αναγνώστη, έναυσμα εσωτερικού διαλόγου), η πρόταση του «εσύ» στο ρήμα, οι μεταφορές (λασπωμένη κ.ά.), η υποτακτική έγκλιση («να μη θέλεις»: επιθυμία, επιλογή, προτροπή), η λέξη «Ύπαρξη» με αρχικό κεφαλαίο γράμμα (τονίζεται η λέξη ως αξία, με ιδιαίτερο ηθικό βάρος) κ.ά.

Ο/Η μαθητής/-τρια απαντά ελεύθερα στην ερώτηση προσωπικής ανταπόκρισης ανάλογα με τον παραστατικό του/της κύκλο και τον βαθμό αναγνωστικής ανταπόκρισης του κειμένου.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Το ζητούμενο κειμενικό είδος είναι επιστολή και πρέπει να έχει τις τυπικές συμβάσεις του είδους, καθώς και συνδυασμό τρόπων πειθούς για την πειστικότητα του λόγου:

- Προσφώνηση στην αρχή της επιστολής στα μέλη της επιτροπής που εγκρίνει την ένταξη περιοχών στον κατάλογο της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς,
- Αναφορά στην ιδιότητα με την οποία απευθυνόμαστε στην Επιτροπή,
- Ρητή δήλωση της πρόθεσής μας, του σκοπού για τον οποίο αποφασίσαμε να επικοινωνήσουμε,
- Κατάλληλο ρηματικό πρόσωπο (β' πληθυντικό ως πληθυντικός ευγένειας)
- Σοβαρό ύφος λόγου,
- Επιλογή της κυριολεκτικής λειτουργίας της γλώσσας, αν και αυτό δεν εξαιρεί τη μεταφορική γλώσσα λόγω της ιδιαιτερότητας του θέματος.
- Επίκληση στη λογική του δέκτη με την χρήση επιχειρημάτων και τεκμηρίων, αλλά και επίκληση στο συναίσθημα, μιας και ο συμβολισμός του χώρου είναι ιδιαίτερος.
- Λεξιλόγιο, σύνταξη και γενικά γλωσσικές επιλογές κατάλληλες για την περίπτωση της επικοινωνίας και τον αποδέκτη της επιστολής.

Ενδεικτικοί άξονες ανάπτυξης:

- Σύμβολο μιας εποχής που οι ασθενείς αντιμετωπίζονταν με προκατάληψη και ζούσαν κοινωνικά αποκλεισμένοι υπό τον φόβο μόλυνσης των άλλων.
- Εκφράζει αξίες που είναι επίκαιρες, όπως η αγάπη για την ελευθερία, η αγωνιστική διάθεση του ανθρώπου και η επιθυμία του να ζήσει και να δημιουργήσει, ακόμη και υπό αντίξοες γι' αυτόν συνθήκες.
- Είναι χώρος που έχει προγενέστερη από του λεπροκομείου ιστορία, καθώς η ιστορία της Κρήτης προσδιορίζεται από επιρροές, όπως των Ενετών και των Τούρκων, που ήλεγχαν το νησί για δεκαετίες.
- Είναι ένα σύμβολο της ιστορικής διαδρομής ανθρώπων με διαφορετικά εθνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά.
- Υπάγεται ως χώρος στην παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά, καθώς χιλιάδες τουρίστες, Έλληνες και ξένοι, την επισκέπτονται κάθε χρόνο.

Κείμενο 1

Η πανδημία Covid-19 ως παράγοντας επιδείνωσης των ανισοτήτων υγείας

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα, και συγκεκριμένα τμήμα της εισαγωγής, από το επιστημονικό άρθρο του Παναγιώτη Σταχτέα (ιατρού) και του Φώτη Σταχτέα (χημικού), επιστημόνων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, το οποίο δημοσιεύτηκε στις 22 Οκτωβρίου 2020 στο επιστημονικό περιοδικό «Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών» («The Greek Review of Social Research», 154, 129–148). Επισημαίνεται ότι τα ονόματα και οι χρονολογίες εντός παρενθέσεων μέσα στο κείμενο αποτελούν παραπομπές των συντακτών στη βιβλιογραφία, που παρατίθεται στο τέλος του άρθρου τους.

Η έξαρση του νέου κορωνοϊού SARS-CoV-2, που ξεκίνησε από την πόλη Ουχάν της επαρχίας Χουμπέι της Κίνας, επεκτάθηκε γρήγορα σε πολλές χώρες του κόσμου, προσβάλλοντας εκατομμύρια ανθρώπους παγκοσμίως. Τον Μάρτιο του 2020 ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) ανακήρυξε σε πανδημία την λοίμωξη COVID-19 που προκαλεί ο SARS-COV-2. Αυτή η πρωτοφανούς μεγέθους υγειονομική κρίση κλόνισε τα συστήματα υγείας διεθνώς, εγείροντας σημαντικούς προβληματισμούς για την αποτελεσματική διαχείρισή της. Έκτοτε, ο αντίκτυπος της εξάπλωσης του ιού ήταν άμεσος και καταστροφικός για αρκετές χώρες, με εκτεταμένες επιπτώσεις τόσο για την υγεία του πληθυσμού όσο και για την οικονομία τους (Cheater, 2020).

Κατά τη διάρκεια εξέλιξης της πανδημίας, ολοένα και περισσότερο διατυπώνονταν από πολιτικούς και αναπαράγονταν από ΜΜΕ απόψεις που υποστήριζαν ότι «ο ιός δεν κάνει διακρίσεις» και «προσβάλλει το ίδιο τόσο τους φτωχούς όσο και τους πλούσιους», προσδίδοντας στη νόσο Covid-19 τον χαρακτηρισμό μιας κοινωνικά ουδέτερης ασθένειας –socially neutral disease– (Abrams and Szeffler, 2020. Bambra et al., 2020). Ωστόσο, η ενδεδειγμένη μελέτη των στατιστικών στοιχείων σχετικά με τη νοσηρότητα και τη θνητότητα εξαιτίας της νόσου Covid-19 καταδεικνύει ότι δεν προσβάλλονται όλοι οι άνθρωποι αναλογικά, αλλά υπάρχουν σαφείς διαφορές, οι οποίες αντανakλούν τις ήδη υπάρχουσες ανισότητες υγείας που ταλανίζουν τον πληθυσμό παγκοσμίως (Abrams and Szeffler, 2020. Bambra et al., 2020. Bibby et al., 2020. Cheater, 2020. Chowkwanyun and Reed, 2020. Chung et al., 2020. Dorn et al., 2020. Khalatbari – Soltani et al., 2020. Patel and Hardy, 2020. Ζήση και Χτούρης, 2020). Πράγματι, από τη σύγκριση δεδομένων πολλών χωρών, προκύπτει μία σαφώς μεγαλύτερη επίπτωση νοσηρότητας και θνητότητας στις πιο φτωχές κοινωνίες (Cheater, 2020), καθώς, αφενός, οι χαμηλές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες σχετίζονται με μεγαλύτερη πιθανότητα έκθεσης και μόλυνσης από τον νέο κορωνοϊό, αφετέρου, η σοβαρότητα των

συμπτωμάτων και η πιθανότητα κατάληξης¹ εξ' αφορμής της νόσου Covid-19 επηρεάζονται από τις προϋπάρχουσες ανισότητες υγείας (Bibbyetal., 2020. Eurohealth Net, 2020). Στην Αγγλία, για παράδειγμα, οι πιο στερημένες περιοχές φαίνεται να υποφέρουν περισσότερο από την πανδημία Covid-19 (Cheater, 2020), ενώ, παράλληλα, στα στοιχεία που δημοσίευσε πρόσφατα η κυβέρνηση της Καταλονίας περιγράφεται 6 με 7 φορές υψηλότερη επίπτωση μόλυνσης από τον SARS-COV-2 των ανθρώπων που διαβιούν σε φτωχότερες περιοχές συγκριτικά με τις λιγότερο στερημένες (Catalan Agency for Health Quality and Assessment, 2020). [...]

Κείμενο 2

Η Ελλάδα των κοινωνικών ανισοτήτων

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα του δημοσιογραφικού άρθρου γνώμης που δημοσίευσε η Τασούλα Καραϊσκάκη στην εφημερίδα «Καθημερινή» («Κ») στις 3 Δεκεμβρίου 2018.

Μπορεί να μην το παραδεχόμαστε ή να μην το συνειδητοποιούμε, αλλά ζούμε στον «πλανήτη» των νέων αυτόχthonων ανδρών. Όλοι οι υπόλοιποι, γυναίκες, μετανάστες, ηλικιωμένοι, με διαφορετική θρησκεία ή σεξουαλικό προσανατολισμό, με κάποια αναπηρία, τοποθετούνται... χαμηλότερα. Αν μάλιστα κάποιος φέρει, όχι μόνο ένα, αλλά πολλά από τα παραπάνω χαρακτηριστικά –μετανάστρια, άνεργη, όχι και τόσο νέα, με χρόνια πρόβλημα υγείας...– τότε καταβαραθρώνεται στην κοινωνική κλίμακα, στη συντηρητική Ελλάδα μας, που αντιστέκεται ακόμη και σήμερα σθεναρά στην ανομοιότητα, στο διαφορετικό.

Το νεοφανές, ερευνητικά και θεσμικά –σε ευρωπαϊκό επίπεδο–, φαινόμενο των πολλαπλών διακρίσεων φέρνει στην επιφάνεια για πρώτη φορά στην Ελλάδα έρευνα του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), που παρουσιάζει κατ' αποκλειστικότητα η «Κ». «Οι πολλαπλές διακρίσεις είναι νέα έννοια, δύσκολη στη σύλληψη και στην έκφρασή της, καθώς οι διαφορετικοί λόγοι μη ευνοϊκής μεταχείρισης είναι συχνά δύσκολο να διαχωριστούν και να ιεραρχηθούν. Είναι μια έννοια που θα μας απασχολήσει πολύ τις επόμενες δεκαετίες», λέει ο Διονύσης Μπαλούρδος, διευθυντής Ερευνών ΕΚΚΕ και επιστημονικός υπεύθυνος του προγράμματος.

Τι έδειξε η έρευνα; «Οι περισσότερες πολλαπλές διακρίσεις παρουσιάζονται στον χώρο της εργασίας, με πιο ισχυρό παράγοντα το φύλο», εξηγεί ο κ. Μπαλούρδος. Δηλαδή, ακόμη κι αν, ως πιο «χτυπητό» μεμονωμένο χαρακτηριστικό εμφανίζεται η εθνική προέλευση ή ο σεξουαλικός προσανατολισμός, το φύλο είναι αυτό, που συνδυαστικά, «σφραγίζει» το άτομο και βαθαίνει τη διάκριση. «Μια γυναίκα είναι εξαιρετικά πιθανότερο να υποστεί περισσότερες πολλαπλές διακρίσεις από έναν άνδρα», λέει ο ερευνητής του ΕΚΚΕ, νομικός και συνυπεύθυνος στο πρόγραμμα Νίκος Σαρρής. Δεν είναι τυχαίο «ότι στην έκθεση του κύκλου ίσης μεταχείρισης του Συνηγόρου του

¹ κατάληξη: θάνατος

Πολίτη για το 2017 το φύλο, ως λόγος διάκρισης, αποτελεί την πλειονότητα των αναφορών για διακριτική μεταχείριση με ποσοστό 40%. [...] Άλλωστε, «στην Ελλάδα, το 69% πιστεύει ότι ο ρόλος της γυναίκας είναι να φροντίζει το σπίτι και την οικογένεια», συμπληρώνει ο ίδιος. [...]

Κείμενο 3

Τα πουλιά δέλεαρ του Θεού

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί το πρώτο (1^ο) κατά σειρά απόσπασμα-«διάλογο» με το οποίο ο Νίκος Καρούζος ξεκινά το ποίημά του «Τα πουλιά δέλεαρ του Θεού», που δημοσιεύτηκε το 1961.

Να γυρίζεις — αυτό είναι το θαύμα —
με κουρελιασμένα μάτια
με φλογωμένους κροτάφους απ' την πτώση
να γυρίζεις
στην καλή πλευρά σου.
Πεσμένος αισθάνεσαι
την κόλαση που είναι η αιτιότητα
το στήθος ωσάν συστατικό του αέρα
τα βήματα χωρίς προοπτική.
Κι όμως στη χειμωνιάτικη γωνία ο καστανάς
περιβάλλεται από σένα.
Κόψε ένα τραγούδι απ' τ' άνθη
με δάχτυλα νοσταλγικά.
Να γυρίζεις — αυτό είναι το θαύμα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Ποια επιστημονική θέση διατυπώνουν στο άρθρο τους οι συντάκτες του Κειμένου 1; Να αποδώσεις την άποψή τους συνοπτικά σε μια περίληψη 60-70 λέξεων.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α) Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η πρόθεση της συντάκτριας στο Κείμενο 2; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με βάση στοιχεία του κειμένου (μονάδες 5).

β) Κατά πόσο οι παρακάτω περίοδοι λόγου συμφωνούν με τις απόψεις που διατυπώνονται στα Κείμενα 1 και 2; Να σημειώσεις «Σωστό», αν θεωρείς ότι το περιεχόμενό τους είναι στο σύνολό του ορθό σε σχέση με τα νοήματα, και «Λάθος» αν το θεωρείς λανθασμένο (μονάδες 10):

Κείμενο 1

i) Η πανδημία του κορωνοϊού υπήρξε μία υγειονομική κρίση που αντιμετωπίστηκε αποτελεσματικά.

ii) Κατά την εξέλιξη της πανδημίας αρκετοί δημοσιογράφοι, σε αντίθεση με πολιτικούς, υποστήριζαν την κοινωνική ουδετερότητα του κορωνοϊού ως νόσου.

Κείμενο 2

iii) Η Ελλάδα ως χώρα δείχνει να αποδέχεται το διαφορετικό.

iv) Οι «πολλαπλές διακρίσεις» αποτελούν μία έννοια δυσνόητη που σχετίζεται με την κακομεταχείριση των ανθρώπων.

v) Πάνω από τους μισούς Έλληνες επικροτούν στη γυναίκα τον ρόλο της νοικοκυράς.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Έχει υποστηριχτεί ότι ο επιστημονικός λόγος οφείλει να είναι απρόσωπος και αντικειμενικός. Επίσης διακρίνεται από τη χρήση ειδικού λεξιλογίου, την προτίμηση της παθητικής σύνταξης έναντι της ενεργητικής και την επίκληση στη λογική ως τρόπο πειθούς. Να επιβεβαιώσεις καθένα από τα παραπάνω γνωρίσματα με μία αναφορά στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο(μονάδες 10)

Να συγκρίνεις τα Κείμενα 1 και 2 ως προς το περιεχόμενο και να περιγράψεις τον τρόπο που, κατά τη γνώμη σου, συνομιλούν.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιο «θαύμα» περιγράφει το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3; Να καταγράψεις τις απόψεις σου σχολιάζοντας τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Θα ήθελες να βιώσεις και εσύ ένα τέτοιο «θαύμα»; Να αιτιολογήσεις τη θέση σου. Η συνολική απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Στο πλαίσιο της έρευνας του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), όπως περιγράφεται στο Κείμενο 2, διατυπώνεται η άποψη ότι *«Μια γυναίκα είναι εξαιρετικά πιθανότερο να υποστεί περισσότερες πολλαπλές διακρίσεις από έναν άνδρα»*. Συμφωνείς με την τοποθέτηση αυτή ή όχι; Να αναπτύξεις σε κάθε περίπτωση την απάντησή σου τεκμηριωμένα, συνθέτοντας ένα άρθρο 300-400 λέξεων το οποίο πρόκειται να δημοσιευτεί στο ιστολόγιο του σχολείου σου.

Μονάδες 30

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή.)

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Ενδεικτική απάντηση (64 λέξεις)

Οι συντάκτες, αναφερόμενοι στη νοσηρότητα της πανδημίας Covid-19 και αμφισβητώντας τον κοινωνικά ουδέτερο χαρακτήρα της, διατείνονται ότι ο κορωνοϊός πλήττει την ανθρωπότητα δυσανάλογα, κάνοντας διακρίσεις σε βάρος των φτωχότερων και αντανakλώντας παγκόσμιες ανισότητες υγείας. Τεκμηριώνοντας μάλιστα βιβλιογραφικά τη θέση τους, προχωρούν στην αιτιολόγηση του φαινομένου, υποστηρίζοντας πως οι υποβαθμισμένες συνθήκες διαβίωσης συνεπάγονται αυξημένη έκθεση στον ιό και λιγότερες πιθανότητες ίασης ενός σοβαρού περιστατικού νόσησης.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α) Σκοπός της συντάκτριας στο Κείμενο 2 φαίνεται πως είναι να ενημερώσει τους αναγνώστες της για τις κοινωνικές ανισότητες που στιγματίζουν την Ελλάδα. Το γεγονός αυτό υποδηλώνεται με τον τίτλο του κειμένου, αλλά και με την επιλογή της δημιουργού του να παρουσιάσει αναλυτικά την έρευνα που διεξήγαγε το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών αναφορικά με τις «πολλαπλές κοινωνικές διακρίσεις» στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Πέραν ωστόσο της πληροφόρησης, στο κείμενο μπορεί κανείς εύκολα να διακρίνει και την πρόθεση της αρθρογράφου να καταγγείλει τις κοινωνικές ανισότητες στη χώρα μας. Όπως επισημαίνει χαρακτηριστικά με ύφος αποδοκιμασίας και με υπονοούμενο μέσω αποσιωπητικών, στον «πλανήτη» (όχι των πιθήκων, κατά την ομώνυμη ταινία, αλλά) των ανδρών –σε έναν κόσμο που έχει κάνει τους νέους άνδρες να αισθάνονται σαν να είναι οι μόνοι «αυτόχθονες» και οι απόλυτοι κυρίαρχοι– οι ευάλωτες ομάδες «γυναίκες, μετανάστες, ηλικιωμένοι, με διαφορετική θρησκεία ή σεξουαλικό προσανατολισμό, με κάποια αναπηρία, τοποθετούνται... χαμηλότερα», δηλαδή στο περιθώριο της κοινωνίας.

β) i) Λάθος

ii) Λάθος

iii) Λάθος

iv) Σωστό

v) Σωστό

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

- απρόσωπος λόγος, με χρήση γ' ρηματικού προσώπου και όχι α' ή β': «Τον Μάρτιο του 2020 ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) ανακήρυξε σε πανδημία την λοίμωξη COVID-19 που προκαλεί ο SARS-COV-2».
- αντικειμενικότητα, π.χ. με τη διατύπωση της κύριας θέσης του άρθρου χωρίς υποκειμενικό σχόλιο, συνοδευόμενης από αναφορά σε στατιστικά στοιχεία και από συσώρευση παραπομπών προς τη διεθνή βιβλιογραφία: «Ωστόσο, η ενδελεχής μελέτη των στατιστικών στοιχείων σχετικά με τη νοσηρότητα και τη θνητότητα εξαιτίας της νόσου Covid-19 καταδεικνύει ότι δεν προσβάλλονται όλοι οι άνθρωποι αναλογικά, αλλά υπάρχουν σαφείς διαφορές, οι οποίες αντανακλούν τις ήδη υπάρχουσες ανισότητες υγείας που ταλανίζουν τον πληθυσμό παγκοσμίως (Abrams and Szeffler, 2020. Bambra et al., 2020. Bibby et al., 2020. Cheater, 2020. Chowkwanyun and Reed, 2020. Chung et al., 2020. Dorn et al., 2020. Khalatbari-Soltaniet al., 2020. Patel and Hardy, 2020. Ζήση και Χτούρης, 2020)».
- ειδικό λεξιλόγιο: π.χ. «πανδημία», «υγειονομική κρίση», κορωνοϊός.
- παθητική σύνταξη έναντι ενεργητικής: «Κατά τη διάρκεια εξέλιξης της πανδημίας, ολοένα και περισσότερο διατυπώνονταν από πολιτικούς και αναπαράγονταν από ΜΜΕ απόψεις που...»
- επίκληση στη λογική, π.χ. με καταγραφή παραδείγματος ως τεκμηρίου: «Στην Αγγλία, για παράδειγμα, οι πιο στερημένες περιοχές φαίνεται να υποφέρουν περισσότερο από την πανδημία Covid-19.»

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Τα Κείμενα 1 και 2 καταγράφουν κοινωνικές ανισότητες που διαπιστώνονται τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη. Υπ' αυτήν την έννοια έχουν το ίδιο ευρύτερο θέμα. Ειδικά βέβαια το Κείμενο 1 εστιάζει στις ανισότητες υγείας που βιώνουν κατεξοχήν οι φτωχοί συμπολίτες μας, οι οποίοι, αφενός, λόγω των δυσμενών συνθηκών διαβίωσής τους, είναι περισσότερο εκτεθειμένοι στο να προσβληθούν από μία ασθένεια και, αφετέρου, αν αρρωστήσουν, αντιμετωπίζουν περισσότερες δυσκολίες στο να βρουν έγκαιρη πρόσβαση σε έναν φορέα υγείας, με αποτέλεσμα σταδιακά να αφήνουν την υγεία τους επιβαρυνμένη με μικροπροβλήματα και, νοσώντας τελικά από κορωνοϊό, να

κινδυνεύουν μέχρι και να πεθάνουν. Από την άλλη, το Κείμενο 2 αποτυπώνει την κυριαρχία των νέων αντρών σε βάρος διαφόρων κοινωνικών ομάδων που τίθενται συχνά στο περιθώριο, όπως των μεταναστών, των αναπήρων, των ηλικιωμένων, αλλά κυρίως των γυναικών, κάνοντας λόγο για «πολλαπλές κοινωνικές διακρίσεις». Κατ' επέκταση τα δύο κείμενα συνομιλούν και λειτουργούν συμπληρωματικά το ένα προς το άλλο, καθώς από κοινού φωτίζουν τις διαφορετικές πτυχές του ίδιου φαινομένου, των κοινωνικών ανισοτήτων.

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Το ποίημα αναδεικνύει την αξία που έχει το να ξεπερνά ο άνθρωπος τις δυσκολίες που βιώνει, κάνοντας μία στροφή στη ζωή του και γυρίζοντας σε μία προγενέστερη υγιή κατάσταση. Το ποιητικό υποκείμενο, επηρεασμένο ίσως από τον χώρο της Εκκλησίας, προσδίδει σε αυτήν τη «στροφή» έναν ιερό και ταυτόχρονα παράδοξο χαρακτήρα: πρόκειται για ένα «θαύμα». Το θαυμαστό αυτό γύρισμα δεν το παρουσιάζει απρόσωπα. Ουσιαστικά το συνδέει με τον αναγνώστη του, τον οποίο οπτικοποιεί με εικόνες και γλαφυρές μεταφορές: είναι ένας άνθρωπος «πεσμένος», με μάτια «κουρελιασμένα», ίσως από την ταλαιπωρία ή την εξαθλίωση, με μια «κόλαση» στο μέσα του και «χωρίς προοπτική» στο έξω του. «Να γυρίζεις», θα του πει και θα του ξαναπεί κυκλικά το ποιητικό υποκείμενο. «Αυτό είναι το θαύμα». Αξιοποιώντας το β' ενικό ρηματικό πρόσωπο και συνοδεύοντάς το με μια μάλλον διφορούμενη υποτακτική, δυνητική ή προτρεπτική, ανοίγει μια γέφυρα επικοινωνίας με τον δέκτη του, για να του τονίσει: «Μέσα σου έχεις τη δύναμη να κάνεις το θαύμα. ΜΠΟΡΕΙΣ να γυρίσεις στην καλή σου πλευρά». Ή, ακόμα καλύτερα, «ΚΑΝΕ το προσωπικό σου θαύμα! ΓΥΡΝΑ τη ζωή σου! ΣΗΚΩ πάνω και στάσου στα πόδια σου».

Κατά την προσωπική τους τοποθέτηση απέναντι στο «θαύμα» του ποιήματος, οι μαθητές/μαθήτριες αναμένεται να δηλώσουν ότι θα ήθελαν να το βιώσουν. Ίσως βέβαια κάποιος/κάποια ισχυριστεί ότι δεν έχει ζήσει μία έντονα δυσάρεστη κατάσταση ώστε να έχει ανάγκη από ένα τέτοιο θαύμα. Σε κάθε περίπτωση βέβαια, κάθε τεκμηριωμένη απάντηση θα πρέπει να είναι αποδεκτή.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Επικοινωνιακό πλαίσιο – Στοιχεία που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη:

- Κειμενικό είδος: Σύνθεση άρθρου προς δημοσίευση στο σχολικό ιστολόγιο.

- Αφορμή: η έρευνα του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), όπως περιγράφεται στο Κείμενο 2, όσον αφορά τις ευρύτερες κοινωνικές ανισότητες και κυρίως τις διακρίσεις σε βάρος των γυναικών.
- Πομπός: ο μαθητής / η μαθήτρια.
- Δέκτες: η σχολική κοινότητα, κατεξοχήν μαθητές και μαθήτριες.
- Σκοπός άρθρου: ο μαθητής / μαθήτρια να εκφράσει τη συμφωνία του ή τη διαφωνία του προς τη θέση ότι «Μια γυναίκα είναι εξαιρετικά πιθανότερο να υποστεί περισσότερες πολλαπλές διακρίσεις από έναν άνδρα».
- Αναμένεται η υιοθέτηση ύφους λόγου οικείου και προσωπικού, η χρήση του α' πληθυντικού ρηματικού προσώπου και, πιθανόν, η διατύπωση κάποιων ερωτημάτων προς τους δέκτες για ενεργοποίηση του προβληματισμού τους.

Ενδεικτικά επιχειρήματα:

α) για δήλωση συμφωνίας: «Μια γυναίκα είναι εξαιρετικά πιθανότερο να υποστεί περισσότερες πολλαπλές διακρίσεις από έναν άνδρα».

- οι γυναίκες, λόγω σωματικής διάπλασης, είναι από τη φύση τους πιο αδύναμες από τους άντρες.
- τα κοινωνικά στερεότυπα έχουν διαμορφωθεί σε βάρος των γυναικών, προσδίδοντας στους άντρες έναν ρόλο εξουσίας και επιτρέποντάς τους συχνά να επιδεικνύουν και να επιβάλλουν την κυριαρχία τους απέναντι στο άλλο φύλο.
- ακόμα κι αν μια γυναίκα συνειδητοποιήσει την κατωτερότητα που της προσδίδουν οι κοινωνικές νόρμες απέναντι στο αντρικό φύλο, πολλές φορές, από έλλειψη αυτοπεποίθησης ή και από φόβο, επιλέγει με τη συμπεριφορά της να επιβεβαιώσει το στερεότυπο και έτσι να διαιωνίσει το πρόβλημα που και η ίδια βιώνει.
- η κοινωνία σε μεγάλο βαθμό παραμένει ένας απλός παρατηρητής στις διακρίσεις που υφίσταται το γυναικείο φύλο. Επιδεικνύοντας, ωστόσο, ανοχή σε τέτοια φαινόμενα, ουσιαστικά ενθαρρύνει την επανάληψή τους.

β) για δήλωση διαφωνίας: «Μια γυναίκα δεν είναι εξαιρετικά πιθανότερο να υποστεί περισσότερες πολλαπλές διακρίσεις από έναν άνδρα».

- Οι γυναίκες πλέον έχουν πετύχει την κοινωνική εξίσωσή τους με τους άντρες, έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις.
- Ακόμα κι αν υποστούν κάποιες διακρίσεις, ως κατάλοιπα της παλιάς πατριαρχικής ιδεολογίας που επιβιώνει ακόμα και σήμερα, αυτές «δεν είναι εξαιρετικά πιθανότερο» να είναι αριθμητικά

περισσότερες από τις διακρίσεις σε βάρος ενός άντρα, δεδομένου ότι πλέον τα δύο φύλα θεωρούνται ίσα.

- η ευρύτερη αυστηροποίηση του νόμου σε περιπτώσεις παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση του κοινού απέναντι σε θέματα διακρίσεων, η δυνατότητα που έχουμε πλέον σχεδόν όλοι να δημοσιοποιούμε και να καταγγέλλουμε ένα περιστατικό μέσω των κοινωνικών δικτύων, θα μπορούσε να περιορίσει αισθητά τον αριθμό των διακρίσεων σε βάρος των γυναικών, ώστε να μην είναι «εξαιρετικά» περισσότερες από των αντρών.

Οι μαθητές / μαθήτριες μπορούν να διαλέξουν όποια εκδοχή θέλουν, αναπτύσσοντας κάποια από τα παραπάνω επιχειρήματα και, προφανώς, προσθέτοντας και άλλα δικά τους, αρκεί φυσικά να τεκμηριώνουν τις θέσεις τους.

Κείμενο 1

«Αποκαλύπτοντας τη βία»: μια δύσκολη αλλά αναγκαία απόφαση.

Το κείμενο αποτελεί άρθρο της Μαρίας Δουκάκου και της Βίκυς Χατζηγαλήνη και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 25-02-2021. (διασκευή)

Η έμφυλη βία συνιστά παγκόσμιο φαινόμενο. Παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και εκφράζεται ως μορφή ισχύος και ελέγχου, θέτοντας σε κίνδυνο την ψυχική και τη σωματική υγεία του θύματος. Εν τούτοις, είναι ανεπαρκώς καταγγελλόμενη.

Στην έμφυλη βία το θύμα νιώθει τρομοκρατημένο, ένοχο, ντροπιασμένο, ταπεινωμένο και απροστάτευτο. Η απώλεια αυτονομίας και ελέγχου και η αίσθηση αδυναμίας αποτρέπουν από κάθε προσπάθεια φυγής από τον δράστη, ειδικά εάν αυτός κατέχει θέση εξουσίας και ελέγχου, από την οποία εξαρτώνται η επιβίωση ή/και η επίτευξη ενός σημαντικού στόχου ζωής του θύματος. Το θύμα υφίσταται άμεσο ή έμμεσο εκφοβισμό, πράγμα που εμποδίζει την αποκάλυψη και την καταγγελία της βίας.

Επιπλέον, συχνά λέγεται ότι τα θύματα δεν φεύγουν από τον δράστη και δεν καταγγέλλουν τη βία, είτε από προσωπική επιλογή, είτε από αδυναμία. Συνεπώς, θεωρούνται συνυπεύθυνα γι' αυτό που τους συμβαίνει. Η αντίληψη αυτή δεν ευσταθεί, καθώς αγνοεί τις σοβαρές ψυχολογικές επιπτώσεις, ειδικά της χρόνιας κακοποίησης, οι οποίες παραλύουν και καθηλώνουν το άτομο στον ρόλο του θύματος.

Ωστόσο, κάποια θύματα καταφέρνουν να σπάσουν τη σιωπή, αν και εξακολουθούν να φοβούνται και να ντρέπονται... Τολμούν και αποφασίζουν να αναζητήσουν βοήθεια, με κίνητρο την ευθύνη προστασίας των παιδιών τους, που υπερέχει της διατήρησης της σχέσης τους με τον θύτη. Συχνά, η απόφαση για διαφυγή έχει πολλά πισωγυρίσματα, δεδομένου ότι δεν είναι ούτε απλή, ούτε εύκολη.

Η προτροπή και η ενθάρρυνση του θύματος βίας για «σπάσιμο της σιωπής» είναι αδιαμφισβήτητες, αρκεί να συνδυάζονται με την εφαρμογή άμεσων ποινικών κυρώσεων και μέτρων για τον δράστη, τη λήψη μέτρων για την ασφάλεια και την υποστήριξη του θύματος και την ευαισθητοποίηση των προσώπων, με τα οποία έρχεται σε επαφή το θύμα (νομικοί, γιατροί, αστυνομικοί). Σε μια κοινωνία που θα εναρμονίζεται με την ουσιαστική ισότητα των φύλων, το σπάσιμο της σιωπής δεν θα εκθέτει το θύμα, αλλά θα αποκαλύπτει την εγκληματική συμπεριφορά του δράστη.

Κείμενο 2

Οι νεκρές γυναίκες δεν γυρίζουν πίσω .

Το κείμενο ανήκει στην Νίκη Λυμπεράκη και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 09-10-2022.

Σε αυτές τις πρώτες ημέρες του Οκτωβρίου ένας άνδρας απήγαγε, βίασε και προσπάθησε να κάψει ζωντανή τη σύζυγό του. Πριν από λίγα εικοσιτετράωρα εκδόθηκε ένταλμα σύλληψης κατά άλλου άνδρα στη Λάρισα για τη δολοφονία της συζύγου του τον περασμένο μήνα. Το πτώμα της είχε εντοπιστεί κρυμμένο, σε προχωρημένη σήψη. Αυτός εξαφανίστηκε. Αν ψάξει κανείς λίγο παραπάνω, σίγουρα θα βρει κι άλλα. Θύματα που δεν φτάνουν ποτέ στις τηλεοράσεις. Τουλάχιστον έτσι δεν θα τις αποκαλέσει κανείς «άτυχες γυναίκες», λες και πέθαναν επειδή παραπάτησαν ή επειδή τις χτύπησε κεραυνός. Δεν θα μιλήσει κανείς για «οικογενειακές τραγωδίες», σαν να χάθηκαν άνθρωποι σε κάποιο τροχαίο.

Γυναίκες κακοποιούνται στο διπλανό σπίτι και το ξέρουμε όλοι. Το ξέρει η γειτονιά, το ξέρουν οι συγγενείς, το ξέρουν οι συνάδελφοι, το υποψιάζονται ή μπορεί και να το έχουν δει οι οικογενειακοί φίλοι. Γυναίκες κακοποιούνται συστηματικά και τελικά δολοφονούνται. Και αντί να δούμε πώς μπορούμε να σπάσουμε την αλυσίδα της κακοποίησης, πριν φτάσει στη δολοφονία, συζητάμε για την ποινική μεταχείριση του δράστη. Σύμφωνα, ας τον πούμε γυναικοκτόνο. Το ιδιώνυμο¹ είναι το μείζον; Αφήνω για τους νομικούς την ουσία αυτής της συζήτησης και διερωτώμαι, αλήθεια, θα βρεθεί άνθρωπος που σχεδιάζει να σκοτώσει τη γυναίκα του και θα σκεφτεί «α, τώρα έγινε ιδιώνυμο, θα φάω πέντε χρόνια παραπάνω, άρα καλύτερα να μην το κάνω;»

Θα κάνουμε κάτι ουσιαστικό επιτέλους για τα εμπόδια που έχει να υπερβεί μια γυναίκα, η οποία θέλει να καταγγείλει την κακοποίησή της, στην Ελλάδα; Δεν έχουμε φροντίσει ούτε για τα στοιχειώδη. Ξέρετε ότι ένα θύμα, που βρίσκει το κουράγιο να πάει στην αστυνομία και περνά το κατώφλι ενός τμήματος, πιθανότατα θα πάρει την απάντηση ότι πρέπει να πάει στο τμήμα του χωριού, όπου διαμένει; Τι συζητάμε; Όταν αναγκάζεις το θύμα να πάει να καταγγείλει στον αστυνόμο που κάθε απόγευμα πίνει μπύρες στο καφενείο με τον θύτη, τι λέμε στην πραγματικότητα; «Βγάλε τον σκασμό και προσευχήσου να μη σε σκοτώσει» λέμε. «Είσαι μόνη σου» λέμε. Πόσο εύκολα μια γυναίκα που δεν

¹ ιδιώνυμο αδίκημα: το αδίκημα, για το οποίο προβλέπονται ιδιαίτερες ποινές σε σχέση με τα αδικήματα της γενικής κατηγορίας, στην οποία ανήκει.

εργάζεται, δεν οδηγεί και μένει σε ένα χωριό μπορεί να ζητήσει βοήθεια; Ούτε επαρκείς δομές έχουμε να πάει το θύμα με τα παιδιά της για όσο χρειαστεί. Ούτε εκπαίδευση, ούτε καν λειτουργικά γραφεία ενδοοικογενειακής βίας. Είναι ελάχιστα, ούτε είκοσι πανελλαδικά, κι αυτά υποστελεχωμένα. Συμπαθάτε με, αλλά, αντί να συζητάμε πώς θα πούμε το έγκλημα και πώς θα τιμωρείται ή, εν πάση περιπτώσει, παράλληλα με αυτή τη συζήτηση, πρέπει να δούμε πώς θα το προλάβουμε. Οι νεκρές γυναίκες δεν γυρίζουν πίσω, όπως και αν αποκαλέσουμε τα τέρατα που τις σκοτώνουν.

Κείμενο 3

[Η μοίρα της Πολυξένης]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα «Το τρίτο στεφάνι» (Αθήνα: Εξάντας 1987) του Κώστα Ταχτσή (1927-1988), το οποίο αναφέρεται στη ζωή δύο μικροαστών γυναικών στην Ελλάδα του πρώτου μισού του 20ού αιώνα.

Όπως έλεγα τις προάλλες στην κυρία Ροσσοπούλου, δεν πρέπει να προεξοφλεί κανείς τίποτα σ' αυτή τη ζωή, ούτε να μακαρίζει κανέναν πριν δει το τέλος του. Οι αρχαίοι είχαν δίκιο. Αυτός για τον οποίο δε στενοχωριόταν καθόλου η κυρα- Εκάβη, τον γαμπρό της, επειδή ήξερε πώς ήταν μακριά απ' τη φωτιά, αυτός που φθονούσε ή θεία Κατίγκω, αυτός ακριβώς σκοτώθηκε απ' τούς πρώτους. Όταν κηρύχτηκε ο πόλεμος², επιστρατεύτηκε αμέσως, δυο ημερών γαμπρός, κι εστάλη ως ανθυπίατρος σ' ένα στρατιωτικό νοσοκομείο των Πατρών. Κατά τη διάρκεια μιας αεροπορικής επιδρομής, τον πήρε ένα βλήμα τη στιγμή που 'τρεχε μ' έναν τραυματιοφορέα να φέρει μέσα έναν πληγισμένο, και τού 'κόψε, έξω από μάς, την καρωτίδα πέρα για πέρα.

Όταν τον έθαψε και γύρισε στην Αθήνα, μάζεψε η καημένη ή Πολυξένη τα ρούχα της και γύρισε στο σπίτι της κυρα- Εκάβης. Τα πεθερικά της δεν τής πρότειναν καν να μείνει μαζί τους. Ακόμα κι όταν έμαθαν ότι ήταν έγκυος, δε ζήτησαν ούτε μια φορά να τη δουν. Ως τότε την είχαν ανεχθεί προς χάριν του Αλέξανδρου, έναν γιο τον είχαν, δεν ήθελαν να τον κακοκαρδίσουν. Μα όταν έλειψε εκείνος απ' τη μέση, άρχισαν να της κάνουν μούτρα. Ποιος ξέρει; Ίσως, στα βάθη της καρδιάς τους, να τη θεωρούσαν υπεύθυνη για τον θάνατό του. Οι άνθρωποι είναι καμιά φορά τρομερά παράλογοι. Και βρέθηκε, το καημένο το κορίτσι, όχι μόνο στον ίδιο παρονομαστή, αλλά σε πολύ χειρότερο. Γιατί την άφησε μεν με μερικά λεφτά και μια μικρή σύνταξη που της επέτρεπαν στο εξής να ζει χωρίς να παλεύει για ένα ψωρομεροκάματο, αλλά και μ' ένα μωρό στην κοιλιά και με την καρδιά, όπως λένε,

² Ο Ελληνοϊταλικός, το 1940

κομμάτια. Αλλ' ή Πολυξένη, αντίθετ' απ' τη μάνα της, ήταν από κείνους τούς στωικούς τύπους ανθρώπων πού δε διαμαρτύρονται ποτέ φωναχτά για τη μοίρα τους, που δεν μιλάνε ποτέ για τον εαυτό τους, που δεν σ' ανοίγουν εύκολα την καρδιά τους. Αν και την εποχή εκείνη, μ' όλο που ήρθε κάμποσες φορές στο σπίτι και με την κυρά-Εκάβη και μόνη της, δε μου δόθηκε βέβαια αρκετός καιρός να τη γνωρίσω. Όταν έκανε, στα τέλη Φεβρουάριου, την αποβολή, αν πιστέψουμε πώς ήταν αποβολή, ο γιατρός διέταξε αλλαγή κλίματος. Αποφάσισε να πάει να μείνει με την Ελένη — η Ελένη είχε εγκατασταθεί εν τω μεταξύ στην Καλαμάτα, για να 'ναι κοντά στο «λεγάμενο» — κι έκανα σχεδόν τρία χρόνια να την ξαναδώ.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (Μονάδες 20)

Να συνοψίσεις, σε 60-70 λέξεις, ποια είναι τα χαρακτηριστικά της έμφυλης βίας, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

(Μονάδες 20)

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α. Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου (μονάδες 10):

1. Η παρουσία της έμφυλης βίας σε όλες τις χώρες του πλανήτη μπορεί να γίνει αντιληπτή μέσα από τις σχετικές καταγγελίες που γίνονται συχνά.
2. Το θύμα της έμφυλης βίας αισθάνεται ότι δεν αποτελεί αυτόνομη προσωπικότητα και ότι δεν ασκεί έλεγχο στη ζωή του.
3. Οι ψυχολογικές επιπτώσεις της χρόνιας κακοποίησης είναι κύριος λόγος για τον οποίο το θύμα δεν θεωρείται άμοιρο ευθυνών που δεν καταγγέλλει τη βία που υφίσταται.
4. Το αίτημα για βοήθεια από την πλευρά των θυμάτων συμβαδίζει συχνά με συναισθήματα φόβου και ενοχής για ό,τι τους συνέβη.

5. Είναι σημαντικό να παρακινείται το θύμα έμφυλης βίας να κάνει αποκαλύψεις, χρειάζεται, ωστόσο, και να λαμβάνονται μέτρα για την ασφάλειά του.

β. Να εντοπίσεις δύο (2) κοινά χαρακτηριστικά στη συμπεριφορά των θυμάτων έμφυλης βίας, όπως παρουσιάζονται στα Κείμενα 1 και 2 (μονάδες 2), και να σχολιάσεις ποιο θεωρείς εσύ ως το πιο σοβαρό (μονάδες 3). (μονάδες 5)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Ποια είναι η βασική θέση των αρθρογράφων στην πρώτη και στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 4); Πώς οργανώνεται το κείμενο στις παραγράφους αυτές, για να πειστεί ο αναγνώστης για την ορθότητα της θέσης τους (μονάδες 6) ;

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σου, ο σκοπός της αρθρογράφου στο Κείμενο 2; (μονάδες 2) Να αναφέρεις τέσσερις (4) γλωσσικές επιλογές, με τις οποίες διαμορφώνεται το ύφος του κειμένου, ώστε να υπηρετεί τον σκοπό αυτό (μονάδες 8).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς αντιμετωπίζει την Πολυξένη η οικογένεια του άντρα της μετά τον θάνατό του και γιατί; Εσύ δικαιολογείς την αντιμετώπισή αυτή ή όχι και γιατί; (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Στο πλαίσιο εκστρατείας ενάντια στην έμφυλη βία γράφεις ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σου. Σε αυτό διατυπώνεις προτάσεις για την υιοθέτηση δράσεων και συμπεριφορών που προστατεύουν τα θύματα έμφυλης βίας στο σχολείο και στην τοπική κοινωνία (350-400 λέξεις).

Μονάδες 30

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Η έμφυλη βία αποτελεί ένα παγκόσμιο φαινόμενο καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με σημαντικές επιπτώσεις στην σωματική και ψυχική υγεία του θύματος. Ο έλεγχος που ασκεί ο θύτης στο θύμα και τα συναισθήματα ντροπής και φόβου που κυριεύουν το δεύτερο είναι οι βασικότεροι λόγοι για τους οποίους η έμφυλη βία σπάνια καταγγέλλεται. Ακόμη κι όταν το θύμα πάρει τη δύσκολη απόφαση να ζητήσει βοήθεια, είναι πολύ πιθανό τελικά να διστάσει και να κάνει πίσω.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α.

1. Λ «Η έμφυλη βία συνιστά παγκόσμιο φαινόμενο... Εν τούτοις, είναι ανεπαρκώς καταγγελλόμενη».
2. Σ «Η απώλεια αυτονομίας και ελέγχου και η αίσθηση αδυναμίας αποτρέπουν από κάθε προσπάθεια φυγής από τον δράστη»
3. Σ «Η αντίληψη αυτή δεν ευσταθεί, καθώς αγνοεί τις σοβαρές ψυχολογικές επιπτώσεις, ειδικά της χρόνιας κακοποίησης, οι οποίες παραλύουν και καθηλώνουν το άτομο στον ρόλο του θύματος».
4. Σ «Ωστόσο, κάποια θύματα καταφέρνουν να σπάσουν τη σιωπή, αν και εξακολουθούν να φοβούνται και να ντρέπονται».
5. Σ «Η προτροπή και η ενθάρρυνση του θύματος βίας για «σπάσιμο της σιωπής» είναι αδιαμφισβήτητες, αρκεί να συνδυάζονται με την εφαρμογή άμεσων ποινικών κυρώσεων και μέτρων για τον δράστη».

β.

Ενδεικτικά:

- το συναισθημα ντροπής που βιώνει το θύμα
- την πιθανότητα η συστηματική κακοποίηση να φτάσει μέχρι και τη δολοφονία
- τον έλεγχο / την εξουσία που ασκεί ο θύτης στο θύμα σε όλα τα επίπεδα

- το ανεπαρκές νομικό / ποινικό πλαίσιο
- την απόφαση να μην προχωρήσει το θύμα σε καταγγελία

Για το δεύτερο σκέλος της ερώτησης ο μαθητής μπορεί να επιλέξει όποιο χαρακτηριστικό επιθυμεί, αρκεί η επιλογή του αυτή να έχει λογική και να είναι επαρκώς τεκμηριωμένη.

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Οι αρθρογράφοι διατυπώνουν την βασική τους θέση ότι η έμφυλη βία αποτελεί ένα παγκόσμιο φαινόμενο που σπάνια καταγγέλλεται και στη συνέχεια τη στηρίζουν / εξηγούν.

Ο τρόπος με τον οποίο οργανώνεται η παραπάνω θέση είναι η αντίθεση. Στην δεύτερη παράγραφο οι συγγραφείς παραθέτουν τους λόγους, για τους οποίους σπάνια καταγγέλλεται η έμφυλη βία.

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Πρόθεση της αρθρογράφου είναι:

- να παρουσιάσει το φαινόμενο της έμφυλης βίας / γυναικείας κακοποίησης σε όλες του τις διαστάσεις
- να καταγγείλει την ύπαρξή του
- να ευαισθητοποιήσει το αναγνωστικό κοινό
- να πείσει ότι το πρόβλημα δεν έγκειται στον τρόπο ονομασίας του φαινομένου αλλά στην απουσία επαρκούς πλαισίου αντιμετώπισής του

Γλωσσικές επιλογές που αξιοποιεί:

- Αφήγηση περιστατικού ως εισαγωγή στο άρθρο «*Σε αυτές τις πρώτες μέρες ...Αυτός εξαφανίστηκε*»
- Φράσεις, εκφράσεις ή διατυπώσεις κλισέ / συχνές στον καθημερινό λόγο, με τις οποίες ουσιαστικά ακυρώνεται το ολέθριο αποτέλεσμα που έχει στο σώμα και την ψυχή του θύματος ένα αντίστοιχο περιστατικό: «*άτυχες γυναίκες*», «*οικογενειακές τραγωδίες*», «*Βγάλε τον σκασμό και προσευχήσου να μη σε σκοτώσει*»
- Επανάληψη και ασύνδετο: «*...το ξέρουμε όλοι. Το ξέρει η γειτονιά, το ξέρουν οι συγγενείς, το ξέρουν οι συνάδελφοι*».
- Εναλλαγή ρηματικών προσώπων: γ' ενικό, α' ενικό, α' πληθυντικό, β' πληθυντικό
- Ρητορικές ερωτήσεις: «*Θα κάνουμε κάτι ουσιαστικό επιτέλους...στην Ελλάδα;*», «*Τι συζητάμε;*»
- Καθημερινές ή λαϊκότροπες εκφράσεις: «*Συμπαθάτε με, αλλά...*»
- Χαρακτηρισμός των θυτών ως «*τέρατα*»

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ενδεικτικοί άξονες της απάντησης:

Η Πολυξένη, μετά τον θάνατο του άντρα της, αναγκάζεται να γυρίσει στο πατρικό της στην Αθήνα («η καημένη η Πολυξένη»: προσοχή στον κειμενικό δείκτη του χαρακτηρισμού). Η οικογένεια του συζύγου της δεν ενδιαφέρεται σε καμία περίπτωση για την τύχη της, ακόμη κι όταν πληροφορούνται ότι η Πολυξένη κυοφορεί («δεν της πρότειναν καν ... μαζί τους» // «δεν ζήτησαν καν να τη δουν»: οι αλυσιδωτές αρνήσεις περιγράφουν με ενάργεια τη στάση των πεθερικών). Από την αρχή, έθρεφαν μία αντιπάθεια για το πρόσωπό της, την οποία δεν εκδήλωναν μόνο και μόνο για να μην στενοχωρήσουν τον γιο τους («ως τότε την είχαν ανεχτεί»: το λεξιλόγιο, στο σημείο αυτό, ως κειμενικός δείκτης, υποδεικνύει την υφέρπουσα περιφρόνηση προς την Πολυξένη). Μετά τον θάνατό του όμως, δεν είχαν κανένα λόγο να μη φανερώσουν τα πραγματικά τους συναισθήματα («άρχισαν να της κάνουν μούτρα»: στερεότυπη ιδιωματική έκφραση του καθημερινού λεξιλογίου που αισθητοποιεί τη στάση τους). Η αφηγήτρια ισχυρίζεται ότι φτάνουν ίσως στο σημείο να τη θεωρήσουν υπεύθυνη για τον θάνατό του, πράγμα το οποίο η ίδια (η αφηγήτρια) κρίνει ως παράλογο («ίσως στα βάθη ... παράλογοι»). Η Πολυξένη βρίσκεται ολομόναχη στον κόσμο με μία ισχνή οικονομική στήριξη λόγω χρειάς αλλά και με ένα μωρό στην κοιλιά («Και βρέθηκε, το καημένο το κορίτσι, ... κομμάτια»: προσοχή στην επανάληψη του χαρακτηρισμού που δίνει έμφαση στη μοίρα της ηρωίδας). Η αφηγήτρια αφήνει ανοιχτό το ενδεχόμενο η αποβολή, που είχε σε λίγο καιρό, να ήταν εκούσια διακοπή κύησης (ο υποθετικός λόγος: «αν πιστέψουμε πώς ήταν αποβολή»), ως αντίδραση στις συμφορές που την έπληξαν.

Ο κυριότερος λόγος, για τον οποίο η οικογένεια του νεκρού συζύγου έχει αυτή την αντιμετώπιση απέναντι στην Πολυξένη, είναι η αντίληψή τους ότι η γυναίκα αυτή είναι κατώτερη, άρα «δεν αξίζει» στον μοναχογιό τους – είτε για λόγους οικονομικούς και κοινωνικούς είτε λόγω της στερεοτυπικής πεποίθησης ότι η γυναίκα δεν είναι ίση με τον άντρα είτε, το πιθανότερο, και για τους δύο αυτούς λόγους: η Πολυξένη υπάρχει μόνο για να εξυπηρετεί τις σωματικές και ψυχικές ανάγκες ενός άντρα. Από τη στιγμή που ο άντρας αυτός, εν προκειμένω ο γιος τους, δεν βρίσκεται στη ζωή, η Πολυξένη διώχνεται και μάλιστα με τρόπο περιφρονητικό.

Στο δεύτερο ζητούμενο οι μαθητές απαντούν ελεύθερα, βασισμένοι στις δικές τους αντιλήψεις, παραστάσεις και βιώματα. Κάθε άποψη θεωρείται σωστή αρκεί να είναι συνεκτική, σαφής και τεκμηριωμένη.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

- Κειμενικό είδος: Άρθρο γνώμης (αναμένεται να ακολουθηθούν τα χαρακτηριστικά στοιχεία του άρθρου γνώμης: τίτλος, αφόρμηση από επίκαιρο γεγονός στον πρόλογο, κτλ.).
- Συντάκτης: Ο μαθητής/η μαθήτρια.
- Αποδέκτης: οποιοσδήποτε διαδικτυακός αναγνώστης.
- Ύφος λόγου: Τυπικό, κάποιες φορές οικείο (χρήση α' και γ' προσώπου, προσεγμένο λεξιλόγιο).
- Γλώσσα: αναφορική λειτουργία.

Ενδεικτικοί άξονες απάντησης:

- Εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης από τοπικούς φορείς και θεσμικά όργανα
- Ενίσχυση της ευαισθησίας της κοινής γνώμης μέσω προβολών βίντεο, ταινιών κτλ σχετικών με το θέμα
- Πρόσκληση σε δημόσιους χώρους ή στο σχολείο ειδικών στο θέμα – ψυχολόγων, κοινωνιολόγων – αστυνομικών – νομικών κτλ και ανάπτυξη διαλόγου ακόμη και με θύματα που βρήκαν το θάρρος να προβούν σε καταγγελία
- Σχολικά ή διασχολικά project
- Σύσταση ομάδων εθελοντών – ακτιβιστών, οι οποίες θα δρουν αποτελεσματικά, όταν κάτι «ύποπτο» πέσει στην αντίληψή τους
- Πορείες διαμαρτυρίας, συναυλίες, εκθέσεις με φωτογραφίες θυμάτων
- Δημιουργία κι έκθεση έργων τέχνης: τραγούδια, βίντεο, ταινίες, χορευτικά, θεατρικά δρώμενα κτλ
- Αίτημα στελέχωσης των σχολείων της περιοχής με ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς

Κείμενο 1

Απόσπασμα από άρθρο της Geneviève Clastres, επιμέλεια Β. Παπακριθόπουλος, πηγή: <https://www.avgi.gr/insets/10907>, Monde Diplomatique, 3.2.2020.

Κάθε χρόνο περίπου πενήντα φυσικά τοπία ή τοποθεσίες πολιτιστικού ενδιαφέροντος καταθέτουν την υποψηφιότητά τους προκειμένου να ενταχθούν στον κατάλογο της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς και να αναγνωρισθεί η ανάγκη προστασίας τους προς όφελος ολόκληρης της ανθρωπότητας. Ωστόσο, χορηγώντας την πιστοποίηση, η UNESCO επηρεάζει έντονα τις τουριστικές ροές. Το τουριστικό ρεύμα είναι οικονομικά αποδοτικό, μπορεί όμως να αποδειχθεί και καταστροφικό.

«Ξαφνικά, το Αλμπί άρχισε να υπάρχει στον παγκόσμιο χάρτη. Η ένταξη της επισκοπικής πόλης στην παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά της UNESCO [Οργανισμός του ΟΗΕ για την εκπαίδευση, την επιστήμη και τον πολιτισμό] πραγματοποιήθηκε στις 31 Ιουλίου 2010. Το επόμενο πρωί πλήθη συνέρρεαν στην πόλη: ο κόσμος έκανε παράκαμψη για να έρθει να τη δει». Η Μαρί Εβ Κορτές, διευθύντρια Πολιτιστικών Υποθέσεων, Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Διεθνών Σχέσεων του Αλμπί, θυμάται πολύ καλά εκείνη την ημέρα που άλλαξε τη ζωή της πόλης με τα κτήρια από κόκκινα τούβλα και τους 52.000 κατοίκους. Έκτοτε, ο αριθμός των τουριστών υπερδιπλασιάστηκε: από 700.000 σε 1,1 εκατομμύρια το 2011, σε 1,5 εκατομμύρια το 2016, σε κάπως λιγότερους το 2017...

Η ένταξη στον κατάλογο της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς συμβάλλει στην αύξηση της αναγνωρισιμότητας και της καθιέρωσης τόπων που ήδη παρουσιάζουν υψηλή επισκεψιμότητα. Ωστόσο, όντως υπάρχει ένα «φαινόμενο UNESCO». Η Μαρία Γκραβαρί - Μπαρμπάς, διευθύντρια της έδρας UNESCO Πολιτισμός, Τουρισμός, Ανάπτυξη στο Πανεπιστήμιο Παρίσι 1 (Πάνθεον - Σορβόνη) διευκρινίζει: *«Η πιστοποίηση αποτελεί την εγγύηση της ποιότητας του τόπου είτε πρόκειται για τοπίο είτε για τοποθεσία πολιτισμικού ενδιαφέροντος. Για τους δυνητικούς επισκέπτες αποτελεί μια αναγνώριση».*

Προκειμένου να ανταποκριθεί στις επιπτώσεις της ένταξής του στην παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά, το Αλμπί αναγκάστηκε να εκπονήσει ένα σχέδιο διαχείρισης. Αποσκοπούσε στη διαφύλαξη της εξαιρετικής και οικουμενικής αξίας της προστατευόμενης τοποθεσίας, αλλά ταυτόχρονα και στη μακροπρόθεσμη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών ώστε να μην μετατραπεί η πόλη σε μουσείο. Όπως εξηγεί η Μαρία Γκραβαρί - Μπαρμπάς, «μερικές φορές, εξαιτίας υπερβολικά καλών προθέσεων, η ένταξη στην παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά μπορεί να αποδειχθεί προβληματική». [...]

Πρόκειται για χαρακτηριστική περίπτωση της διττής φύσης του τουρισμού: προωθείται και ενθαρρύνεται επειδή φέρνει συνάλλαγμα, οικονομική ανάπτυξη και ελπίδες, γίνεται όμως επικίνδυνος μόλις ανατραπούν οι ισορροπίες. Οι επισκέπτες καταστρέφουν τις τοποθεσίες που λατρεύουν (απογύμνωση του εδάφους γύρω από τα μενίρ του Καρνάκ με αποτέλεσμα να τίθεται σε κίνδυνο η σταθερότητά τους, διάβρωση των μονοπατιών του Πυί ντε Ντομ, φθορές στο σπήλαιο του Λασκώ, υπερβολικός αριθμός τουριστών που προκαλεί φθορές στο Μάτσου Πίτσου...) και προκαλούν την αγανάκτηση των κατοίκων που τους περίμεναν.

Κείμενο 2

Από το βιβλίο του Ηλία Βενέζη «Στις ελληνικές θάλασσες», Μυθιστόρημα του Ιονίου και του Αιγαίου, εκδ. Βιβλιοπωλείο της Εστίας, Αθήνα, 1973.

Το νησί έχει κυριολεκτικά λεηλατηθεί. Από τη ζωγραφική, απ' τους τουρίστες, απ' τους Αθηναίους εισβολείς του καλοκαιριού. Τι να γυρέψει κανείς πια απ' τη Μύκονο ύστερα από τόση λεηλασία; Κι όμως, το ταξίδι για τη Μύκονο, το όραμά της, είναι φωτιά που καίει, φωνή μυστική, δύναμη σαν τον έρωτα. Είναι μια ανάγκη που δεν έχει να κάμει τίποτα με το σώμα, με τις αισθήσεις. Είναι μια λειτουργία ψυχική αυτή η έλξη, ένας δαίμονας που σε φωνάζει να ενδώσεις –όχι για να χαρείς, όχι για να κερδίσεις μια νίκη, ένα θέαμα, μια μορφιά, μια λύτρωση. Αλλά το εναντίον, για να βασανιστείς μες στην αίσθηση της ύλης που αποπνευματώνεται, μιας διάρκειας συνθεμένης από φως, από αγέρα και απ' τα έρημα λεοντάρια της Δήλου. Αναπολώ τόσα τοπία του ξένου κόσμου που αξιώθηκα να δω: τα μεγάλα, φλογισμένα φθινοπωρινά δάση της Νέας Αγγλίας, την ατέλειωτη περιοχή των μεγάλων λιμνών της αμερικανικής ηπείρου, τους καταρράχτες του Νιαγάρα, το εξάισιο μεγάλο φαράγγι, το Γκράν Κάνυον, τα βουνά του Κολοράντο, τις όχθες του Μισισσιπιή, την

έρημο του Νέου Μεξικού, τον κόλπο του Μεξικού, τις λευκές νύχτες του Λένινγκραντ, πλάϊ στον Νέβα, τον Ειρηνικό, την Αφρική. Υπάρχει μεγαλείο και ομορφιά σ' όλα αυτά, όραμα συντριπτικό. Όμως τίποτα απ' όλα αυτά δεν παραβάλλεται με τούτο το άσπρο, αιγαιοπελαγίτικο νησάκι. Όλα εκεί είναι κάτι συγκεκριμένο, δύναμη της Δημιουργίας. Όλα εδώ είναι αφαίρεση διαρκής, αποπνευμάτωση της ύλης. Εκτός από τον Όλυμπο, από την κορυφή του, πουθενά το θείο στην Ελλάδα δεν αποκαλύφθηκε τόσο όσο εδώ, μέσω του φωτός, στη Μύκονο και στη Δήλο. Αλλά αυτό το πνεύμα που πνέει πάνω απ' τα δυό νησιά, που βρέχει επί δικαίους και αδίκους, που φαίνεται να είναι στο χέρι του καθενός να το αισθανθεί, πόσο αλήθεια είναι δυσπρόσιτο, ορμητικό. Πόση προετοιμασία της ψυχής χρειάζεται, πόση ευλογία –για να μη γίνει να περάσεις απ' τη Μύκονο και τη Δήλο και φύγεις τόσο έρημος όσο όταν πήγαινες.

Κείμενο 3

Ο Μύλος του Παπά

Βασίλης Κατσαβός, μυθιστόρημα «Ανταριασμένα Χρόνια», Αθήνα: 1984.

Ο Μύλος του Παπά ήταν ένας παλιός, πολύ παλιός, και σχεδόν ξεχαρβαλωμένος νερόμυλος. Σε μια εποχή που οι κίλυντροι και η πετρελαιομηχανή είχαν αχρηστέψει όλους τους παλιούς μύλους, ετούτος εδώ εννοούσε να αντιστέκεται πεισματικά στους νέους καιρούς. Και άμα έμπαινε το καλοκαίρι έβαζε μπροστά τη μεγάλη σμυριγδόπετρα και άλεθε με κείνο το άπαυο και μονότονο τραγούδι του. Δε σταματούσε παρά αργά το Χειμώνα που ο κόσμος εξαντλούσε τα γεννήματά του, και πια δεν του έφερναν αλέσματα.

Η αλήθεια είναι πως έβγαζε το αλεύρι λιγάκι χοντρούτσικο, και άλεθε τόσο αργά, που δεν ήταν να μη λογαριάσεις το χασομέρι. Όμως παρόλο τούτο ο κοσμάκης από τα γύρω χωριά τον προτιμούσε από τους κυλιντρόμυλους. Όχι μονάχα γιατί είχε φθηνότερο αλεστικό, ούτε και μόνο από μια παμπάλαιη συνήθεια που του ήταν πολύ αγαπητή, αλλά γιατί εδώ του δίνονταν η ευκαιρία να κοσμανταμωθεί, να πει τα βάσανά του με την ησυχία – του, να τσουγκρίσει κάνα ποτήρι με ρακί, και τελοσπάντων να το ρίξει όξω μια φορά.

Ήταν καταχωνιασμένος βαθιά στη ρεματιά που βροντοκοπούσε αφρισμένη Χειμώνα – Καλοκαίρι, ανάμεσα σε παμπάλαια θεόρατα πλατάνια. Την Άνοιξη ο τόπος ανθοβολούσε οργιαστικά και σύννεφα οι πολύχρωμες άβλαβες πεταλούδες φτεροκοπούσαν ανέμελα. Είχε τότε τόση ομορφιά και τόση χάρη ο τόπος, που εδώ

ξεχύνονταν όλη η πολιτεία για να γιορτάσουν την πρωτομαγιά, και εδώ έκαναν τις ημερήσιες εκδρομές – τους τα σχολεία.

Τώρα ο μύλος έστεκε βουβός, σταματημένος, θεοσκότεινος. Και στα ψηλά πλατάνια με τα γυμνά κλαδιά σφύριζε οργισμένα το άγριο ξεροβόρι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Για ποιους λόγους, σύμφωνα με το Κείμενο 1, το Αλμπί αναγκάστηκε να εκπονήσει ένα σχέδιο διαχείρισης των τουριστών; Να απαντήσεις σε 70 περίπου λέξεις.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

«Τι να γυρέψει κανείς πια απ' τη Μύκονο ύστερα από τόση λεηλασία;» Να απαντήσεις σε 50-60 λέξεις στην ερώτηση που θέτει ο συγγραφέας στο Κείμενο 2 αξιοποιώντας σχετικά νοήματα που αναδεικνύουν τις ομορφιές και ιδιαιτερότητες του νησιού.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Να εξετάσεις τον βαθμό στον οποίο αποδεικνύεται ικανοποιητικά – πειστικά η θέση που διατυπώνεται στην εισαγωγή του Κειμένου 1 τεκμηριώνοντας την απάντησή σου.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 πρόθεση του συγγραφέα είναι να κατευθύνει/επηρεάσει τον αναγνώστη, προκειμένου να υιοθετήσει μια θετική στάση προς το νησί που περιγράφει. Να εξηγήσεις με συντομία πώς η χρήση αξιολογικών επιθέτων, η επιλογή του πρώτου και δεύτερου ενικού ρηματικού προσώπου, η αντίθεση και η μεταφορική λειτουργία της γλώσσας υπηρετούν την παραπάνω πρόθεση.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Τι συμβολίζει, κατά τη γνώμη σου, ο μύλος για τον οποίο γίνεται λόγος στο Κείμενο 3, ποια στάση φαίνεται να παίρνει απέναντί του ο αφηγητής και με ποια εκφραστικά μέσα αυτή αποτυπώνεται; Πιστεύεις ότι τέτοιοι μύλοι και γενικά χτίσματα του παρελθόντος πρέπει σήμερα να τα διατηρούμε; Ανάπτυξε την ερμηνεία σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Υπόθεσε ότι συμμετέχεις ως μαθητής/-τρια – εκπρόσωπος της μαθητικής κοινότητας του σχολείου σου σε συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου της πόλης ή της περιοχής σου. Θέμα της συζήτησης είναι η προώθηση του αιτήματος να ενταχθεί ένα παραδοσιακό μνημείο της περιοχής σου στον κατάλογο της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ουνέσκο. Σε 300-350 λέξεις να εκθέσεις τεκμηριωμένα τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με το αίτημα. Στην ομιλία σου μπορείς να αξιοποιήσεις στοιχεία από τα κείμενα αναφοράς.

Μονάδες 30

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, είναι αποδεκτή)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Το Αλμπί αναγκάστηκε να εκπονήσει σχέδιο διαχείρισης των τουριστών, διότι:

- Η επισκοπική πόλη εντάχθηκε στην παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά της UNESCO.
- Η ένταξη πόλεων σε αυτό το πρόγραμμα επηρεάζει έντονα τις τουριστικές ροές
- Από την ημέρα ένταξής του υπερδιπλασιάστηκε ο αριθμός των τουριστών που επισκέπτονταν την πόλη.
- Η δεδομένη αύξηση της αναγνωρισιμότητας της πόλης ανάγκασε τις αρχές να εκπονήσουν σχέδιο διαχείρισης, για να μην μετατραπεί η πόλη σε «μουσείο».

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

- Το ταξίδι στη Μύκονο είναι μια ψυχική διεργασία
- Ο επισκέπτης νιώθει την ύλη να αφαιρείται, να αποπνευματώνεται
- Το νησί είναι ένα γραφικό, αιγαιοπελαγίτικο, με άσπρα σπίτια
- Η θέα της Δήλου είναι επιβλητική
- Το πνεύμα που πνέει πάνω από τα δύο νησιά είναι μοναδικό και επιβλητικό
- Δύσκολα ο επισκέπτης να φύγει από τα δύο νησιά χωρίς να έχει επηρεαστεί ψυχικά

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Η **θέση** που διατυπώνεται στην εισαγωγική παράγραφο του Κειμένου 1 είναι ότι «Το τουριστικό ρεύμα, που δημιουργεί η ένταξη μιας πόλης ή περιοχής στον κατάλογο της

παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της Ουνέσκο, είναι οικονομικά αποδοτικό, μπορεί όμως να αποδειχθεί και καταστροφικό.»

Η θέση αυτή αποδεικνύεται με πειστικό τρόπο, κυρίως με τα ακόλουθα **τεκμήρια**:

- Το παράδειγμα του Αλμπί, επισκοπικής πόλης στη Γαλλία
- Ειδικότερα, στις 2^η, 3^η και 4^η παραγράφους του κειμένου παρατίθενται απόψεις δύο ειδικών
- Η πρώτη είναι στη 2^η παράγραφο η μαρτυρία της Μαρί Εβ Κορτές, διευθύντριας Πολιτιστικών Υποθέσεων, Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Διεθνών Σχέσεων του Αλμπί, η οποία τεκμηριώνει/επιβεβαιώνει το πρώτο σκέλος της θέσης, ότι η ένταξη μιας περιοχής στον κατάλογο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της Ουνέσκο αυξάνει αυτόματα την επισκεψιμότητά της και κατ'επέκταση τα έσοδα από τον τουρισμό. Αυτό το τεκμήριο ενισχύεται και με τα στατιστικά δεδομένα με τα οποία ολοκληρώνεται η παράγραφος
- Στις 3^η και 4^η παραγράφους παρατίθεται η άποψη της Μαρίας Γκραβαρί - Μπαρμπάς, διευθύντριας της έδρας UNESCO Πολιτισμός, Τουρισμός, Ανάπτυξη στο Πανεπιστήμιο Παρίσι 1 (Πάνθεον - Σορβόννη), με την οποία αποδεικνύεται το «φαινόμενο Ουνέσκο» (σχόλιο δημοσιογράφου), στην 3^η παράγραφο ότι πράγματι αυξάνεται η αναγνωρισιμότητα και επισκεψιμότητα της περιοχής ή της πόλης (στην περίπτωση του κειμένου της πόλης του Αλμπί) και την 4^η παράγραφο η ανάγκη εκπόνησης ενός σχεδίου διαχείρισης του τουρισμού, για να αποφευχθεί ο κίνδυνος να μετατραπεί η πόλη σε μουσείο.
- Στην 5^η παράγραφο του κειμένου επισημαίνεται ότι το Αλμπί είναι χαρακτηριστική περίπτωση της διττής φύσης του τουρισμού (αρχική θέση) και δίνονται και άλλα σχετικά παραδείγματα περιοχών που υπέστησαν φθορές λόγω του υπερτουρισμού.

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

- **χρήση αξιολογικών επιθέτων:** δυσπρόσιτο, ορμητικό, έρημος, φωνή μυστική: Με τα επίθετα αποδίδεται η επίδραση που ασκεί στην ψυχή και στο πνεύμα του επισκέπτη η εμπειρία με τη Μύκονο και τη Δήλο.
- **η επιλογή του πρώτου ενικού ρηματικού προσώπου:** «Αναπολώ τόσα τοπία...» Παρατίθεται η προσωπική μαρτυρία, η οποία σε συνδυασμό με την σύγκριση

υποβάλλει τον αναγνώστη στο σκηνικό της μοναδικής ταξιδιωτικής εμπειρίας της Μυκόνου (και της Δήλου).

- **η επιλογή του δεύτερου ενικού ρηματικού προσώπου:** «...ένας δαίμονας που σε φωνάζει να ενδώσεις –όχι για να χαρείς, όχι για να κερδίσεις μια νίκη» Το ύφος λόγου είναι οικείο, δημιουργείται η εντύπωση ότι ο πομπός συνομιλεί με τον δέκτη και τον συμβουλεύει, τον παρακινεί.
- **η αντίθεση:** «...Όμως τίποτα απ’ όλα αυτά δεν παραβάλλεται με τούτο το άσπρο, αιγαιοπελαγίτικο νησάκι.» Η παράθεση σε ασύνδετο σχήμα λόγου ξένων τοπίων (ενδεικτική η χρήση αξιολογικών επιθέτων και κορυφαία η φράση – σχόλιο «Υπάρχει μεγαλείο και ομορφιά σ’ όλα αυτά, όραμα συντριπτικό.») εντείνει τη συναισθηματική φόρτιση της αναπόλησης, της δίνει μια διάσταση εξωραϊσμού, για να γίνει πιο έντονη η σύγκριση με την εμπειρία της Μυκόνου και της Δήλου, που είναι μοναδική.
- **η μεταφορική λειτουργία της γλώσσας:** «το ταξίδι για τη Μύκονο, το όραμά της, είναι φωτιά που καίει, φωνή μυστική, δύναμη σαν τον έρωτα» Σε όλο το κείμενο η λειτουργία της γλώσσας στοχεύει στην αισθητική συγκίνηση, καθώς δημιουργούνται εικόνες που κατευθύνουν τον αναγνώστη, τον έλκουν και του δημιουργούν την επιθυμία να επισκεφτεί τα μέρη για τα οποία γίνεται λόγος.

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ο μύλος του Παπά είναι ένα παραδοσιακό εγκαταλειμμένο κτίσμα, ένας νερόμυλος που εκφράζει μια άλλη εποχή, έναν άλλο τρόπο ζωής.

- «Τώρα ο μύλος έστεκε βουβός, σταματημένος, θεοσκότεινος.» Με τη μεταφορά «έστεκε βουβός», τη μετοχή «σταματημένος» και το επίθετο «θεοσκότεινος» αποδίδεται το τέλος μιας εποχής, η εγκατάλειψη.
- Η παραπάνω εικόνα (το επίρρημα «τώρα» προσδιορίζει το παρόν και δημιουργεί αντίθεση) έρχεται σε αντίθεση με τη ζωή και την κίνηση που χαρακτηρίζει την αφήγηση και την περιγραφή στο προηγούμενο τμήμα του κειμένου. («...εδώ του δίνονταν η ευκαιρία να κοσμανταμωθεί, να πει τα βάσανά του με την ησυχία – του, να τσουγκρίσει κάνα ποτήρι με ρακί, και τελospάντων να το ρίξει όξω μια φορά.»): Τόπος συνάντησης και επικοινωνίας των ανθρώπων με αφορμή το άλεσμα, «Είχε τότε τόση ομορφιά και τόση χάρη ο τόπος, που εδώ ξεχύνονταν όλη η πολιτεία για

να γιορτάσουν την πρωτομαγιά, και εδώ έκαναν τις ημερήσιες εκδρομές – τους τα σχολεία»)

- «Σε μια εποχή που οι κίλυντροι και η πετρελαιομηχανή είχαν αχρηστέψει όλους τους παλιούς μύλους, ετούτος εδώ εννοούσε να αντιστέκεται πεισματικά στους νέους καιρούς.» Το σχόλιο του αφηγητή δηλώνει τη στάση συμπάθειας προς τον νερόμυλο, το ρήμα «αχρηστέψει» ως μεταφορά δηλώνει έμμεση απέχθεια για τα αποτελέσματα της τεχνολογικής προόδου σε παραδοσιακές δραστηριότητες.
- «Και στα ψηλά πλατάνια με τα γυμνά κλαδιά σφύριζε οργισμένα το άγριο ξεροβόρι.»: Η εγκατάλειψη αποδίδεται με το επίθετο «γυμνά», η εικόνα της αγριεμένης φύσης εκφράζει έμμεσα και την ψυχική διάθεση του αφηγητή για την εγκατάλειψη λόγω των νέων συνθηκών.

Ο/Η μαθητής/-τρια απαντά ελεύθερα στην ερώτηση προσωπικής ανταπόκρισης ανάλογα με τον παραστατικό του/της κύκλο και τον βαθμό αναγνωστικής ανταπόκρισης του κειμένου.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Το ζητούμενο κειμενικό είδος είναι προσχεδιασμένος προφορικός λόγος. Επομένως, για να είναι αποτελεσματικό επικοινωνιακά το κείμενο, πρέπει να έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Προσφώνηση
- Αποφώνηση
- Εναλλαγή ρηματικών προσώπων
- Ενδιάμεση απεύθυνση στο ακροατήριο
- Ρητορικούς τρόπους και γλωσσικές επιλογές με τις οποίες ο λόγος γίνεται πιο άμεσος (π.χ. ερωτήματα, απλό λεξιλόγιο, μικρές σε έκταση περιόδους λόγου, παρατακτική σύνταξη και σύνδεση των νοημάτων ή απλή υπόταξη, σημεία στίξης που λειτουργούν σχολιαστικά κ.ά.)

Από την άλλη, το κείμενο είναι επιχειρηματολογικό, αυτό σημαίνει ότι ο/η μαθητής/-τρια με την ιδιότητα του/της εκπροσώπου της μαθητικής κοινότητας του σχολείου καλείται να εκφράσει τεκμηριωμένα τη θέση που εκπροσωπεί. Επομένως, **η προτεινόμενη δομή** του κειμένου είναι η ακόλουθη:

Α. Εισαγωγή: Αναφορά στο πλαίσιο επικοινωνίας και διατύπωση με σαφήνεια της θέσης επί του θέματος.

Β. Απόδειξη θέσης: Σε 2-3 παραγράφους αναπτύσσει την επιχειρηματολογία που ενισχύει τη θέση του/της και παραθέτει σχετικά παραδείγματα ή άλλα τεκμήρια.

Γ. Αναίρεση αντίθετης θέσης: Σε μία παράγραφο μπορεί να παραθέσει την αντίθετη θέση και τα επιχειρήματά της και σε άλλη μία παράγραφο αντεπιχειρήματα για την αναίρεση/ αποδυνάμωσή της.

Δ. Επίλογος: Ανακεφαλαίωση και διατύπωση της θέσης – πρότασης με την ιδιότητα του/της εκπροσώπου της μαθητικής κοινότητας του σχολείου.

Ενδεικτικοί άξονες ανάπτυξης:

- Σε περίπτωση συμφωνίας με το αίτημα: Η οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, η αύξηση του τουρισμού και η αύξηση των θέσεων εργασίας ή οικονομικών δραστηριοτήτων, όπως το εμπόριο, ανάδειξη του μνημείου πολιτισμού, του τόπου και της τοπικής παράδοσης, αναγνωρισιμότητα της περιοχής κ.ά.
- Σε περίπτωση διαφωνίας με το αίτημα: Κίνδυνος να μετατραπεί η πόλη σε μουσείο, ενόχληση κατοίκων, υποβάθμιση της ποιότητας ζωής, κίνδυνος φθοράς του μνημείου, αλλά και του ευρύτερου χώρου, η οικονομική ανάπτυξη δεν μπορεί να βασίζεται αποκλειστικά στον τουρισμό και στην παροχή υπηρεσιών, η λογική του μέγιστου κέρδους αλλοτριώνει τον άνθρωπο και τον πολιτισμό του, επιπτώσεις στην τοπική κουλτούρα από στον υπερτουρισμό κ.ά.

Για την ανάπτυξη από πλευράς περιεχομένου μπορούν στην επιχειρηματολογία να αξιοποιηθούν στοιχεία από τα κείμενα αναφοράς, ειδικά από το πρώτο κείμενο, το οποίο αναφέρεται στη διττή όψη και λειτουργία του τουρισμού, κυρίως για περιοχές που έχουν εγγραφεί στον κατάλογο των περιοχών της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της Ουνέσκο. Μπορούν να αξιοποιηθούν και τεκμήρια (παραδείγματα, στατιστικά στοιχεία) που υπάρχουν στο κείμενο.

Κείμενο 1

[Επιτυχής μεταμόσχευση πνεύμονα]

Το ακόλουθο άρθρο της Γεωργίας Σκιτζή αναρτήθηκε στον ιστότοπο www.healthweb.gr στις 15.10.2020 (ανακτήθηκε στις 06.09.2022).

Ένας άνδρας 62 ετών είναι ο λήπτης πνεύμονα σε μεταμόσχευση που πραγματοποιήθηκε στις 10 Ιουλίου στο Ωνάσειο Καρδιοχειρουργικό Κέντρο. Ο άνδρας μάλιστα έλαβε και εξιτήριο πριν από λίγες μέρες και πλέον προσαρμόζεται στη νέα ζωή που του προσέφερε η επιστήμη.

Πρόκειται για μια εξαιρετικά πολύπλοκη και δύσκολη χειρουργική επέμβαση και έγινε δυσκολότερη λόγω των αντίξωων συνθηκών που έχει φέρει η πανδημία. Το χειρουργείο διήρκεσε 10 ώρες και έγινε από ομάδα χειρουργών και αναισθησιολόγων του Ωνάσειου Καρδιοχειρουργικού Κέντρου. [...] Η επίσημη ανακοίνωση αναφέρει: «Στον 62χρονο άνδρα, στον οποίο απέμεναν μόλις λίγοι μήνες ζωής, δόθηκε μια δεύτερη ευκαιρία. Η επιτυχημένη μεταμόσχευση αποτελεί για όλους μας μια υπενθύμιση της ανάγκης για επάρκεια μοσχευμάτων στη χώρα μας, καθώς και της σημασίας που έχει η αύξηση των δωρητών οργάνων για το πολύτιμο “δώρο” της ζωής».

Πρόκειται, λοιπόν, για την πρώτη μεταμόσχευση πνεύμονα στη χώρα μας μετά από 10 χρόνια, η οποία και στέφθηκε με επιτυχία, ανοίγοντας το δρόμο για μια συνεχή προσπάθεια ενίσχυσης της μεταμοσχευτικής δραστηριότητας στην Ελλάδα. Με αφορμή την επιτυχή αυτή ολοκλήρωση της μεταμόσχευσης, ο καθηγητής Ιωάννης Ν. Μπολέτης έκανε σχετικές δηλώσεις:

«Θέλω καταρχάς να συγχαρώ την ομάδα μας, τους γιατρούς και τους νοσηλευτές που έλαβαν μέρος σε αυτή την εξαιρετικά πολύπλοκη και δύσκολη μεταμόσχευση, μεταφέροντας παράλληλα τις ευχές όλων μας για γρήγορη και πλήρη ανάρρωση του 62χρονου λήπτη του μοσχεύματος. Η πρώτη μεταμόσχευση πνεύμονα στη χώρα μας, μετά από 10 χρόνια, αποτελεί μια κομβική στιγμή στην 27χρονη πορεία του Ωνάσειου Καρδιοχειρουργικού Κέντρου και ένα σημαντικό βήμα στην προσπάθεια προώθησης της μεταμοσχευτικής δραστηριότητας στην Ελλάδα.

Μέσα από την Εθνική Πρωτοβουλία του Ιδρύματος Ωνάση, την πολύτιμη εμπειρία και την τεχνογνωσία του Εθνικού Οργανισμού Μεταμοσχεύσεων και τη μέχρι τώρα εμπειρία των διαφόρων μονάδων μεταμόσχευσης, μπαίνουμε σε μια «νέα εποχή» για τις μεταμοσχεύσεις, με στόχο να βγει η χώρα μας από το σημερινό τέλμα.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως οι μεταμοσχεύσεις είναι η μοναδική θεραπευτική απάντηση σε τελικού σταδίου ανεπάρκεια οργάνων και πως ο καθένας μας μπορεί να βρεθεί σε αυτή τη θέση. Το “κλειδί”, ωστόσο, σε αυτή την προσπάθεια βρίσκεται στα χέρια όλων μας, καθώς προϋπόθεση για περισσότερες μεταμοσχεύσεις είναι η αύξηση των δωρητών οργάνων».

Κείμενο 2

Η «μη ηθική» πλευρά των μεταμοσχεύσεων

Ελαφρώς διασκευασμένο απόσπασμα από το βιβλίο του Μητροπολίτου Μεσογαίας και Λαυρεωτικής Νικολάου, «Αλλήλων Μέλη»: Οι μεταμοσχεύσεις στο φως της Ορθόδοξης θεολογίας και ζωής, Κέντρο Βιοϊατρικής Ηθικής και Δεοντολογίας, Αθήνα, 2005, σ. 63-69.

Είναι αλήθεια πως το θέμα των μεταμοσχεύσεων διχάζει την κοινή γνώμη. Ενώ είναι αρκετοί αυτοί που ένθερμα τις υποστηρίζουν και τις διαφημίζουν ως πρωτοποριακή και επαναστατική ιατρική μέθοδο, δεν είναι ευκαταφρόνητος ο αριθμός αυτών που συχνά εκφράζουν τις επιφυλάξεις τους, ενίοτε με έντονο τρόπο, τόσο για την ουσιαστική τους προσφορά στην υγεία, όσο και για το ηθικό τους υπόβαθρο.

Οι βασικοί άξονες γύρω από τους οποίους στρέφεται η κριτική κατά των μεταμοσχεύσεων είναι το ενδεχόμενο της διαπίστωσης του εγκεφαλικού θανάτου χωρίς την ακριβή τήρηση των κριτηρίων του, το εμπόριο των οργάνων, η αλόγιστη προβολή των ΜΜΕ προς όφελος και συμφέρον συγκεκριμένων ιατρών και μεταμοσχευτικών κέντρων, η μη δίκαιη κατανομή των μοσχευμάτων και η παραβίαση της λίστας των υποψηφίων ληπτών [...].

Προς αποφυγήν όλων αυτών των παθολογικών φαινομένων, η νομοθεσία, διεθνώς και στον τόπο μας, περιλαμβάνει συγκεκριμένες διατάξεις. Έτσι, η διάγνωση του εγκεφαλικού θανάτου δεν διενεργείται από ένα μόνον ιατρό αλλά από τρεις. Οι ιατροί αυτοί θα πρέπει να έχουν προϋπηρεσία τουλάχιστον δύο χρόνων από την λήψη της ειδικότητός τους. Για να διασφαλισθεί κατά το δυνατόν το ανεπηρέαστον της αποφάσεως της διαγνωστικής ομάδος αποκλείεται από αυτήν κάθε ιατρός που ανήκει στην μεταμοσχευτική ομάδα. [...]

Όσον αφορά στην αγοραπωλησία των οργάνων, κάτι τέτοιο απαγορεύεται ρητά από τον νόμο και μάλιστα κάθε παράβαση τιμωρείται με υψηλό πρόστιμο και φυλάκιση. Παρά ταύτα, κατά καιρούς εμφανίζονται υποστηρικτές της απόψεως ότι μια τέτοια δυνατότητα αφ' ενός αποτελεί δικαίωμα του κάθε ανθρώπου, αφ' ετέρου θα έλυνε το πρόβλημα της ελλείψεως μοσχευμάτων.

[...] Συχνά στα δημοσιεύματα του Τύπου γίνεται επίσης αναφορά σε περιστατικά ρατσισμού, εγκλημάτων, σκανδαλώδους ευνοίας των επωνύμων και ευπόρων ληπτών. Στον ελλαδικό χώρο δεν υπάρχουν τέτοιες καταγγελίες μέχρι τώρα. Τα φαινόμενα αυτά φαίνεται πως εμφανίζονται συχνότερα στις τριτοκοσμικές χώρες. Ίσως τέτοια περιστατικά να κάνουν την εμφάνισή τους μεμονωμένα και στις δυτικές κοινωνίες. [...]

Είναι γεγονός ότι οι μεταμοσχεύσεις αποτελούν αποκλειστικό προνόμιο των πλουσίων και οικονομικά αναπτυγμένων χωρών και γι' αυτό συχνά κατηγορούνται. Κάτι τέτοιο όμως θα μπορούσε κανείς να ισχυρισθεί ότι συμβαίνει γενικότερα με την παρεμβατική χειρουργική και άλλους τομείς της κοινωνικής ζωής.

Η απάντηση σ' αυτήν την πρόκληση είναι η πρόοδος της επιστήμης που οδηγεί σε αποτελεσματικότερη και φθηνότερη τεχνολογία, η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των φαρμάκων, η επινόηση πιο απλουστευμένων χειρουργικών τεχνικών, η εξεύρεση μοσχευμάτων κ.λπ.

Τα ΜΜΕ αποτελούν έναν άλλον τομέα κακοποιήσεως των μεταμοσχεύσεων. Συχνά είτε με υπερβολές τις δυσφημούν είτε με άδικες προβολές συγκεκριμένων ατόμων και περιστατικών τις κακοδιαφημίζουν. [...]

Η απάντηση σ' αυτήν την κατάσταση είναι η αποξένωση των επί μέρους μεταμοσχευτικών γεγονότων και επιτυχιών από την προβολή των συγκεκριμένων προσώπων και τα ΜΜΕ. Η δημοσιογραφική προβολή των μεταμοσχεύσεων θα είναι ανεκτίμητη, όταν οι κάμερες και τα μικρόφωνα μεταφερθούν από την Μονάδα Εντατικής Θεραπείας στα studios των ραδιοτηλεοπτικών σταθμών.

Κείμενο 3

Νικηφόρος Βρεττάκος (1912-1991)

Φιλοσοφία

Το ποίημα δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Τομές», τ. 9, Φεβρουάριος 1977. Βλ. Αλέξανδρος Αργυρίου, Η Ελληνική Ποίηση. Ανθολογία και Γραμματολογία, τόμος Δ', εκδ. Σοκόλη, Αθήνα, 1979, σ. 208.

Το σύμπαν ολόκληρο είναι ένα όστρακο
που εκκολάφθηκε μέσα του τ' ακριβό
μαργαριτάρι ο άνθρωπος.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να καταγράψεις σε 50-60 περίπου λέξεις τις νομοθετικές διατάξεις με τις οποίες επιδιώκεται, σύμφωνα με το Κείμενο 2, να αποφευχθούν τα παθολογικά φαινόμενα που συνδέονται με τις μεταμοσχεύσεις.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να αξιολογήσεις τη συνάφεια του τίτλου του Κειμένου 1 με το θέμα του (μονάδες 5) και τη θέση που παίρνει η αρθρογράφος απέναντι σε αυτό (μονάδες 10).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 2 αποτελεί παράδειγμα αποδεικτικού λόγου που έχει ως σκοπό να ενημερώσει και να πείσει τον αναγνώστη. Να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές που ενισχύουν την πειστικότητα των νοημάτων (μονάδες 4) και να εξηγήσεις πώς υπηρετούν την παραπάνω πρόθεση του συγγραφέα (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «Έτσι, η διάγνωση του εγκεφαλικού θανάτου δεν διενεργείται από ένα μόνον ιατρό αλλά από τρεις». Να μετατρέψεις, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές, την παραπάνω πρόταση του Κειμένου 2 στην αντίθετη σύνταξη (μονάδες 2) και να σχολιάσεις τις διαφοροποιήσεις που παρατηρείς στο ύφος του λόγου (μονάδες 4).

β. «Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως οι μεταμοσχεύσεις είναι η μοναδική θεραπευτική απάντηση σε τελικού σταδίου ανεπάρκεια οργάνων και πως ο καθένας μας μπορεί να βρεθεί σε αυτή τη θέση. Το “κλειδί”, ωστόσο, σε αυτή την προσπάθεια βρίσκεται στα χέρια όλων μας, καθώς προϋπόθεση για περισσότερες μεταμοσχεύσεις είναι η αύξηση των δωρητών οργάνων». Να εντοπίσεις στο απόσπασμα του Κειμένου 1 ένα σημείο στο οποίο το μήνυμα εκφέρεται με βεβαιότητα (μονάδες 2) και να μετατρέψεις τον τρόπο εκφοράς του έτσι, ώστε να δηλώνεται πιθανότητα (μονάδες 2).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Τι είναι ο άνθρωπος για το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, αξιοποιώντας τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Συμφωνείς ή διαφωνείς μαζί του και γιατί; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Ως εκπρόσωπος του μαθητικού συμβουλίου του σχολείου σου καλείσαι να συντάξεις μία ομιλία (350-400 λέξεων) στο πλαίσιο ημερίδας για το μέλλον των μεταμοσχεύσεων. Αξιοποιώντας δημιουργικά τα Κείμενα 1 και 2:

- α) να σχολιάσεις τις προκλήσεις που σχετίζονται με τις μεταμοσχεύσεις στη σύγχρονη εποχή και
β) να αναφέρεις τρεις συγκεκριμένους τρόπους με τους οποίους μπορούν αυτές οι προκλήσεις να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά.

Μονάδες 30

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Για να αποφευχθούν παθολογίες κατά τη διάρκεια των μεταμοσχεύσεων έχουν θεσπιστεί διεθνώς ορισμένες διατάξεις:

- ο εγκεφαλικός θάνατος του δότη διαπιστώνεται από τρεις γιατρούς, που δεν ανήκουν στην ομάδα που θα κάνει τη μεταμόσχευση
- οι γιατροί έχουν εμπειρία τουλάχιστον δύο ετών μετά την απόκτηση της ειδικότητάς τους
- απαγορεύεται νομικά και τιμωρείται αυστηρά η αγοραπωλησία των μοσχευμάτων.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

- Ο τίτλος του Κειμένου 1, «Επιτυχής μεταμόσχευση πνεύμονα», ελλειπτικός και ονοματοποιημένος, είναι άμεσα συνυφασμένος με το θέμα του, που είναι η λεπτομερής παρουσίαση μιας επιτυχημένης μεταμόσχευσης πνεύμονα. Υπηρετεί τόσο τον πληροφοριακό όσο και τον ρητορικό του ρόλο, καθώς συνοψίζει εύστοχα το περιεχόμενο του κειμένου, ενημερώνοντας τον αναγνώστη για το γεγονός και προαναγγέλλοντας ταυτόχρονα το επίσημο ύφος του άρθρου.
- Παράλληλα, σχετίζεται, ως έναν βαθμό τουλάχιστον, και με τη θέση της αρθρογράφου για την αναγκαιότητα των μεταμοσχεύσεων σε περιπτώσεις οργανικής ανεπάρκειας τελικού σταδίου. Λόγω της ελλειπτικότητας δεν αναφέρονται στον τίτλο περαιτέρω στοιχεία, αλλά από την άλλη τονίζεται εμφατικά, με την πρόταξη του επιθέτου «επιτυχής», η αίσια έκβαση της μεταμόσχευσης, γεγονός που προβάλλεται, για να δοθεί ώθηση στις μεταμοσχεύσεις και στην αναγκαία αύξηση των δωρητών οργάνων.

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Οι μαθητές/-τριες θα μπορούσαν να αναφερθούν (δύο στοιχεία αρκούν):

- Στην αναφορική λειτουργία της γλώσσας, η οποία κυριαρχεί στο κείμενο και υπογραμμίζει την επιστημονικότητα της προσέγγισης, ενισχύοντας την πειστικότητα των νοημάτων
- Στη χρήση επιστημονικού λεξιλογίου, η οποία καταδεικνύει τη μελέτη που έχει προηγηθεί, τη γνώση του αντικειμένου από τον συγγραφέα και την ακρίβεια των στοιχείων
- Στον μακροπερίοδο λόγο και στην υποτακτική σύνταξη, τα οποία βοηθούν στην ολοκλήρωση και διασάφηση των νοημάτων
- Θεμιτό είναι να αναφέρουν ότι κάποιες ή όλες από τις παραπάνω γλωσσικές επιλογές διαμορφώνουν το ύφος του κειμένου, το οποίο είναι σοβαρό, επιστημονικό και το πλέον κατάλληλο για την αποτελεσματικότητα της επίκλησης στη λογική, που προκρίνει ο συγγραφέας.

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α) Μετατροπή: «Έτσι, όχι μόνο ένας ιατρός αλλά τρεις διενεργούν την διάγνωση του εγκεφαλικού θανάτου.» **Ή** «Έτσι, τη διάγνωση του εγκεφαλικού θανάτου δεν διενεργεί ένας μόνον ιατρός αλλά τρεις.»

Το ύφος γίνεται πιο άμεσο και η εστίαση του νοήματος βρίσκεται, πλέον, στα πρόσωπα (ιατροί) που ενεργούν και επομένως τονίζεται ότι είναι αυτά που ευθύνονται για τη διάγνωση.

β) Αρκεί μία περίπτωση για να θεωρηθεί πλήρης η απάντηση από τους/τις μαθητές/-τριες.

Βεβαιότητα:

- «οι μεταμοσχεύσεις είναι η μοναδική θεραπευτική απάντηση σε τελικού σταδίου ανεπάρκεια οργάνων»
- «Το “κλειδί”, ωστόσο, σε αυτή την προσπάθεια βρίσκεται στα χέρια όλων μας»

Πιθανότητα:

- «οι μεταμοσχεύσεις ίσως/ενδεχομένως είναι η μοναδική θεραπευτική απάντηση σε τελικού σταδίου ανεπάρκεια οργάνων»
- «Το “κλειδί”, ωστόσο, σε αυτή την προσπάθεια, ίσως/μπορεί/ενδεχομένως να βρίσκεται στα χέρια όλων μας»

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ενδεικτικοί άξονες της απάντησης:

- Ο άνθρωπος είναι για το ποιητικό υποκείμενο η υπέρτερη αξία στο σύμπαν. Δεν είναι τυχαίο ότι παρομοιάζεται με «ακριβό μαργαριτάρι», ενώ το ίδιο το σύμπαν παρουσιάζεται ως το όστρακο που το εκκολάπτει. Η εικόνα του όστρακου και του μαργαριταριού (ως σημαίνοντος) και ταυτόχρονα ο συμβολισμός του σύμπαντος και του ανθρώπου (ως

σημαινόμενου) αναδεικνύουν την ανθρωποκεντρική θεώρηση της ύπαρξης του κόσμου. Ο ίδιος, άλλωστε, ο τίτλος του ποιήματος («Φιλοσοφία») οδηγεί τον αναγνώστη προς αυτή την ερμηνευτική κατεύθυνση. Ο άνθρωπος είναι, για το ποιητικό υποκείμενο, το κέντρο του σύμπαντος και ταυτόχρονα το πιο πολύτιμο στοιχείο του (το επίθετο «ακριβό», που τονίζεται, καθώς τοποθετείται στο τέλος του 2^{ου} στίχου, υπογραμμίζει την αξία και τη μοναδικότητα του ανθρώπου). Όλο το σύμπαν πλάστηκε, για να δημιουργηθεί ο άνθρωπος ως αισθητικά τέλεια, ανώτερη, ανεκτίμητη και ανυπέρβλητη αξία. Αυτή την κοσμοαντίληψη προβάλλει με επιγραμματικό και λυρικό τρόπο, μέσα σε τρεις μόνο στίχους, το ποιητικό υποκείμενο.

- *Ο μαθητής/η μαθήτρια διατυπώνει ελεύθερα τη συμφωνία ή τη διαφωνία του, ανάλογα με τον παραστατικό του/της κύκλο και τις προσλαμβάνουσες που έχει. Οποιαδήποτε διαπίστωση από τους/τις μαθητές/μαθήτριες θεωρείται αποδεκτή, εφόσον μπορεί να τεκμηριωθεί με στοιχεία/χωρία του κειμένου, χωρίς να δίνεται με τρόπο αυθαίρετο.*

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Το ζητούμενο κειμενικό είδος είναι προσχεδιασμένος προφορικός λόγος. Επομένως, για να είναι αποτελεσματικό επικοινωνιακά το κείμενο, πρέπει να έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Προσφώνηση
- Αποφώνηση
- Εναλλαγή ρηματικών προσώπων
- Ενδιάμεση απεύθυνση στο ακροατήριο
- Ρητορικούς τρόπους και γλωσσικές επιλογές με τις οποίες ο λόγος γίνεται πιο άμεσος (π.χ. ερωτήματα, απλό λεξιλόγιο, μικρές σε έκταση περιόδους λόγου, παρατακτική σύνταξη και σύνδεση των νοημάτων ή απλή υπόταξη, σημεία στίξης που λειτουργούν σχολιαστικά κ.ά.)

Ενδεικτικοί άξονες της απάντησης:

- Προκλήσεις στις οποίες μπορούν να αναφερθούν οι μαθητές/-τριες είναι (δύο ή τρεις θεωρούνται επαρκείς):
 - Ο μικρός αριθμός δωρητών μοσχευμάτων
 - Οι αντιφάσεις στην κοινή γνώμη αναφορικά με τις μεταμοσχεύσεις

- Οι ανισότητες που μπορεί να παρατηρηθούν στο πλαίσιο των μεταμοσχεύσεων, σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο
- Η εστίαση του ενδιαφέροντος στα κέρδη και όχι στον άνθρωπο, εκ μέρους των παρόχων υγείας
- Το ενδεχόμενο εμπορίας/παράνομης διακίνησης μοσχευμάτων
- Ο αμφιλεγόμενος/μονόπλευρος ρόλος των ΜΜΕ
- **Τρόποι αντιμετώπισης των προκλήσεων στους οποίους, μεταξύ άλλων, μπορούν να αναφερθούν οι μαθητές/-τριες (τρεις είναι αρκετοί, για να θεωρηθεί η απάντηση πλήρης):**
 - Ευαισθητοποίηση, μέσω ενημερωτικών δράσεων, του συνόλου του πληθυσμού για τις δωρεές μοσχευμάτων (ενημέρωση στην εκπαίδευση και σε τοπικό/εθνικό επίπεδο)
 - Εξειδικευμένη εκπαίδευση προσωπικού και επαρκής στελέχωση των νοσοκομειακών μονάδων μεταμόσχευσης
 - Συστηματοποίηση και εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας που αφορά στις μεταμοσχεύσεις
 - Δημιουργία ευέλικτων και αποτελεσματικών ελεγκτικών μηχανισμών για τις παράνομες μεταμοσχεύσεις και τη διακίνηση οργάνων
 - Κοινωνική μέριμνα για τις ευάλωτες ομάδες, οι οποίες δεν μπορούν να προσφύγουν σε ακριβές ιδιωτικές λύσεις.

Κείμενο 1

Η αναγκαιότητα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης

Συνομεικμένο άρθρο του Δημήτρη Καλαϊτζίδη, προέδρου του Συμβουλίου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Ελληνικής Εταιρείας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού. Δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» στις 3 Δεκεμβρίου 2007.

Όλα τα σημαντικά γεγονότα που διαδραματίζονται αυτή τη στιγμή σε όλο τον πλανήτη έχουν μια αδιαμφισβήτητη περιβαλλοντική διάσταση. Από την αύξηση της τιμής του πετρελαίου, τη χρόνια διένεξη Ισραηλινών-Παλαιστινίων, τις φοβερές πυρκαγιές του τελευταίου καλοκαιριού, τη διαρκή ατμοσφαιρική ρύπανση της Αθήνας, τη ρύπανση των επιφανειακών και των υπόγειων νερών κ.ά., όλα αυτά τα φαινόμενα άσχετα μεταξύ τους γεγονότα σχετίζονται, άμεσα ή έμμεσα, με το περιβάλλον. Οι καμπάνες και οι σειρήνες της προειδοποίησης για την κατάρρευση του παγκόσμιου οικοσυστήματος ηχούν εδώ και πολλά χρόνια. Η ζημιά που έχει υποστεί το περιβάλλον σε πλανητική, εθνική και τοπική κλίμακα πλησιάζει τα όρια του μη αντιστρεπτού.

1. Αλλαγές στα κυρίαρχα πρότυπα

Είναι σαφές ότι, προκειμένου να διατηρήσουμε μέρος της υγείας του παγκόσμιου οικοσυστήματος, θα πρέπει να συναινέσουμε στη ριζική αλλαγή κυρίαρχων όψεων των πολιτικοοικονομικών συστημάτων εντός των οποίων ζούμε. Το κυρίαρχο πρότυπο παραγωγής και κατανάλωσης, το κυρίαρχο αναπτυξιακό πρότυπο, ο κυρίαρχος καταμερισμός πόρων, εργασίας και κεφαλαίου σε παγκόσμια κλίμακα θα πρέπει να τροποποιηθούν ριζικά, αν η ανθρωπότητα επιθυμεί ειλικρινά τη διάσωση του πλανητικού οικοσυστήματος και του ίδιου του ανθρώπινου είδους. Λιγότερη κατανάλωση, μηδενική σπατάλη, περισσότερη σκέψη πριν από την αγορά, περισσότερη σκέψη κατά τη χρήση, αποφασιστικότητα για τη διαχείριση, περισσότερη αλληλεγγύη, περισσότερη δέσμευση να συμβάλλουμε στη συνολική αλλαγή που θα ανακόψει την καταστροφική πορεία που επιφυλάσσει το ανθρώπινο είδος για το περιβάλλον, είναι κάποιες προτάσεις που μπορεί να βοηθήσουν.

2. Αλλαγές στην καθημερινή ζωή

Οι αλλαγές στην καθημερινή μας συμπεριφορά δεν είναι εύκολες ούτε επιθυμητές. Επιβάλλεται να γίνουν, για να διασωθεί το περιβάλλον και τα συστήματα υποστήριξης της ζωής, να εξασφαλιστεί το μέλλον για τις επόμενες γενιές που δικαιούνται μια γη βιώσιμη. Οι αλλαγές αυτές θα επηρεάσουν τον όγκο της παραγωγής και κατανάλωσης, το σύστημα μεταφορών, το ύψος της ανεργίας κ.ά. Για να γίνουν οι αλλαγές αυτές μέρος της καθημερινής πρακτικής του ανθρώπου, μία είναι η πιο ασφαλής και δημοκρατική στρατηγική και ονομάζεται εκπαίδευση. Εκπαίδευση για το περιβάλλον, εκπαίδευση για τη βιωσιμότητα, εκπαίδευση για την αειφορία. Πολύ σύντομα το κεντρικό κράτος, οι περιφέρειες, οι νομαρχίες, οι δήμοι, οι κοινότητες θα κληθούν να λάβουν αποφάσεις και να διαχειριστούν εξαιρετικά σοβαρά ζητήματα που έχουν σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος (διαχείριση απορριμμάτων, διαχείριση της διαρκούς κυκλοφοριακής συμφόρησης, διαχείριση της ανεπάρκειας ηλεκτρικής ενέργειας, διαχείριση των καυσώνων, διαχείριση της ανεπάρκειας πόσιμου νερού κ.τ.λ.). Αυτά τα σοβαρά προβλήματα μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο με συναίνεση και έμπρακτη αποδοχή από τους πολίτες των προτεινόμενων επιστημονικών λύσεων. [...]

Κείμενο 2

Σκίτσο του Osvaldo Gutiérrez Gómez (Osva) από την Κούβα. Αναρτημένο στο <https://cartoonmovement.com/cartoon/climate-justice>.

Κείμενο 3

Απόσπασμα από τη νουβέλα Μαύρο Νερό του Μιχάλη Μακρόπουλου, εκδ. Κίχλη, 2019, σσ. 19-20.

Μαύρο Νερό

[...] Ένας σκύλος τους πήρε για λίγο στο κατόπι. Απ' την πείνα τα κόκαλα πετιόνταν κάτω απ' το πετσί του, έλεγες πως με κάθε κίνηση θα 'σκιζαν το δέρμα – φαινόταν άρρωστος, με θολά μάτια και μαδημένη γούνα. Βάδιζε κι ανάσαινε από συνήθειο, ήδη νεκρός χωρίς ακόμα να το 'χει καταλάβει – ή ίσως το ήξερε, γιατί ποιος μπορεί να πει τι ξέρει ένας σκύλος και τι όχι – κι απλώς η δύναμη της συνήθειας ήταν πιο ισχυρή κι απ' αυτήν του θανάτου ακόμη· όμως μετά απόκαμνε και σωριάστηκε στις λάσπες.

Άφησαν πίσω το σκυλί, αλλά τώρα μπροστά τους ορθωνόταν ένα άλλο ζώο από ατσάλι που το 'χε φάει η σκουριά, και ο τόπος γύρω ήταν γυμνός και σημαδεμένος. Στάθηκαν εκεί που τελείωναν τα δέντρα, στο χείλος της μεγάλης ουλής που ανοιγόταν στο δασωμένο τοπίο. Στο μέσον της δέσποζε η σκουριασμένη αντλία της γεώτρησης. Παραδίπλα το ξωκλήσι της Αγια-Σωτήρας, χωρίς τις βαλανιδιές που άλλοτε το κύκλωναν και το προστάτευαν, στεκόταν παράταιρο στην ουλώδη γη πλάι στο χαλύβδινο είδωλο. Σαν ποίμνιο από πιστούς αυτής της θεότητας, όμοια σκουριασμένο, παλιά φορτηγά και βυτία ήταν αραδιασμένα παραπέρα, εκεί που ξανάρχιζε το δάσος και με τα σπασμένα τους τζάμια, τις γυμνές τους ζάντες, τα ξεκοιλιασμένα τους καθίσματα, ανέπεμπαν δεήσεις στην Αντλία. Για την εξόρυξη, είχαν σπάσει το πέτρωμα με εκατομμύρια τόνους νερού, μαζί μ' ένα μείγμα που η σύνθεσή του ήταν βιομηχανικό απόρρητο, και με άμμο για να μένουν τα ρήγματα ανοιχτά. Δηλητηριώδη συρίγγια ανοίχτηκαν έτσι στη γη κι εκατοντάδες στρέμματα απογυμνώθηκαν. Όταν όμως εγκαταλείφθηκαν οι γεωτρήσεις, το δάσος διεκδίκησε ξανά τον τόπο κι έμειναν μονάχα ουλές σαν αυτή στην Αγια-Σωτήρα, οι χαρακιές των νέων αλλά κιόλας ραγισμένων δρόμων, και σκουριασμένοι αγωγοί και δεξαμενές λυμάτων, που πολλές είχαν πέσει και πια φώλιαζαν ζώα μέσα, κι από τις τρύπες που είχαν ανοιχτεί στους αγωγούς φύτρωναν βάτα. Αρχαία λείψανα ήδη, μες στα πυκνά δέντρα, περίμεναν τον μελλοντικό αρχαιολόγο – στον αλλαγμένο τόπο οι δεξαμενές και οι αγωγοί ήταν τα νέα ορόσημα και σημάδια για τους χωριανούς, αυτούς που σαν ζωντανά απολιθώματα κατοικούσαν ακόμα στα νεκρά χωριά. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να καταγράψεις επιγραμματικά σε 50 περίπου λέξεις τις αλλαγές που προτείνει ο συγγραφέας του Κειμένου 1 για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Το κείμενο 1 οργανώνεται με τίτλους: έναν υπέρτιτλο και δύο υπότιτλους. Να σχολιάσεις σύντομα σε 50 περίπου λέξεις τη μεταξύ τους νοηματική σύνδεση.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Τι επιδιώκει ο συγγραφέας του Κειμένου 1 δημοσιεύοντας το κείμενό του στον Τύπο; Να καταγράψεις δύο (2) γλωσσικές επιλογές με τις οποίες επιχειρεί να πραγματοποιήσει τον σκοπό ή τους σκοπούς του.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Συγκρίνοντας τα Κείμενα 1 και 2, να αποδώσεις σε 80 περίπου λέξεις τη συμπληρωματική οπτική του σκιτσογράφου (Κείμενο 2) για τη στάση μας απέναντι στο περιβάλλον; Πρόσεξε να αναλύσεις στην απάντησή σου τόσο την εικόνα όσο και τη λεζάντα (τον τίτλο κάτω από το σκίτσο).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Εστιάζοντας στην κατάσταση του σκύλου, του φυσικού περιβάλλοντος και των χωριανών, να ερμηνεύσεις το θέμα του Κειμένου 3 αξιοποιώντας τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Ποια συναισθήματα σου δημιουργούνται διαβάζοντας το κείμενο και γιατί; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή το σύνθημα «Είμαστε μέρος της φύσης» να συντάξεις μια ομιλία στο πλαίσιο ενός περιβαλλοντικού προγράμματος (350-400 λέξεις). Στην ομιλία σου αυτή καλείσαι να ευαισθητοποιήσεις τους συμμαθητές σου να αλλάξουν τη στάση τους προς το περιβάλλον και για τον σκοπό αυτόν τους προτείνεις τεκμηριωμένα τρεις (3) εφικτές, κατά τη γνώμη σου, λύσεις επεξηγώντας παράλληλα τον ευεργετικό ρόλο που θα έχουν για τη διατήρηση του παγκόσμιου οικοσυστήματος. Μην ξεχάσεις να αξιοποιήσεις δημιουργικά ιδέες από τα Κείμενα 1 και 2.

Μονάδες 30

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, είναι αποδεκτή)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Ο συγγραφέας προτείνει για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων να αλλάξουμε τις καταναλωτικές μας συνήθειες, να εκλογικεύσουμε τη διαχείριση των ανθρωπίνων και φυσικών πόρων, καθώς και να εστιάσουμε σε συλλογικές δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος. Επίσης, προτείνει αλλαγές στη στάση μας μέσω της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, της δράσης κρατικών φορέων και της υιοθέτησης των κατάλληλων επιστημονικών λύσεων.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Οι υπότιτλοι αναφέρονται στις αλλαγές τόσο στα κυρίαρχα πρότυπα όσο και στην καθημερινή ζωή, οι οποίες είναι απαραίτητο να γίνουν, για να προστατεύσουμε το παγκόσμιο οικοσύστημα. Οι αλλαγές αυτές καθιστούν αναγκαία την περιβαλλοντική εκπαίδευση, όπως επισημαίνεται στον υπέρτιτλο του κειμένου.

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Σκοποί: πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση ενός ευρύτερου κοινού

Γλωσσικές επιλογές: αναφορά παραδειγμάτων και λύσεων, οριστική έγκλιση, εναλλαγή τρίτου και πρώτου πληθυντικού ρηματικού προσώπου κ.ά.

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Το σκίτσο του Osval δείχνει έναν άνθρωπο που διαμαρτύρεται για την προστασία του περιβάλλοντος (ανάμεσα στα χέρια-δέντρα υπάρχει ένα πανό διαμαρτυρίας που γράφει κλιματική δικαιοσύνη). Τα χέρια του ανθρώπου παρουσιάζονται ως δέντρα, για να δηλωθεί ότι οι άνθρωποι είναι μέρος της φύσης (όπως γράφει και η λεζάντα: Είμαστε μέρος της φύσης). Στο πίσω μέρος του σκίτσου παρουσιάζεται μια μεγαλούπολη (τεχνητό περιβάλλον) και απουσιάζει το φυσικό περιβάλλον (τα δάση). Αυτό που μας εκπλήσσει είναι ότι η διαμαρτυρία γίνεται από έναν άνθρωπο και δεν υπάρχει συμμετοχή και άλλων πολιτών. Η οπτική του Κειμένου 2 είναι περισσότερο ακτιβιστική, καθώς ο σκιτσογράφος τονίζει την αναγκαιότητα της έντονης αντίδρασής μας απέναντι στην καταστροφή του περιβάλλοντος αλλά και ειρωνική, για τον λόγο ότι η αντίδραση αυτή γίνεται από μεμονωμένα άτομα και όχι από όλους τους πολίτες. Στο Κείμενο 1 γίνεται μεν λόγος για «περισσότερη αλληλεγγύη, περισσότερη δέσμευση να συμβάλλουμε στη συνολική αλλαγή», αλλά δεν δίνεται έμφαση στη δυναμική υπεράσπιση των περιβαλλοντικών δικαιωμάτων από τους πολίτες, όπως κάνει –μέσω της ειρωνείας– ο σκιτσογράφος.

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Θέμα: η μόλυνση του φυσικού περιβάλλοντος και οι επιπτώσεις της σε ζώα και ανθρώπους

Σκύλος: άρρωστος, ισχνός/ περιγραφή με εικόνες (λ.χ. τα κόκαλα πετιόνταν κάτω απ' το πετσί του κ.ά.), επίθετα/μετοχές (λ.χ. θολά, μαδημένη) κ.ά.

Φυσικό περιβάλλον: κατεστραμμένο/ περιγραφή με εικόνες (λ.χ. σκουριασμένη αντλία της γεώτρησης, δεξαμενές λυμάτων κ.ά.), επίθετα/μετοχές (λ.χ. γυμνός, σημαδεμένος, σκουριασμένη, σπασμένα, δηλητηριώδη κ.ά.), μεταφορές/αναλογίες (λ.χ. γυμνός τόπος, άλλο ζώο από ατσάλι, ουλώδη γη κ.ά.), προσωποποίηση (λ.χ. Αντλία) κ.ά.

Χωριανοί: έρημοι, ξεχασμένοι / παρομοίωση (σαν ζωντανά απολιθώματα), μεταφορά (νεκρά χωριά) κ.ά.

Αρνητικά συναισθήματα: θλίψη, συμπόνια, αγανάκτηση κ.ά. λόγω της καταστροφής του περιβάλλοντος, της αδιαφορίας για τους ανθρώπους και για τα ζώα, του θανάτου κ.ά.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

- Προσοχή στην τήρηση των τυπικών χαρακτηριστικών του κειμενικού είδους της ομιλίας (προσφώνηση και επιφώνηση) καθώς και στο κατάλληλο ύφος, ώστε να επιτευχθεί η ευαισθητοποίηση των ακροατών (πρώτο και δεύτερο ρηματικό πρόσωπο, μεταφορικές εκφράσεις, χρήση προστακτικής ή προτρεπτικής υποτακτικής κ.ά.).
- Προσοχή στη δημιουργική αξιοποίηση των κειμένων αναφοράς.
- Προσοχή στην τεκμηρίωση των προτάσεων (χρήση ολοκληρωμένων επιχειρημάτων) και στην αποφυγή καταγραφής λίστας ιδεών.

Ενδεικτικές λύσεις:

Από το Κείμενο 1: αλλαγή του καταναλωτικού τρόπου ζωής, υιοθέτηση επιστημονικών λύσεων κ.ά.

Από το κείμενο 2: Κοινωνικός ακτιβισμός, δυναμική και συλλογική διαμαρτυρία για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος κ.ά.

Άλλες λύσεις: εξοικονόμηση ενέργειας και χρήση εναλλακτικών πηγών ενέργειας, χρήση πράσινων/οικολογικών προϊόντων κ.ά.

Κείμενο 1

Η θέση του πολιτισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η κοινοτική φιλοδοξία για μια κοινή πολιτιστική πολιτική

Το κείμενο αποτελεί διασκευή, για τις ανάγκες της εξέτασης, από τη Διδακτορική Διατριβή της Χριστίνας Παπαδοπούλου που δημοσιεύτηκε το 2021.

Στην κατεύθυνση της διερεύνησης της ενσωμάτωσης του πολιτισμού στις κύριες προβληματικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της κοινοτικής φιλοδοξίας να υλοποιηθεί μια κοινή πολιτιστική πολιτική, ο προβληματισμός μας εκκινεί κατά βάση από το ερώτημα: Στην πολυπολιτισμική και πολύβουη Ευρώπη του σήμερα, που δεν έχει σε τίποτα πια να μοιάσει με τη μικρή Ευρώπη του Ψυχρού Πολέμου, τραυματισμένη από πολλαπλές κρίσεις και αντιμέτωπη με προκλήσεις, τι θέση έχει στ' αλήθεια ο πολιτισμός, αλλά και μια συνεκτική και αναγνωρίσιμη ευρωπαϊκή ταυτότητα;

Δε μπορεί κανείς να αμφισβητήσει ότι ο πολιτισμός διείσδυσε ορμητικά και συνέβαλε σημαντικά στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, καθώς η διαχείρισή του από τα πρώτα βήματα της Ενωμένης Ευρώπης ταυτίστηκε με τον διάλογο με τους πολίτες και τις μεταβαλλόμενες ανάγκες τους, τη συλλογική συνείδηση και το αίσθημα του ανήκειν σε μια κοινή ευρωπαϊκή οικογένεια. Κρατά όμως ακόμη αυτήν την ορμή;

Μια σύγχρονη πολιτιστική πολιτική δεν μπορεί παρά να αποτελεί αναγκαία συνθήκη για μια ισχυρή Ενωμένη Ευρώπη. Άλλωστε, τα σύγχρονα μοντέλα πολιτιστικής πολιτικής θεωρούνται πυλώνες αειφόρου ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής. Η Ευρωπαϊκή Ένωση κατάφερε να αρθρώσει μια φιλόδοξη πολιτιστική πολιτική, όπως επιβεβαιώνεται από τα εξής κρίσιμα στοιχεία:

Στοιχείο πρώτο: Η νοηματοδότηση της πολιτιστικής πολιτικής. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η πολιτιστική πολιτική είναι πέρα και πάνω από όλα μια αντίληψη. Μια μακρόπνοη αντίληψη για τον πολιτισμό, με την ευρεία έννοια, για τις τέχνες και τα γράμματα, αλλά και για ευρύτερα πολιτικά ζητήματα (politics) που αφορούν την κουλτούρα της καθημερινής ζωής, την ταυτότητα, τη διαχείριση της μνήμης, την υπεράσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων και την αυτονομία. Η αντίληψη αυτή γίνεται πολιτική (policy).

Στοιχείο δεύτερο: Η επένδυση στη διαφορετικότητα. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα, αλλά και συγκριτικά πλεονεκτήματα, της Ευρώπης είναι η διαφορετικότητα, η πολυφωνία και η πολυγλωσσία. Αναγνωρίζοντας τη διαφορετικότητα ως αναζωογονητικό στοιχείο και θέτοντάς την

στο κέντρο της πολιτικής της, η Ευρωπαϊκή Ένωση ενισχύει τις ανταλλαγές, τις συνεργασίες και τα δίκτυα, συμμετέχει στην καταπολέμηση των ανισοτήτων και των διακρίσεων, και συνακόλουθα στην δημοκρατία, την κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη.

Στοιχείο τρίτο: Η ικανότητα μετασχηματισμού. Ένα πολιτιστικό σχέδιο οφείλει να αφορά την κοινωνία στο σύνολό της και ανά πάσα στιγμή να συνδιαλέγεται με τις μεταβαλλόμενες ανάγκες της. Ο συνεχής διάλογος (με τον οποίο εξαρχής ταύτισε η Ευρωπαϊκή Ένωση τον πολιτισμό) είναι και αυτός που εγγυάται την ικανότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης να επαναπροσδιορίζει, να εμπλουτίζει και να μετασχηματίζει την πολιτική της ανάλογα με τη συγκυρία και τις ανάγκες. Εντέλει, μπορεί η Ευρώπη να αποδείξει ότι ο πολιτισμός είναι ένα δυνατό όπλο για το μέλλον της;

Κείμενο 2

Ο βρόχος¹ του θανάτου

Το κείμενο αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από άρθρο του Νίκου Τσούλια που δημοσιεύτηκε στις 09-11-2016, στον ιστότοπο www.fractal.art.gr.

Είναι εδώ και χρόνια πολλά η μεγάλη μου απορία: Πώς έγινε αυτή η φρικιαστική περιπέτεια του σκοτεινού ναζισμού στην Ευρώπη; Πώς ο μεγάλος πνευματικός πλούτος του Δυτικού πολιτισμού, τα διαφωτιστικά ρεύματα και η δημοκρατική παράδοση του κοινοβουλευτισμού και των ιστορικών κοινωνικών κινήματων δεν απέτρεψαν αυτή την εφιαλτική εικόνα της επίγειας κόλασης; Πώς οι πολύπαθοι λαοί της γηραιάς ηπείρου, που βρίσκονταν με νωπή την εφιαλτική εμπειρία του Πρώτου Πολέμου και σε τροχιά πολύπλευρης ανάπτυξης, δεν αντιστάθηκαν στη βαρβαρότητα της πολεμικής μηχανής και στην εξαθλίωση;

Μήπως ισχύει άραγε η επισήμανση του Τσόμσκι, ότι «κατά την τελευταία χιλιετία ο πόλεμος αποτέλεσε την κύρια δραστηριότητα των ευρωπαϊκών κρατών» και εμείς θολωμένοι από την έννοια της οικονομικής κυρίως ανάπτυξης δεν την βλέπουμε; Μήπως συμβαίνει κάτι βαθύτερο που συνδέεται με την ίδια τη φύση του πολιτισμού μας;

Ή μήπως συμβαίνει κάτι άλλο, ότι, δηλαδή, ο άνθρωπος δεν έχει εισέλθει στη φάση της ιστορίας του και βρίσκεται ακόμη στην προϊστορία του (επομένως σε φάση βαρβαρότητας – κάτι που τεκμηριώνεται, αν αναλύσουμε τις ζώνες φτώχειας, ανέχειας και πολέμων σε όλη τη γη). Και η γενιά που έζησε τη φρίκη είναι εδώ, ζει. Και κανένας δεν συζητά τι έγινε, πώς φτάσαμε σ' αυτόν τον εφιάλτη. Γιατί εξήντα χρόνια μετά δεν αποσεύεται η ενοχή με τη σιωπή, δεν μπορείς να κοιτάξεις το

¹ βρόχος: εννοεί βρόγχος, δηλαδή, θηλιά, κάτι που προκαλεί πνιγμό

μέλλον χωρίς να κουβεντιάσεις και να πονέσεις αντιμετωπίζοντας τις βαριές εκκρεμότητες του παρελθόντος.

«Μετά το Άουσβιτς δεν μπορεί να ξαναγραφεί ποίηση», τόνισε με έντονο συμβολισμό αυτοκριτικής ένας μεγάλος φιλόσοφος της εποχής. Και πράγματι. Να γραφεί ποίηση, για να πει τι; Να αναφερθεί στον κόσμο των ευαισθησιών, της πνευματικής ενατένισης, της συναδέλφωσης λαών και ανθρώπων; Να ανιχνεύσει και να προαναγγείλει ένα φωτεινό μέλλον με τη βαριά σκιά του παρόντος πάνω της; Αλλά και πέρα τούτων. Διαφαίνεται η αφετηρία ενός καλύτερου μέλλοντος της ανθρωπότητας;

Κείμενο 3

ΦΩΝΕΣ

Το ποίημα είναι του Νικηφόρου Βρεττάκου, ανήκει στη συλλογή «Τα ποιήματα», τόμος τρίτος, εκδ. Τρία Φύλλα, Αθήνα: 1991.

Φτάνουνε κάποτε κάποιες φωνές
που νομίζει κανείς πως έχουνε χέρια
και χαϊδεύουνε την ψυχή. Περνούν
μες στο σώμα, το διατρέχουν ολόκληρο,
κατεβαίνουν τις σκάλες της καρδιάς σου
σαν άγγελοι, κυνηγούν, αποδιώχνουν
τα παρείσαχτα σύννεφα, σβήνουν
με σπόγγους χρυσούς
τις σκιές.

Σηκώνουν το πνεύμα
όπως ένα στεφάνι πρωτομαγιάς που έχει
πέσει απ' τ' ανώφλι της πόρτας

και το βάζουν στη θέση του.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να συνοψίσεις, σε 60-70 λέξεις, τα τρία κρίσιμα στοιχεία που επιβεβαιώνουν τη φιλόδοξη πολιτιστική πολιτική, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Σε 70-80 λέξεις, αξιοποιώντας και στοιχεία από το συγκεκριμένο (τα συμφραζόμενα), να σχολιάσεις τη φράση που διατυπώνεται στο Κείμενο 1 «Μια σύγχρονη πολιτιστική πολιτική δεν μπορεί παρά να αποτελεί αναγκαία συνθήκη για μια ισχυρή Ενωμένη Ευρώπη».

Μονάδες 15

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εξετάσεις τον τίτλο του Κειμένου 2: α) ως προς τη μορφή και τη χρήση της γλώσσας (μονάδες 5) και β) ως προς τη σχέση του με το θέμα και το περιεχόμενο του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Αφού διαβάσεις τα Κείμενα 1 και 2, να εντοπίσεις κοινά ή διαφορετικά σημεία προβληματισμού. Να απαντήσεις σε 70-80 λέξεις με σχετικές κειμενικές ενδείξεις (δεν λαμβάνονται υπόψη στην έκταση της απάντησης).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τα αποτελέσματα που δημιουργούν οι *Φωνές* στο Κείμενο 3, με αναφορά σε τρεις κειμενικούς δείκτες που τα αναδεικνύουν. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργεί η ανάγνωση του ποιήματος; (150-200 λέξεις).

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Στο πλαίσιο εκστρατείας για την προάσπιση των Δικαιωμάτων και του Πολιτισμού στην Ενωμένη Ευρώπη, γράφεις ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σου. Σε αυτό διατυπώνεις προτάσεις για την υιοθέτηση δράσεων και συμπεριφορών που μπορούν να ενεργοποιήσουν όλους τους Ευρωπαίους πολίτες, ώστε να προστατεύονται τα Δικαιώματα και ο Πολιτισμός σε διεθνές και εθνικό επίπεδο (350-400 λέξεις).

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, είναι αποδεκτή.)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Σύμφωνα με το Κείμενο 1, η κοινή πολιτιστική πολιτική των Ευρωπαίων είναι ένα φιλόδοξο όραμα που στηρίζεται στη νοηματοδότηση της πολιτιστικής πολιτικής, στην επένδυση στη διαφορετικότητα και στην ικανότητα μετασχηματισμού. Κατά τη συγγραφέα, απαιτείται μακρόπνοη αντίληψη για τον πολιτισμό, τις τέχνες και τα γράμματα, η ενίσχυση των συνεργασιών μέσα από την πολυφωνία και πολυγλωσσία, καθώς και επαναπροσδιορισμός των ευρωπαϊκών αναγκών, ανάλογα με τις μεταβαλλόμενες συνθήκες.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 διατυπώνεται η άποψη πως «Μια σύγχρονη πολιτιστική πολιτική αποτελεί αναγκαία συνθήκη για μια ισχυρή Ενωμένη Ευρώπη». Ο πολιτισμός μπορεί να συμβάλει στην ουσιαστική ένωση των Ευρωπαϊκών κρατών, γιατί οι πολίτες θα διαπιστώσουν τις κοινές ρίζες τους και τις αξίες πάνω στις οποίες έχει οικοδομηθεί η Ευρώπη. Οι παρόμοιες αντιλήψεις για τις τέχνες και τα γράμματα, αλλά και για ζητήματα που αφορούν την κουλτούρα της καθημερινής ζωής, την ταυτότητα, τη διαχείριση της μνήμης, θα ενδυναμώσουν τις σχέσεις των Ευρωπαίων πολιτών μεταξύ τους και την εμπιστοσύνη τους στην Ένωση.

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Ο τίτλος στο Κείμενο 2 είναι σύντομος και αρηματικός, περιέχει το ονοματικό μέρος της πρότασης. Γίνεται σε αυτόν συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας και με τις λέξεις «βρόχος» και «θανάτου» δημιουργείται μια αρνητική συναισθηματική κατάσταση απειλής. Η μεταφορά στον τίτλο δεν προϊδεάζει τον/την αναγνώστη/-τρια για το θέμα, αλλά περισσότερο προκαλεί το ενδιαφέρον για αυτό που θα ακολουθήσει. Διαβάζοντας στη συνέχεια το κείμενο, γίνεται αντιληπτό πως ο τίτλος αναδεικνύει το θέμα, που είναι η ανάπτυξη του ναζισμού στην Ευρώπη και οι καταστροφικές συνέπειες που ακολούθησαν. Επίσης, η απαισιόδοξη νότα του τίτλου αποτυπώνεται και στη θέση του συντάκτη του ότι ο άνθρωπος δεν έχει εισέλθει στη φάση της ιστορίας του και βρίσκεται ακόμη στην προϊστορία του, επομένως σε φάση βαρβαρότητας.

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Τα δύο κείμενα πραγματεύονται το ίδιο θέμα, την κατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε πολιτικό και πολιτιστικό επίπεδο, αλλά βρίσκονται σε σχέση αντιθετική. Στο Κείμενο 1 παρουσιάζεται μία αισιόδοξη προοπτική πως ο πολιτισμός και οι κοινές δράσεις μπορούν να οδηγήσουν σε πολιτική ισχυροποίηση την Ευρωπαϊκή Ένωση (Μια σύγχρονη πολιτιστική πολιτική δεν μπορεί παρά να αποτελεί αναγκαία συνθήκη για μια ισχυρή Ενωμένη Ευρώπη. Άλλωστε, τα σύγχρονα μοντέλα πολιτιστικής πολιτικής θεωρούνται πυλώνες αειφόρου ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής). Ωστόσο, στο Κείμενο 2 τίθεται ο προβληματισμός «Πώς ο μεγάλος πνευματικός πλούτος του Δυτικού πολιτισμού, τα διαφωτιστικά ρεύματα και η δημοκρατική παράδοση του κοινοβουλευτισμού και των ιστορικών κοινωνικών κινήσεων δεν απέτρεψαν αυτή την εφιαλτική εικόνα της επίγειας κόλασης;». Η θέση του αρθρογράφου στο Κείμενο 2 είναι πως «ο άνθρωπος δεν έχει εισέλθει στη φάση της ιστορίας του και βρίσκεται ακόμη στην προϊστορία του, επομένως σε φάση βαρβαρότητας». Ενώ στο Κείμενο 1 τονίζονται τα κοινά σημεία με τα οποία μπορούν να πορευτούν οι Ευρωπαίοι πολίτες, ως προς το θέμα του πολιτισμού, στο Κείμενο 2 τονίζονται οι ελλείψεις και τα ευρωπαϊκά προβλήματα που ακόμη δεν έχουν επιλυθεί.

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Οποιαδήποτε άποψη διατυπώνεται από τους/τις μαθητές/-τριες θεωρείται αποδεκτή, εφόσον μπορεί να συσχετιστεί/ τεκμηριωθεί με στοιχεία/ χωρία του κειμένου, χωρίς να δίνεται με τρόπο αυθαίρετο.

Θετικά αξιολογείται η προσπάθεια του/της μαθητή/-τριας να προσδιορίσει με σαφήνεια και συντομία τον τρόπο που οι Φωνές επιδρούν ευεργετικά:

- Ως φωνές αγαπημένων προσώπων, που πέρασαν από τη ζωή μας, έχουν μείνει στη συνείδησή μας και μας καθοδηγούν στις δύσκολες στιγμές (φωνές που νομίζει κανείς πως έχουνε χέρια και χαϊδεύουνε την ψυχή).
- Ως φωνές των προγόνων, οι οποίοι αποτελούν τις «ρίζες» μας και νοηματοδοτούν την ύπαρξη του σύγχρονου ανθρώπου, που αναζητεί το παρελθόν για να στηριχθεί (Περνούν μες στο σώμα, το διατρέχουν ολόκληρο, κατεβαίνουν τις σκάλες της καρδιάς σου)
- Ως ευχάριστες αναμνήσεις και βιώματα που τα ανασύρουμε, όταν υπάρχουν πολλά προβλήματα. Καταφεύγουμε σε αυτές τις μνήμες για να αισθανθούμε ανακούφιση (σαν άγγελοι, κυνηγούν, αποδιώχνουν τα παρείσαχτα σύννεφα, σβήνουν με σπόγγους χρυσούς τις σκιές).
- Ως άνθρωποι της καθημερινής μας ζωής που μας συντροφεύουν και η συνύπαρξη με αυτούς οδηγεί σε αγαλλίαση και πνευματική ανάταση (Σηκώνουν το πνεύμα όπως ένα στεφάνι πρωτομαγιάς που έχει πέσει απ' τ' ανώφλι της πόρτας)

Εκφραστικοί τρόποι (αρκούν συνολικά τρεις):

- Η προβολή εικόνων (οπτικών, οσφρητικών, κινητικών), που αποτυπώνουν τη μεταμορφωτική δύναμη των φωνών (το διατρέχουν ολόκληρο, κατεβαίνουν τις σκάλες της καρδιάς, σηκώνουν το πνεύμα), οι οποίες προσωποποιούνται δημιουργώντας ένταση στην απόδοση του νοήματος.
- Την παρομοίωση (σαν άγγελοι, κυνηγούν, αποδιώχνουν τα σύννεφα)→ αναδεικνύεται η προστατευτική δύναμη των φωνών
- Τη χρήση επιθέτων (τα παρείσαχτα σύννεφα, σβήνουν με σπόγγους χρυσούς) που βρίσκονται σε αντίθεση και φανερώνουν πως οι φωνές αλλάζουν το κλίμα, λειτουργούν καταπραϋντικά για τον άνθρωπο, δημιουργούν κλίμα αισιοδοξίας.

Τέλος, ο μαθητής/ η μαθήτρια, ανάλογα με τον παραστατικό του/ της κύκλο, μπορεί να τοποθετηθεί ως προς το θέμα του Κειμένου 3, αλλά και ως προς το ότι ο σύγχρονος άνθρωπος αναζητεί ψυχικά στηρίγματα, για να επιτύχει την ψυχοπνευματική του ανάταση.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

- Κειμενικό είδος: Άρθρο γνώμης (αναμένεται να ακολουθηθούν τα χαρακτηριστικά στοιχεία του άρθρου γνώμης: τίτλος, αφόρμηση από επίκαιρο γεγονός στον πρόλογο, κτλ.).
- Συντάκτης: Ο μαθητής/η μαθήτρια.
- Αποδέκτης: οποιοσδήποτε διαδικτυακός αναγνώστης.
- Ύφος λόγου: Τυπικό, κάποιες φορές οικείο (χρήση α' και γ' προσώπου, προσεγμένο λεξιλόγιο).
- Γλώσσα: αναφορική λειτουργία.

Ενδεικτικοί άξονες απάντησης:

- Καλλιτεχνικές δράσεις (θεατρικά ή μουσικά δρώμενα) που μπορούν να πραγματοποιούνται ταυτόχρονα σε πολλές Ευρωπαϊκές πρωτεύουσες με σκοπό τη διάδοση του μηνύματος της αλληλεγγύης των λαών
- Τα έσοδα από τις περιοδείες Ευρωπαίων καλλιτεχνών να διατίθενται σε περιοχές πληγείσες από πολέμους και φτώχεια, εντός και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Διοργάνωση διαδικτυακών εκδηλώσεων, που θα μεταδίδονται ταυτόχρονα σε όλον τον κόσμο, με στόχο την αφύπνιση των Ευρωπαίων για την παροχή βοήθειας σε όλα τα αδύναμα κράτη.
- Διοργάνωση και συμμετοχή Ευρωπαίων επιστημόνων σε διεθνή fora, με σκοπό την εξεύρεση πρακτικών λύσεων στα προβλήματα των λαών.
- Πολιτικός διάλογος στα Ευρωπαϊκά όργανα για την διευθέτηση των πολιτικών διαφορών.
- Διοργάνωση, μέσω του Διαδικτύου, πανευρωπαϊκών συλλαλητηρίων για την παύση των πολεμικών συρράξεων και την υποστήριξη των ειρηνικών πολιτικών λύσεων.

Κείμενο 1

Τα μυστικά του ψηφιακού μετασχηματισμού

Ο Χάρης Λαδάς είναι Ανώτερο στέλεχος για θέματα Τεχνολογίας-Πληροφορικής, σε εταιρεία που δραστηριοποιείται στον τομέα παροχής επιχειρηματικών υπηρεσιών. Οι απόψεις του δημοσιεύτηκαν σε ημερήσια εφημερίδα την 17/7/2022 (Διασκευή)

Η χρήση της τεχνολογίας στη ζωή μας έχει ενταθεί τα τελευταία χρόνια και παρατηρείται μια συνεχής διεύρυνση των προσφερόμενων υπηρεσιών και εφαρμογών. Ολοένα και περισσότεροι οργανισμοί και επιχειρήσεις έχουν ήδη προχωρήσει σε σχεδιασμό και στρατηγικές, ώστε να εξερευνήσουν τις προοπτικές που ανοίγονται μέσω των νέων αυτών καναλιών.

Έτσι, οι παραδοσιακές μεθοδολογίες σχεδιασμού προϊόντων και υπηρεσιών, προώθησης καθώς και υλοποίησής τους έχουν αλλάξει αισθητά και πρόκειται να αλλάξουν περισσότερο στο άμεσο μέλλον, καθώς η εξέλιξη είναι διαρκής και απαιτεί συνεχείς προσαρμογές. Στις αλλαγές και προσαρμογές αυτές θα πρέπει να προστεθεί και ο παράγοντας της ταχύτητας με την οποία πραγματοποιούνται τα παραπάνω. Οι αυξανόμενες απαιτήσεις των χρηστών, καθώς βέβαια και η ταχύτητα με την οποία νέες ψηφιακές υπηρεσίες και προϊόντα υλοποιούνται, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ως μέρος της στρατηγικής και του σχεδιασμού σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον.

Η αξιοποίηση σχεδιασμού, υλοποίησης και τεχνολογιών που χρησιμοποιούσαμε τα προηγούμενα χρόνια ενδέχεται να είναι αποτελεσματικές, αλλά σίγουρα όχι ανταποκρινόμενες στον ρυθμό και στο κόστος που θα καθιστούσε το ψηφιακό προϊόν ανταγωνιστικό. Για τον λόγο αυτό έχουν υιοθετηθεί, πέραν των νεότερων τεχνολογιών, νέες μεθοδολογίες προσέγγισης και εργασίας, αλλά και σύγχρονες ψηφιακές αρχιτεκτονικές που τοποθετούν στο επίκεντρο τον άνθρωπο και ανταποκρίνονται στην ανάγκη για συχνότερες αλλαγές.

Το ψηφιακό νέφος ή cloud είναι ο θεμέλιος λίθος στον οποίο βασίζεται η πλειονότητα σύγχρονων ψηφιακών υπηρεσιών και προϊόντων. Οι λόγοι για τους οποίους οργανισμοί και υπηρεσίες κατευθύνονται σε αυτό είναι, κυρίως, η ευελιξία επιλογής έτοιμων υποδομών, διασφαλίζοντας την αδιάλειπτη λειτουργία, αντίγραφα ασφαλείας κλπ. από τον ίδιο τον πάροχο (cloudprovider).

Ο σχεδιασμός νέων ψηφιακών υπηρεσιών προϋποθέτει αλλαγή στην προσέγγιση, κάνοντας έξυπνες επιλογές. Ο χρόνος δεν είναι ποτέ αρκετός για να σχεδιαστεί, να υλοποιηθεί και να υποστηριχθεί πλέον μια υπηρεσία, όπως γινόταν στο παρελθόν, λόγω χρόνου και κόστους. Μεθοδολογίες που ανήκουν στη σφαίρα του «agile»¹ υποστηρίζουν τη σταδιακή ανάπτυξη και παράδοση υπηρεσιών σε κύκλους των δύο ή τριών εβδομάδων, προτεραιοποιώντας κάθε φορά τα πιο επωφελή χαρακτηριστικά. Υπηρεσίες που αναπτύσσονται με τέτοιες μεθοδολογίες έχουν ως αποτέλεσμα την προοδευτική τους ωρίμανση και βελτίωση προς συνεχώς επαναξιολογούμενη κατεύθυνση.

Κείμενο 2

Ο τομέας της τεχνολογίας αναζητεί στελέχη... με το φανάρι

Πρόκειται για ρεπορτάζ της Βιργινίας Βιρβιδάκη, το οποίο δημοσιεύτηκε στον ημερήσιο τύπο, ΤΟ ΒΗΜΑ 31/7/2022 (Διασκευή).

Δεν πρόκειται αποκλειστικά για ελληνικό φαινόμενο, αλλά λόγω του ραγδαίου ψηφιακού μετασχηματισμού της χώρας γίνεται πιο έντονο: επτά στους δέκα Έλληνες εργοδότες δυσκολεύονται να καλύψουν θέσεις εργασίας στον τομέα της τεχνολογίας λόγω έλλειψης εξειδικευμένων «ταλέντων», σύμφωνα με Έρευνα Προοπτικών Απασχόλησης [...] για το 4^ο τρίμηνο του 2021.

«Η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού στον κλάδο μας είναι μια πραγματικότητα» επισημαίνει η πρόεδρος του ΔΣ του ΣΕΠΕ (Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Πληροφορικής και Επικοινωνιών Ελλάδας). «Αποτελέσαμε τον πρώτο κλάδο σε «brain drain»² τη δύσκολη δεκαετία της κρίσης και αυτό το ανθρώπινο δυναμικό σήμερα, περισσότερο από ποτέ, μας λείπει. Άλλωστε, η υλοποίηση του ψηφιακού μετασχηματισμού της χώρας απαιτεί την αξιοποίηση του υψηλού επιπέδου δυναμικού που διαθέτουμε, για να πραγματοποιηθεί το ταχύτερο και με τον βέλτιστο τρόπο». Όπως δείχνουν τα στοιχεία, τέτοιο προσωπικό υπάρχει. Σύμφωνα με το Competitiveness Report World Economic Forum, η διαθεσιμότητα «εξειδικευμένων» επιστημόνων του κλάδου κατατάσσει την Ελλάδα 10η στον κόσμο με τη Γερμανία 11η και την Αγγλία 17η. «Αυτούς τους επιστήμονες είναι στόχος μας να τους κρατήσουμε στον τόπο μας, επαναπατρίζοντας όλους όσους έφυγαν και την περίοδο της κρίσης, επαναφέροντας τη χώρα μας στην 4η θέση διεθνώς, όπου βρισκόταν το 2007» τονίζει η πρόεδρος του ΣΕΠΕ. [...]

¹agile=μια μορφή/στυλ διαχείρισης έργου που είναι επαναληπτική και σταδιακή.

² απώλεια εγκεφάλων

Για να ομαλοποιηθεί η κατάσταση, είναι λοιπόν κρίσιμο το «brain drain» να αντιστραφεί σε «brain gain»³. Πώς θα μπορούσε αυτό να επιτευχθεί; «Εξαιρετική σημαντική παράμετρος είναι η εξασφάλιση παρόμοιων, ανταγωνιστικών συνθηκών αμοιβών, αλλά και ένα πιο ελκυστικό οικονομικό και φορολογικό περιβάλλον (κόστος ζωής, φορολογικά και ασφαλιστικά κίνητρα, ανταγωνιστικές παροχές κλπ. με αυτά που ισχύουν σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη και όχι μόνο» επισημαίνει η πρόεδρος του ΔΣ του ΣΕΠΕ. [...]

Επιπρόσθετα, η σωστή κοστολόγηση των υπηρεσιών και ο υπολογισμός της αμοιβής του ανθρωπομήνα στην υλοποίηση των έργων του δημόσιου τομέα είναι κρίσιμος παράγοντας για την αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού υψηλού επιπέδου. Ενώ καίριος είναι και ο ρόλος των σύγχρονων, αναβαθμισμένων υποδομών σε όλα τα επίπεδα (Υγεία, δίκτυα, συγκοινωνίες κλπ.). Ταυτόχρονα, όμως, θα πρέπει να δημιουργηθούν και οι κατάλληλες προϋποθέσεις με κίνητρα για νέες, αλλά και υφιστάμενες επιχειρήσεις, οι οποίες παράγουν καινοτομία και επενδύουν σε έρευνα και ανάπτυξη, ώστε να αναπτυχθούν και να καινοτομήσουν με έδρα στη χώρα μας, προσελκύοντας αυτό το «ανθρώπινο δυναμικό» [...] δημιουργώντας κέντρα καινοτομίας, data centers⁴ κλπ.» καταλήγει.

Κείμενο 3

Μαθαίνοντας να ζεις με τους ηλεκτρονικούς εγκεφάλους

Το ποίημα ανήκει στον Ανδρέα Χριστιφίδη (Λευκωσία, 1937-1998). Εργάστηκε ως Φιλολόγος στη Μέση Εκπαίδευση και στο Ρ.Ι.Κ.⁵, ενώ διετέλεσε και υπουργός Παιδείας και Πολιτισμού (1985-1988). Από τα Κείμενα Κυπριακής Λογοτεχνίας, Τόμος Β', Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Π.Ι. Κύπρου, Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων, σ. 315, Α' Έκδοση 2012 (Προκαταρκτική). Δίνεται απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

Φωνή Α

Πρέπει να μάθεις πρώτα να τους αγαπάς
να ξεχωρίζεις τις γενιές
να σέβεσαι τους προγραμματιστές

καλώδια κυκλώματα ηλεκτροδοτικές συνάψεις

³ brain gain=κέρδος εγκεφάλων

⁴ κέντρα δεδομένων

⁵ Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου

δεν είναι όσο φαίνεται περίπλοκο
στο τέλος-τέλος είναι ωσάν ν' απλώνεις το χέρι για ν' ανάψεις
ένα διακόπτη

τώρα πια μπήκαν στη ζωή μας όπως ο ήλιος η βροχή τα νέφη
θα πρέπει μόνο να τους αγαπάς καθώς τα βρέφη [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Σε 70 περίπου λέξεις να παραθέσεις με συντομία τις διαφορές που παρατηρούνται αναφορικά με τη χρήση της Τεχνολογίας σε παλαιότερους χρόνους και σήμερα, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να σχολιάσεις τη συνάφεια του τίτλου του Κειμένου 2 με το περιεχόμενό του (μονάδες 5) και να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου για όσα αναφέρει η πρόεδρος του ΔΣ του ΣΕΠΕ στη δημοσιογραφική αυτή έρευνα (μονάδες 10).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 διαπιστώνουμε ότι υπάρχουν πολλές ξένες λέξεις και πολλά εισαγωγικά. Να εντοπίσεις μέσα στο κείμενο, για καθέναν από τους δείκτες αυτούς, από δύο τέτοια χαρακτηριστικά παραδείγματα (μονάδες 4) και να εξηγήσεις με συντομία τη λειτουργία τους (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες λέξεις με άλλες λέξεις ή φράσεις, προκειμένου το ύφος του λόγου να γίνει πιο απλό. (μονάδες 6)

β. Στο Κείμενο 1 πρόθεση του συγγραφέα είναι να πληροφορήσει τον/την αναγνώστη/-τρια για την εξέλιξη που έχει σημειωθεί στον τομέα των ψηφιακών υπηρεσιών. Να βρεις δύο γλωσσικές επιλογές με τις οποίες ικανοποιεί την πρόθεσή του αυτή (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να περιγράψεις και να ερμηνεύσεις τη συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου από την αλληλεπίδραση του σύγχρονου ανθρώπου με τους υπολογιστές, παραθέτοντας τρία εκφραστικά μέσα που την αποτυπώνουν. Σε ποιον βαθμό οι δικές σου εμπειρίες από τη χρήση της τεχνολογίας ταυτίζονται ή διαφοροποιούνται με την αντίστοιχη εμπειρία του ποιητικού υποκειμένου; Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Σε άρθρο που πρόκειται να αναρτήσεις στον ιστότοπο του σχολείου σου και με αφορμή τα κείμενα αναφοράς, να εκθέσεις τη γνώμη σου σχετικά με τη σημασία που έχει ο ψηφιακός μετασχηματισμός των παρεχόμενων υπηρεσιών και δημόσιων υπηρεσιών για την κοινωνία μας. Η έκταση του άρθρου σου να είναι περίπου στις 300-350 λέξεις.

Μονάδες 30

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή.)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Η Τεχνολογία σήμερα με αυξανόμενη ταχύτητα και συνεχείς μεταβολές:

- εισχωρεί όλο και περισσότερο σε υπηρεσίες, εφαρμογές, επιχειρήσεις, οργανισμούς που διερευνούν και αναπροσαρμόζουν τα σχέδια και τις στρατηγικές τους,
- διαφοροποιεί τις παραδοσιακές μεθοδολογίες του σχεδιασμού προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς και της προώθησης και υλοποίησής τους, ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του ανθρώπου/των χρηστών κ.ά.
- παρέχει ποικίλες και ενδιαφέρουσες επιλογές
- επιτρέπει την αξιολόγηση και αξιοποίηση των αποτελεσμάτων που ανακύπτουν από τις νέες αυτές διαδικασίες κλπ.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

[Ο τίτλος «Ο τομέας της τεχνολογίας αναζητεί στελέχη... με το φανάρι» είναι ελκυστικός, πρωτότυπος, σύντομος/περιεκτικός, αξιοποιεί σημεία στίξης και γλωσσικά στοιχεία και συνδυάζει με έναν μη αναμενόμενο τρόπο τις λέξεις, ώστε να έχει συνάφεια με το περιεχόμενο του κειμένου]

α. Ο/Η μαθητής/τρια μπορεί να αναφέρει κάποια από τα παρακάτω στοιχεία, για να τεκμηριώσει τη συνάφεια του τίτλου με το περιεχόμενο του κειμένου:

- έχει νοηματική σχέση με το υπόλοιπο κείμενο, εφόσον αποδίδει περιεκτικά το κύριο θέμα του και το περιεχόμενό του (η Τεχνολογία και οι επαγγελματίες, οι συνθήκες εργασίας των στελεχών που εργάζονται στον τεχνολογικό τομέα)
- προϊδεάζει τον/την αναγνώστη/-στρια για όσα θα αναφερθούν στο κείμενο, καθώς εμπεριέχει τη φράση «με το φανάρι» (συνυποδηλωτική λειτουργία της γλώσσας -

μεταφορικός λόγος), αφενός για να αναδειχτεί το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι εργοδότες τα τελευταία χρόνια, λόγω της έλλειψης στελεχών στον τομέα της Τεχνολογίας, και αφετέρου για να γίνουν βελτιωτικές παρεμβάσεις,

β. Στο δεύτερο σκέλος της ερώτησης ο/η μαθητής/-τρια θα πρέπει να αναφέρει τις απόψεις της συνεντευξιαζόμενης με τις οποίες συμφωνεί ή/και διαφωνεί. Σε κάθε περίπτωση, είναι σημαντικό να αξιολογηθούν η θέση και η πρόθεση της προέδρου του ΔΣ του ΣΕΠΕ, τις οποίες μπορεί να αποδέχεται ή να τις απορρίπτει, εν μέρει ή συνολικά, αλλά οπωσδήποτε με κατάλληλη τεκμηρίωση.

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Οι ξένες λέξεις (φράσεις): *Competitiveness Report World Economic Forum, brain drain- brain gain, data centers*

- συμβάλλουν στη νοηματοδότηση του κειμένου, καθώς εκμαιεύεται ότι η επαγγελματική ιδιότητα/ο τομέας της ενασχόλησης της συμμετέχουσας στη δημοσιογραφική έρευνα όσο και τα θέματα με τα οποία ασχολείται ο ΣΕΠΕ λαμβάνουν υπόψη τις διεθνείς εξελίξεις και τα σχετικά πορίσματα/στοιχεία που συγκεντρώνονται σε παγκόσμιο επίπεδο π.χ. τα στοιχεία της *Competitiveness Report World Economic Forum*
- υποκινούν τον/την αναγνώστη/στρια να αναζητά περισσότερες πληροφορίες π.χ. τι σημαίνει «brain drain-brain gain»
- δημιουργούν ένα ενδιαφέρον επικοινωνιακό αποτέλεσμα, αφού χρησιμοποιείται ειδικό επιστημονικό λεξιλόγιο, το οποίο συνάδει με αυτό που χρησιμοποιείται από τη συγκεκριμένη επαγγελματική ομάδα π.χ. data centers.

Με τα εισαγωγικά:

- Καταγράφεται ό,τι ακριβώς είπε η Πρόεδρος του ΣΕΠΕ (αυτούσια αναφορά των λόγων της), αφού με τα εισαγωγικά σημειώνονται η αρχή και το τέλος διαφόρων παραθεμάτων π.χ. «*Η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού στον κλάδο μας είναι μια πραγματικότητα*».
- Δίνεται έμφαση σε κάποιες λέξεις/φράσεις των οποίων το ιδιαίτερο νόημα, στη συνέχεια, επιδρά και στις νοηματικές αποχρώσεις ολόκληρου του κειμένου π.χ. το «ανθρώπινο δυναμικό»
- Γίνεται χρήση τους στις ξένες λέξεις π.χ. «brain drain», χωρίς αυτές να μεταφράζονται στη ΝΕ.

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α.

- ✓ στην προσέγγιση = στον υπολογισμό, στην εκτίμηση ...

- ✓ Μεθοδολογίες = μέθοδοι, διαδικασίες, διεργασίες ...
- ✓ Προτεραιοποιώντας = δίνοντας προτεραιότητα, δίνοντας προβάδισμα, δίνοντας βαρύτητα εστιάζοντας (σε), θεωρώντας πολύ σημαντικό να, τονίζοντας...
- ✓ επωφελή = χρήσιμα, ωφέλιμα, που έχουν χρησιμότητα/ωφελιμότητα, που δίνουν όφελος, ωφέλειες, κέρδος...
- ✓ ωρίμανση = ωριμότητα, πλήρη ανάπτυξη ...
- ✓ επαναξιολογούμενη = που θα επανακρίνεται, θα επαναξιολογείται, θα αξιολογείται εκ νέου/πάλι/συνεχώς.

β.

Ο/Η μαθητής/-τρια αναμένεται να επισημάνει ότι το κείμενο πληροφορεί τον/την αναγνώστη/-τρια για την εξέλιξη που έχει σημειωθεί στον τομέα των ψηφιακών υπηρεσιών, επιλέγοντας από το κείμενο δύο γλωσσικές επιλογές π.χ.

- Το λεξιλόγιο, το οποίο φανερώνει τις προθέσεις του συντάκτη, τον τρόπο με τον οποίο αυτός θέλει να προσεγγίσει το υπό διερεύνηση θέμα, όπως του το επιτρέπει το επίπεδο των γνώσεων του. Εν ολίγοις, χρησιμοποιεί κοινό, καθημερινό λεξιλόγιο, το οποίο συμβάλλει στην παραγωγή ενός εύκολα κατανοητού κειμένου από όσο το δυνατόν ευρύτερο αναγνωστικό κοινό. Από την άλλη πλευρά, η χρήση εξειδικευμένου, τεχνικού λεξιλογίου - λόγω της ειδικής φύσης του εξεταζόμενου θέματος- είναι εξίσου δικαιολογημένη π.χ. *νέα τεχνολογική διεύρυνση, προώθησης καθώς και υλοποίησής τους, όχι ανταποκρινόμενες στον ρυθμό και στο κόστος που θα καθιστούσε το ψηφιακό προϊόν ανταγωνιστικό, το ψηφιακό νέφος ή cloud, αντίγραφα ασφαλείας από τον ίδιο τον πάροχο (cloud provider), μέσω των νέων αυτών καναλιών, των χρηστών, ψηφιακές υπηρεσίες, επιχειρήσεις, νεότερων τεχνολογιών, νέες μεθοδολογίες, εργασίας, ψηφιακές αρχιτεκτονικές κ.ά.*
- Γραμματικοί χρόνοι: Η χρήση, κυρίως, μελλοντικών χρόνων υποδηλώνει πως το περιεχόμενο του κειμένου αναφέρεται σε κάποια αναμενόμενη εξέλιξη. Για τον ίδιο λόγο, ο συγγραφέας αξιοποιεί, κατά κύριο λόγο, την Οριστική έγκλιση που εκφράζει -αντίστοιχου βαθμού- βεβαιότητα. Η υποτακτική έγκλιση αναφέρεται σε μία δυνητική κατάσταση στην οποία προστίθεται και η επιβολή *θα πρέπει να προστεθεί και ο παράγοντας της ταχύτητας, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ως μέρος*
- Ρηματικά πρόσωπα: Γ' ενικό και Γ' πληθυντικό πρόσωπο: Η χρήση αυτών των ρηματικών προσώπων είναι συνδεδεμένη με τις έννοιες της αντικειμενικότητας και της αποστασιοποίησης
- Επιρρήματα και επίθετα, τα οποία φανερώνουν τον βαθμό βεβαιότητας και τη θετική ή αρνητική στάση του γράφοντος απέναντι στο ζήτημα που διερευνά. Ειδικότερα τα επίθετα

«σχολιάζουν» με θετική ή αρνητική χροιά το ζήτημα: *συνεχής διεύρυνση, Ολοένα και περισσότεροι οργανισμοί και επιχειρήσεις, πρόκειται να αλλάξουν περισσότερο στο άμεσο μέλλον, η εξέλιξη είναι διαρκής κ.ά.*

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ο/Η μαθητής/-τρια θα πρέπει σε 150-200 λέξεις να περιγράψει και να ερμηνεύσει τη συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου από την αλληλεπίδραση του σύγχρονου ανθρώπου με/από τα ηλεκτρονικά/ψηφιακά μέσα είτε σε ατομικό είτε σε συλλογικό επίπεδο π.χ. οι χρήστες/-στριες των ψηφιακών μέσων πρέπει να τα αγαπούν, να τα σέβονται και να τα εκτιμούν. Θα πρέπει, όμως, και να τα φοβούνται, καθώς αυτή η ιδιότυπη η σχέση μπορεί να είναι ανταγωνιστική, να γεννά ενοχές, να προκαλεί ποικίλων ειδών ενοχλήσεις κλπ.

Ενδεικτικά, μπορεί να εστιάσει στα παρακάτω εκφραστικά μέσα:

ΕΙΚΟΝΕΣ: (οπτικές) περιγράφουν και απεικονίζουν τη σημερινή πραγματικότητα (ενέργειες, πρόσωπα, αντικείμενα) *καλώδια κυκλώματα ηλεκτροδοτικές συνάψεις / στο τέλος-τέλος είναι ωσάν ν' απλώνεις το χέρι για ν' ανάψεις / ένα διακόπτη*

ΕΙΡΩΝΕΙΑ: χρησιμοποιείται, για να αποδοθεί το διαφορετικό ή αντίθετο από αυτό που ισχύει στην πραγματικότητα π.χ. *δεν είναι όσο φαίνεται περίπλοκο / στο τέλος-τέλος είναι ωσάν ν' απλώνεις*

ΕΜΦΑΣΗ: τονίζεται το πώς και πόσο πρέπει να αγαπά κάποιος τα ψηφιακά μέσα. *Πρέπει να μάθεις... και θα πρέπει μόνο να τους αγαπάς καθώς τα βλέφω*

ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ: επαναλαμβάνεται, για λόγους έμφασης, η λέξη/φράση στο τέλος-τέλος

ΚΛΙΜΑΚΩΤΟ: Οι έννοιες παρουσιάζονται σε ακολουθία να μάθεις πρώτα να τους αγαπάς να ξεχωρίζεις τις γενιές να σέβεσαι τους προγραμματιστές

ΚΥΚΛΟΣ: Το ποίημα τελειώνει με την ίδια λέξη με την οποία άρχισε *Πρέπει να μάθεις πρώτα να τους αγαπάς* (πρώτος στίχος) και *θα πρέπει μόνο να τους αγαπάς καθώς τα βλέφω* (τελευταίος στίχος)

ΜΕΤΑΦΟΡΑ: *μπήκαν στη ζωή μας*

ΠΑΡΟΜΟΙΩΣΗ: *ωσάν ν' απλώνεις το χέρι για ν' ανάψεις ένα διακόπτη*

ΠΡΟΣΩΠΟΠΟΙΗΣΗ: *ΦΩΝΗ Α, θα πρέπει μόνο να τους αγαπάς*

ΥΠΕΡΒΟΛΗ: η χρήση των Η/Υ *τώρα πια μπήκαν στη ζωή μας όπως ο ήλιος η βροχή τα νέφη*

Επίσης, θα γίνει αναφορά σε εμπειρίες που έχει ο/η μαθητής/-τρια σχετικά με την καθημερινή χρήση των Η/Υ και εν γένει της Τεχνολογίας, οι οποίες μπορεί να είναι θετικές ή αρνητικές (ή και τα δύο) και θα τις συγκρίνει με τις αντίστοιχες του ποιητικού υποκειμένου.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Δεδομένου ότι το κειμενικό είδος που ζητείται στην εκφώνηση είναι «άρθρο» που θα δημοσιευτεί σε σχολική ιστοσελίδα, θα ληφθούν υπόψη τα στοιχεία, τα οποία υπηρετούν το συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο:

- τίτλος
- αφόρμηση από την επικαιρότητα
- αναφορική λειτουργία της γλώσσας
- απλό και οικείο ύφος λόγου
- αξιοποίηση γ', α' ενικού και α' πληθυντικού ρηματικού προσώπου

Θετικά αξιολογείται:

Ως προς το περιεχόμενο:

- η ικανότητα του/της μαθητή/μαθήτριας να εκφράζει τεκμηριωμένα, με σαφήνεια και ακρίβεια την προσωπική του/της θέση για το θέμα
- η αξιοποίηση και ο μετασχηματισμός των ιδεών των κειμένων αναφοράς κ.ά.